DROŠI UN HIGIĒNAS PRASĪBĀM ATBILSTOŠI SKAISTUMKOPŠANAS PAKALPOJUMI

VADLĪNIJAS SKAISTUMKOPŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJIEM

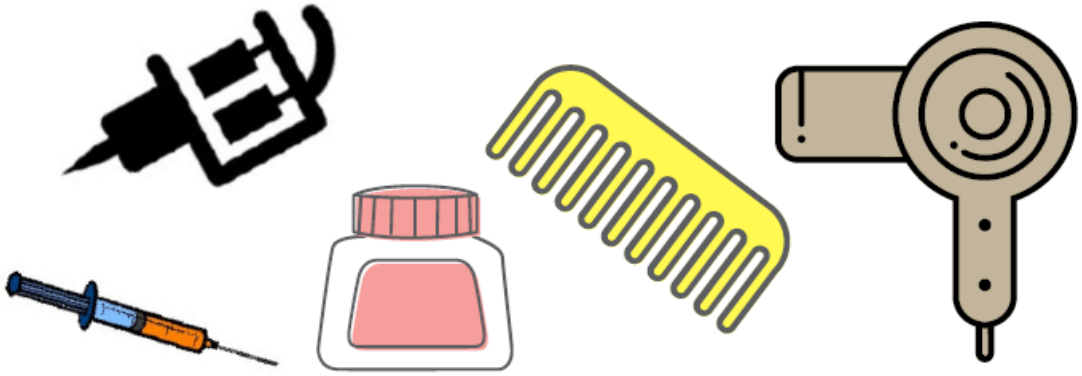

Veselības inspekcija

Vadlīniju pirmā versija apstiprināta: 20.12.2018.

Droši un higiēnas prasībām atbilstoši skaistumkopšanas pakalpojumi. Vadlīnijas skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējiem.

Informācijas pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce obligāta.

© Veselības inspekcija

Tīmekļa vietne: www.vi.gov.lv
E-pasts: vi@vi.gov.lv
Informatīvais tālrunis: 67081600
Adrese: Klijānu iela 7, Rīga, LV-1012

Satura rādītājs

Priekšvārds 5
Definīcijas 6
Ievads 8
I. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA 8
1. Prasības pakalpojumu sniedzēju kvalifikācijai 8
2. Kā notiek inficēšanās 10
3. Aseptikas principi augsta inficēšanās riska pakalpojumos 11
4. Klienta ādas sagatavošana 12
II. SKAISTUMKOPŠANAS PAKALPOJUMI UN PROCEDŪRAS 12
1. Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumi 13
1.1. Pīrsings 14
1.2. Tetovēšana un mikropigmentācija 16
1.3. Elektrolīzes epilācija 17
1.4. Kosmētiskās injekcijas 18
2. Manikīrs un pedikīrs 18
3. Vaksācija 19
4. Sejas un ķermeņa kosmētiskās procedūras, t.sk. grima uzklāšana 20
5. Friziera un bārddziņa pakalpojumi 21
6. Mobilie skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzēji 22
III. TELPAS UN TO IEKĀRTOJUMS 23
1. Prasības telpām 24
1.1. Izlietnes ierīkošana darba telpā 24
2. Iekārtas, darba piederumi un līdzekļi 25
3. Darba vides uzturēšanas kārtība 28
3.1. Veļa, dvieļi un kušetes pārklāji 28
3.2. Telpu un aprīkojuma uzkopšana 29
3.3. Atkritumi un to savākšana 29
IV. DARBA PIEDERUMU APSTRĀDE 31
1. Darba piederumu veidi 33
2. Tīrīšana un mazgāšana 34
2.1. Ultraskaņas tīrīšanas iekārtas 35
3. Dezinfekcija. Dezinfekcijas veidi 36
3.1. Dezinfekcijas šķīduma pagatavošana. Dezinfekcijas veikšana. 38
4. Sterilizācija. Sterilizācijas metodes. 41
4.1. Sterilizācijas veikšana (iepakošana, ielāde, uzglabāšana) 42
V. PERSONĀLA HIGIĒNA, DROŠĪBA UN INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI 49
1. Roku higiēna 49
2. Vispārīgā higiēna, apģērbs 49
3. Cimdi 50
4. Sejas, acu un elpceļu individuālās aizsardzības līdzekļi 51
5. Traumas ar asiem piederumiem 51
6. Darbinieku veselības aizsardzība un veselības pārbaudes 52
VI. Pielikumi 54
1.pielikums. Roku mazgāšanas un dezinfekcijas tehnika 54
2.pielikums. Rekomendācija darba piederumu apstrādes zonas izkārtojumam 55
3.pielikums. Darba piederumu un aprīkojuma uzskaitījums atbilstoši iespējamam inficēšanās riskam 56

4.pielikums. Darba piederumu un aprīkojuma tīrīšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas plāns 58
5.pielikums. Darba piederumu klasifikācija dezinfekcijai un sterilizācijai 59
6.pielikums. Lietoto darba piederumu apstrādes soļi 61
7.pielikums. Dezinfekcijas līdzekļu iedalījums 62
8.pielikums. Dezinfekcijas līdzekļu dozēšanas tabula* 63
9.pielikums. Kreppapīra locīšanas veidi 64
10.pielikums. Sterila darba piederuma glabāšanas (derīguma) termiņa noteikšana pēc punktu metodes 66
11.pielikums. Autoklāva darbības monitoringa soļi 68
12.pielikums. Darba piederumu dezinfekcijas uzskaites žurnāls 69
13.pielikums. Darba piederumu sterilizācijas uzskaites žurnāls 70
14.pielikums. Sterilizatora tehniskās apkopes žurnāls 71
VII. Atsauces 72

Priekšvārds

Šī dokumenta *„Droši un higiēnas prasībām atbilstoši skaistumkopšanas pakalpojumi. Vadlīnijas skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējiem”* mērķis ir sniegt informāciju skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējiem par iespējamiem infekciju riskiem dažādu procedūru laikā un kā šo risku mazināt, nodrošinot higiēnas prasībām atbilstošus skaistumkopšanas pakalpojumus un vidi.

Jebkuram pakalpojumu sniedzējam ir jānodrošina, ka klients saņem kompetentu speciālistu profesionāli veiktus, drošus un higiēniskām prasībām atbilstošus skaistumkopšanas pakalpojumus. Nedroši un higiēnas prasībām neatbilstoši pakalpojumi negatīvi ietekmē klienta, pakalpojuma sniedzēja, kā arī visas sabiedrības veselību kopumā.

Vadlīnijas ir paredzētas skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējiem un skaistumkopšanas salonu (kabinetu) īpašniekiem. Vadlīnijas ir uzskatāmas par labas prakses rekomendācijām higiēnas prasībām atbilstošu skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai, tajās sīkāk skaidrotas arī atsevišķas normatīvo aktu prasības. Vadlīnijas ir izmantojamas kopā ar Ministru kabineta 09.10.2018. noteikumiem Nr. 631 „Higiēnas prasības skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai” un Ministru kabineta 14.04.2015. noteikumiem Nr. 182 „Noteikumi par higiēnas prasībām tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumu sniegšanai un speciālajām prasībām tetovēšanas līdzekļiem”.

Šīs vadlīnijas izstrādāja Veselības inspekcija. Vadlīnijas ir saskaņotas ar Veselības ministriju, Slimību profilakses un kontroles centru, Infekciju Kontroles un Sterilizācijas asociāciju, Latvijas manikīra un pedikīra asociāciju, Latvijas Kosmētiķu un kosmetologu asociāciju, Latvijas Skaistumkopšanas speciālistu asociāciju, Patērētāju tiesību aizsardzības centru un Valsts vides dienestu.

Definīcijas

Antiseptiski līdzekļi – ādas apstrādes un dezinfekcijas līdzekļi, ko izmanto mikroorganismu nonāvēšanai vai to augšanas aizkavēšanai.
Aseptika – prakse un procedūras, ko izmanto, lai novērstu infekciju izraisošu mikroorganismu pārnešanu un klātbūtni uz piederumiem, virsmām un cilvēku.
Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumi – tādi skaistumkopšanas pakalpojumi, kuru laikā āda tiek mērķtiecīgi pārdurta un ādā tiek ievadīts instruments vai svešķermenis (piemēram, tetovēšana, skarifikācija, mikropigmentācija, permanentais grims, pīrsings, t.sk. ausu caurduršana, kosmētiskās injekcijas, elektrolīzes epilācija, mikroadatu injekcijas ar dermapenu).
Baktērija – vienšūnas mikroorganisms, kas var izraisīt slimības un vairoties uz jebkuras virsmas, ieskaitot ādu, sev labvēlīgos apstākļos.
Bioloģiskie šķidrumi – šķidrumi, kurus ražo cilvēka ķermenis (asinis, gļotas, sviedri, siekalas, asaras, limfa, deguna sekrēts utt.).
Bīstamie atkritumi – saimnieciskās vai citas darbības ietekmē radušies atlikumi un blakus produkti, kas var izraisīt piesārņojumu, negatīvi ietekmēt vidi vai cilvēku veselību un ir eksplozīvi, korodējoši, ar ļoti lielu reaģētspēju, toksiski un kancerogēni.
Daudzreizējās lietošanas piederumi – piederumi, ko ražotājs ir paredzējis kā apstrādājamus (mazgājamus, dezinficējamus, sterilizējamus) un izmantojamus atkārtoti.
Dezinfekcija – dzīvotspējīgu mikroorganismu skaita samazināšana, izmantojot mehāniskas, ķīmiskas un fizikālas metodes līdz veselībai nekaitīgam līmenim (izņemot dažu vīrusu un sporu iznīcināšanu).
Gļotāda – plāni audi, kas izklāj ar ārējo vidi saistīto ķermeņa dobumus un orgānus (piemēram, muti, degunu, acis, ausis, dzimumorgānus, urīnceļus).
Hepatīts B un C – aknu slimība, ko izraisa vīrusi, kas tiek pārnesti no viena cilvēka uz otru ar inficētām asinīm vai citiem bioloģiskiem šķidrumiem. Saslimšana notiek, kad hepatīta vīrusa saturošais bioloģiskais šķidrums nonāk kontaktā ar audiem zem ādas (piemēram, ar adatas dūrienu vai caur bojātu ādu) vai gļotādām (piemēram, acis, mute, deguns). Vīruss tālāk nokļūst cilvēka asinsritē un vairojas. Hepatīta radīto aknu šūnu izmaiņas var novest līdz aknu cirozei un vēzim.
Higiēna – dažādu praktisku aizsardzības pasākumu kopums, lai samazinātu infekcijas slimību izplatīšanos.
HIV – cilvēka imūndeficīta vīruss. Vīruss, kas tiek pārnests no viena cilvēka uz otru ar inficētām asinīm vai citiem bioloģiskiem šķidrumiem, neatgriezeniski bojājot cilvēka imūnsistēmu. Saslimšana notiek, kad cilvēka asinīs nokļūst HIV vīrusu saturošs inficēts bioloģiskais šķidrums (caur asinīm vai caur gļotādām).
Infekcija – mikroorganismu iekļūšana un vairošanās ķermenī, izraisot saslimšanu.
Infekciju profilakse – aizsardzības pasākumi, kurus veic, lai novērstu vai aizkavētu saslimšanu.
Kontaminācija – nevēlamu vielu vai piesārņotāju, piemēram, asiņu un slimību izraisošu mikroorganismu, klātbūtne uz tīra piederuma vai virsmas.
Kosmetologs – ārsta papildspecialitāte, ko var iegūt dermatologs, venerologs ģimenes ārsts, plastikas ķirurgs, ginekologs, dzemdību speciālists, mutes, sejas un žokļu ķirurgs, fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts.
Kosmētiķis – ārstniecības persona ar profesionālo vidējo izglītību kosmetoloģijā (3.profesionālās kvalifikācijas līmenis).
Krusteniska kontaminācija – piesārņojuma un mikroorganismu pārnešana no viena piederuma vai virsmas uz citu piederumu vai virsmu.

Mikroorganisms – mikroskopiskas dzīvības formas kā baktērijas, sēnītes, vīrusi. Daļa mikroorganismu var izraisīt slimības (patogēni mikroorganismi).
Mobilie skaistumkopšanas pakalpojumi – pakalpojumi, kuri tiek sniegti savā vai klienta dzīves vietā vai ārpus pakalpojuma sniegšanai paredzētām un speciāli iekārtotām telpām.
Patogēns – tāds, kas spējīgs izraisīt saslimšanu.
Sadzīves atkritumi – galvenokārt mājsaimniecības atkritumi (virtuves atkritumi, papīrs, kartons, plastmasa, audumi, metāls u.c.).
Skaistumkopšanas speciālists (kosmetoloģijā) – ārstniecības persona ar 1.līmeņa profesionālo augstāko izglītību kosmetoloģijā (4.profesionālās kvalifikācijas līmenis).
Sporas – noteiktu baktēriju sugu nelabvēlīgos apstākļos veidota forma, kas ir ļoti izturīga pret ārēju mehānisku, termisku un ķīmisku iedarbību. Sporu veidā baktērijas var saglabāties gadiem ilgi un, apstākļiem uzlabojoties, kļūt atkal dzīvotspējīgas.
Sterilizācija – process, kura laikā produkti tiek iznīcināti visu veidu dzīvotspējīgi mikroorganismi, ieskaitot baktēriju sporas.
Sterils – stāvoklis, kad produkts ir brīvs no dzīvot un vairoties spējīgiem mikroorganismiem, t.sk. baktēriju sporām.
Tīrīšana – putekļu, asiņu, mikroorganismu un citu vielu mehāniska noņemšana no virsmām, mazgājot ar ūdeni un mazgāšanas līdzekli, ko var papildināt ar ultraskaņas vai citām fizikālām metodēm, lai samazinātu mikroorganismu skaitu.
Transmisija – mikroorganismu jeb infekcijas pārnešana no viena cilvēka uz otru tieša vai netieša (pieskaroties inficētām virsmām) kontakta ceļā.
Vienreizējās lietošanas piederumi – piederumi, ko ražotājs ir paredzējis vienreizējai izmantošanai ar sekojošu utilizāciju.
Vīruss – mikroskopisks organisms, kas vairojas tikai dzīvās šūnās un var izraisīt slimības.

Ievads

Skaistumkopšanas jomā nodarbinātajiem ir svarīgi nodrošināt profesionālus, kvalitatīvus un drošus, t.sk. higiēnas prasībām atbilstošus pakalpojumus tīrās telpās, jo nedroši un nehigiēniski pakalpojumi, darba piederumi un telpas var veicināt infekciju slimību izplatīšanos, negatīvi ietekmējot klientu, pakalpojumu sniedzēju, gan secīgi visas sabiedrības veselību kopumā. Higiēna ir attieksme, nevis tikai noteiktu prasību kopums. Klientam ir tiesības sagaidīt, ka pakalpojuma sniedzējs ievēros visus higiēnas standartus, t.sk. telpu, virsmu un piederumu tīrību un roku higiēnu.

B un C vīrushepatīts, HIV izplatās ar asinīm, tādēļ ļoti būtiski pakalpojumu sniedzējiem ir saprast iespējamos veselības riskus, ko var radīt katra no izpildītajām skaistumkopšanas procedūrām un ievērot nepieciešamos piesardzības un higiēnas pasākumus. Jāņem vērā, ka arī procedūrās, kurās netiek pārdurta āda, pastāv inficēšanās risks, piemēram, ar cilvēka papilomas vīrusu (kārpas), herpes vīrusu un sēnīšu infekcijām.

Latvijā higiēnas prasību ievērošanas kontroli skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanas vietās uzrauga Veselības inspekcija.

Lai salonā (kabinetā) varētu sniegt ārstnieciskus pakalpojumus, pakalpojuma sniedzējam jābūt reģistrētam ārstniecības personu reģistrā un salonam (kabinetam) – reģistrētam ārstniecības iestāžu reģistrā. Papildus ir jāievēro veselības aprūpes jomas normatīvajos aktos noteiktās prasības. Vairāk informāciju skatīt Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Veselības aprūpe vai zvanīt pa informatīvo tālruni 67081600.

I. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

1. Prasības pakalpojumu sniedzēju kvalifikācijai

Mūsdienās vērojams liels pieprasījums pēc dažādiem skaistumkopšanas pakalpojumiem un speciālistiem. Vēlme strādāt šajā profesijā ir radījusi arī izglītības piedāvājumu dažādu pieaugušo neformālās izglītības kursu veidā, kas saskaņā ar Izglītības likumu ir ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība (tiek apgūtas zināšanas un iemaņas savai pašizaugsmei). Šo kursu apmeklētājiem netiek izsniegts profesionālās kvalifikācijas iegūšanas izglītības dokuments, kas apliecina personas profesionālo kvalifikāciju un dod tiesības pretendēt uz konkrētai profesijai un kvalifikācijas pakāpei atbilstoša amata ieņemšanu vai attiecīgā sertifikāta saņemšanu darbam privātpraksē. Šādos kursos personas arī neiegūst nepieciešamās cilvēka fizioloģijas, anatomijas zināšanas un citas attiecīgai profesijai un veselībai drošu pakalpojumu sniegšanā nepieciešamās prasmes, ko apgūst kosmētiķi, skaistumkopšanas speciālisti (kosmetoloģijā) un citas ārstniecības personas. Neformālās izglītības kursos tiek izsniegta tikai apliecība vai sertifikāts par konkrētās programmas vai kursa apguvi, līdz ar to minētās personas nav kvalificēti skaistumkopšanas jomas profesionāļi un nedrīkst sevi pozicionēt kā kosmētiķus, skaistumkopšanas speciālistus (kosmetoloģijā), kosmetologus u.c. speciālistus, kuriem ir noteikta profesionālā kvalifikācija un profesijas standarti (vairāk skatīt Valsts izglītības satura centra tīmekļa vietnē www.visc.gov.lv >> Profesionālā izglītība >> Izglītības saturs >> Nozaru kvalifikācijas struktūras >> Skaistumkopšanas nozare).

Atbilstoša izglītība ir nepieciešama strādājot arī ar dažādām skaistumkopšanas procedūru sniegšanā izmantotām iekārtām[1] (skatīt III. nodaļu).

Dažādi skaistumkopšanas kursu beigšana neļauj to beidzējam reģistrēties un sertificēties kā ārstniecības personai[2], t.sk. nedod tiesības sniegt ārstnieciskus pakalpojumus. Piemēram, arī ārstnieciskā masāža ir ārstniecisks pakalpojums un masierim jābūt ārstniecības personas statusam un reģistrētam ārstniecības personu reģistrā, bet pakalpojuma sniegšanas vietai (kabinetam vai salonam) jābūt reģistrētai ārstniecības iestāžu reģistrā.

Profesiju standartos ir noteikts, ko drīkst darīt dažādu profesiju pārstāvji. Latvijā mikropigmentācijas speciālista, tetovētāja un dekoratīvās caurduršanas meistara profesiju pagaidām var apgūt tikai kursu, t.sk. profesionālās tālākizglītības programmas veidā. Šo speciālistu profesijām nav izstrādāta standarta. Profesijas standarti ir izstrādāti tādām profesijām kā kosmētiķis un skaistumkopšanas speciālists (kosmetoloģijā). Piemēram, tādas procedūras kā mikropigmentāciju un ķermeņa pīrsingu kosmētiķis drīkst pielietot tikai pēc atbilstoša profesionālās pilnveides izglītības dokumenta saņemšanas, savukārt skaistumkopšanas speciālists (kosmetoloģijā) profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai jau ir apguvis prasmes patstāvīgi izdarīt mikropigmentācijas procedūru un ausu caurduršanu.

Skaistumkopšanas jomā strauji ienāk dažādas aparatūras un procedūras, tādēļ ir svarīgi, ka speciālists, kas veic skaistumkopšanas procedūras, ir ārstniecības persona, jo viņa darbība tiešā veidā skar cilvēka veselību un drošību. Neprofesionāli veiktas kosmētiskās procedūras, t.sk. bez atbilstošām zināšanām un kvalifikācijas, var apdraudēt pakalpojuma saņēmēja veselību. Kosmētiskās injekcijas kā mezoterapija un biorevitalizācija ir kosmētiķu un skaistumkopšanas speciālistu (kosmetoloģijā) kompetence. Savukārt botulīna toksīna saturošas injekcijas un biomateriālu jeb t.s. filleru (pildvielu) injekcijas ir uzskatāmas par komplicētām estētiskās medicīnas procedūrām. Botulīna toksīns atgriezeniski kavē signāla vadīšanu no nerva uz muskuli un sviedru dziedzeriem. Savukārt par biomateriāliem (filleriem) sauc tādus materiālus vai materiālu kopu, kas var tikt lietoti, lai uz ilgāku vai īsāku laiku daļēji vai pilnībā aizvietotu dzīvos audus, orgānus vai ķermeņa funkciju nolūkā uzlabotu indivīda dzīves kvalitāti. Estētikā fillerus izmanto, lai aizpildītu zudušo sejas kontūru, atjaunojot apjomu.

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem[3] botulīna toksīnu un fillerus pielieto estētiskajā medicīnā un tā ir ārstnieciska metode, ko veic ārsta praksē. Šīs injekcijas var veikt ārsti (dermatologi, plastikas ķirurgi, neirologi, neiroķirurgi, oftalmologi vai kosmetologi), kas saņēmuši Latvijas Ārstu biedrības sadarbībā ar Latvijas Estētiskās Medicīnas asociācijas starpniecību izdotu sertifikātu par metožu M63 „Botulīna toksīna pielietojums estētiskajā medicīnā” un M64 „Biomateriālu pielietojums estētiskajā medicīnā” apgūšanu. Botulīna toksīna preparāts ir arī reģistrēts kā zāles Latvijas Zāļu reģistrā. Neprofesionāli veiktas kosmētiskās injekcijas, t.sk. bez atbilstošām zināšanām un kvalifikācijas, apdraud klienta veselību (piemēram, pakalpojuma sniedzējam procedūras laikā netīšām iedurot asinsvadā, kas apasiņo acs ābolu).

[1] Ministru kabineta 28.11.2017. noteikumi Nr.689 „Medicīnisko ierīču reģistrācijas, atbilstības novērtēšanas, izplatīšanas, ekspluatācijas un tehniskās uzraudzības kārtība”

[2] Informāciju par ārstniecības personu un iestāžu reģistrāciju skatīt Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Veselības aprūpe

[3] Ministru kabineta 24.05.2016. Nr.317 „Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 1.pielikums

Informācija par skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējiem, kas ir reģistrētas ārstniecības personas, pieejama Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Reģistrētas ārstniecības personas/atbalsta personas (reģistrācijas termiņš, identifikators).

Skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzēju darbiniekus higiēnas jomā atļauts apmācīt arī personām, kas jau strādā pakalpojumu sniegšanas vietā, ja to izglītība atbilst noteiktajiem apmācīttiesīgo personu izglītības kritērijiem[4].

Lai mazinātu infekcijas slimību izplatīšanās risku skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanas laikā, kā arī ņemot vērā faktu, ka dažādus skaistumkopšanas pakalpojumus Latvijā sniedz arī personas bez medicīniskās izglītības, pakalpojumu sniedzējiem ir jābūt zināšanām par higiēnas prasībām skaistumkopšanas pakalpojumu (t.sk. tetovēšanas, skarifikācijas, mikropigmentācijas un pīrsinga) veikšanai. Latvijā ir noteiktas minimālās prasības pakalpojuma sniedzēja zināšanām higiēnas jomā un vienots apmācību programmas saturs un prasības personām, kuras ir tiesīgas pasniegt apmācību programmu, lai nodrošinātu higiēnas apmācību programmu kvalitāti (apmācību programma „Skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai noteiktās minimālās higiēnas prasības” un „Tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumu sniegšanai noteiktās minimālās higiēnas prasības”).

2. Kā notiek inficēšanās

Efektīvai infekciju slimību izplatīšanās ierobežošanai skaistumkopšanas salonos (kabinetos), pakalpojumu sniedzējam primāri ir jāidentificē situācijas un pakalpojumi, kuros pastāv risks izplatīties slimību izraisošiem mikroorganismiem un jāatvēl atbilstošs laiks darbību veikšanai, lai šo risku novērstu.

Mikroorganismi ir visapkārt mums – cilvēka organismā un uz ādas, pārtikā, gaisā, augsnē, uz priekšmetiem u.c. Tie ātri un viegli izplatās starp cilvēkiem ar nemazgātām rokām, netīriem darba piederumiem, saskaroties ar bioloģiskajiem šķidrumiem utt. Tādēļ visiem pakalpojumu sniedzējiem ir jāpieņem, ka jebkurš klients ir iespējamais infekcijas avots. Lai mazinātu mikroorganismu pārnešanu (transmisiju), pakalpojuma sniedzēja izpildītajām procedūrām jābūt higiēniskām un drošām, ievērojot infekciju ierobežošanas pasākumus.

Viena no cilvēka ķermeņa aizsargbarjerām pret mikroorganismiem un infekcijas slimībām ir (nebojāta) āda un gļotāda. Tādu procedūru laikā, kur āda tiek pārdurta vai citādi traumēta, šī barjera tiek pārvarēta, tādā veidā palielinot infekcijas risku. Pirms un pēc augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumiem, kā arī pirms un pēc manikīra, pedikīra un vaksācijas pakalpojumiem klienta ādu nepieciešams apstrādāt ar ādas antiseptiskiem līdzekļiem.

Infekcija var attīstīties, ja izmantotie piederumi pēc iepriekšējā klienta netika efektīvi tīrīti, dezinficēti un (ja nepieciešams) sterilizēti vai, ja atkārtoti tika lietoti vienreizējās lietošanas darba piederumi. Lai tiktu pārnesta infekcija, piesārņojumam, piemēram, asinīm, nav obligāti jābūt redzamam. Tādēļ visi piederumi, kas paredzēti atkārtotai izmantošanai, atbilstoši jāapstrādā pirms tos izmanto pakalpojumu sniegšanai nākamajam klientam.

Infekcijas izraisītājs var tikt pārnests arī veicot dažādas darbības, piemēram, ja:

- darbinieks nav ievērojis personīgo higiēnu,

[4] Ministru kabineta 09.10.2018. noteikumi Nr.631 „Higiēnas prasības skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai”

- roku slaucīšanai izmanto vairākkārt nevis vienreizlietojamos dvieļus un roku mazgāšanai lieto ziepju gabaliņus šķidro ziepju vietā,
- saskaras lietoti darba piederumi ar tīriem,
- tīrus darba piederumus novieto uz netīras virsmas,
- sterilus darba piederumus novieto uz nesterilas virsmas vai tie saskaras ar nesteriliem piederumiem,
- lietoti vienreizējās lietošanas piederumi netiek izmesti atbilstošā atkritumu tvertnē uzreiz pēc lietošanas,
- telpas aprīkojuma un to virsmu dēļ nav iespējams nodrošināt atbilstošu uzkopšanu,
- dvieļi un palagi netiek nomainīti pēc katra klienta.

Klientam nav pienākums informēt pakalpojuma sniedzēju, ka tas ir inficēts ar slimību, kas izplatās ar asins starpniecību. Pakalpojuma sniedzējam ir jāpieņem, ka visas asinis un citi bioloģiskie šķidrumi ir iespējamie infekcijas avoti un atbilstoši jārīkojas.

3. Aseptikas principi augsta inficēšanās riska pakalpojumos

Lai ierobežotu patogēno (slimību izraisošo) mikroorganismu klātbūtni un pārnešanu skaistumkopšanas procedūru laikā un tādējādi samazinātu iespēju klientam inficēties, tiek izmantotas dažādas aseptikas procedūras, kas šo piesārņojuma risku novērš līdz minimumam. Ja tiek sniegti tādi skaistumkopšanas pakalpojumi, kuru laikā tiek pārdurta āda (augsta inficēšanās riska pakalpojumi), pakalpojuma sniedzējam jāveic aseptikas darbības, lai izvairītos no darba piederumu un produktu piesārņošanas (kontaminācijas), samazinot inficēšanās iespējamību. Ja sterils darba piederums nonāk saskarē ar piederumu, kas nav sterils vai arī tas netiek atbilstoši uzglabāts, arī sterilais piederums kļūst nesterils. Piemēram, ja no iepakojuma izņem sterilu adatu un pirms procedūras to novieto uz galda, procedūrai paredzētā adata vairs nav sterila un var radīt klientam inficēšanās risku.

Aseptikas principi, sniedzot augsta inficēšanas riska skaistumkopšanas pakalpojumus:

- veikt roku dezinfekciju un lietot individuālos aizsardzības līdzekļus;
- dezinficēt klienta ādu pirms procedūras veikšanas;
- pārsvarā izmantot vienreizējās lietošanas piederumus;
- izmantot tikai vienreizējās lietošanas adatas;
- vienreizējās lietošanas piederumus izmest atbilstošā atkritumu tvertnē uzreiz pēc lietošanas;
- daudzreizējās lietošanas piederumus pēc izmantošanas tīrīt, mazgāt, dezinficēt un sterilizēt;
- neatlikt darba piederumu apstrādi uz vēlāku laiku. Tas palielina iespēju mikroorganismiem savairoties un apgrūtina tīrīšanas procesu (piemēram, piekaltuši netīrumi, asinis);
- ievērot sterilo materiālu un piederumu uzglabāšanas apstākļus un laiku atkarībā no iepakojuma veida;
- konkrētajai procedūrai nepieciešamos darba piederumus sagatavot (izpakot) īsi pirms tās uzsākšanas;
- visi konkrēta klienta procedūrai sagatavotie (izpakotie) darba piederumi uzskatāmi par netīriem, pat ja netika izmantoti;

produktus (piemēram, krēmi, eļļas, maskas, pigmenti, losjoni), kuri tiks izmantoti procedūrā, iepildīt speciālos vienreizējas lietošanas trauciņos, kas paredzēts konkrētajam klientam. Pēc procedūras trauciņš (ar pāri palikušo produktu) ir jāizmet. Lai novērstu kontamināciju, nav pieļaujams to iepildīt atpakaļ oriģinālajā iepakojumā vai izmantot citam klientam.

Ja procedūras laikā tiek traumēta āda, lieto vienreizējas lietošanas sterilus materiālus un pārsējus, kā arī antiseptiskus un asiņošanu apturošus līdzekļus.

4. Klienta ādas sagatavošana

Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumu veikšanai nepieciešams, lai klienta āda būtu brīva no infekcijām, iekaisumiem, izsitumiem un brūcēm.

- Ja pirms procedūras ādu nepieciešams noskūt, izmanto vienreizējās lietošanas skuvekļus vai atkārtoti lietojamus skuvekļus ar vienreizējas lietošanas uzgaļiem, vai matu trimmeri;
- Ja uz ādas nepieciešams atzīmēt procedūras veikšanas vietu (piemēram, veicot pīrsingu), to dara pirms ādas apstrādes ar dezinfekcijas līdzekli, izmantojot vienreizējās lietošanas marķieri, kuru nevar notīrīt ar konkrēto dezinfekcijas līdzekli. Alternatīva – atzīmēšanai uz ādas izmantot, piemēram, kālija permanganāta šķīdumā iemērktu vienreizējās lietošanas kociņu un ādas dezinfekcijai izmantot joda šķīdumu;
- Īsi pirms procedūras ar ādas dezinfekcijas (antiseptisku) līdzekli nepieciešams apstrādāt to ādas zonu, ko paredzēts pārdurt. Dezinfekcijas līdzekli izmanto saskaņā ar ražotāja norādēm.

II. SKAISTUMKOPŠANAS PAKALPOJUMI UN PROCEDŪRAS

Skaistumkopšanas pakalpojumi ir saistīti ar paaugstinātu infekcijas slimību izplatīšanās risku un, neievērojot higiēnas prasības, var būt viens no iemesliem dažādu infekcijas slimību izplatīšanai, tādēļ ir īpaši svarīgi apzināt šo pakalpojumu sniedzējus, lai būtu iespēja uzraudzīt sniegtā pakalpojuma atbilstību higiēnas prasībām. Latvijā skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējiem, kas veic saimniecisko darbību (piemēram, ir pašnodarbinātas personas vai SIA), ir nepieciešams par to paziņot Veselības inspekcijai, aizpildot speciālu iesnieguma veidlapu[5]. Iesniegums ir jāiesniedz arī tiem pakalpojumu sniedzējiem, kas skaistumkopšanas pakalpojumus veic izbraucot pie klienta vai savā dzīvesvietā, kā arī uzņēmumiem, piemēram, viesnīcām, sporta klubiem, ja klientu ērtībām tiek piedāvāti kādi no skaistumkopšanas pakalpojumiem. Ja ir mainījusies norādītā informācija paziņošanas iesnieguma veidlapā, piemēram, tiek sniegti jauni skaistumkopšanas pakalpojumi vai mainījusies salona adrese, par to ir nepieciešams informēt Veselības inspekciju, iesniedzot iesniegumu. Informāciju par iesnieguma iesniegšanas kārtību skatīt Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Sabiedrības veselība >> Skaistumkopšanas, solāriju, tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumi >> Paziņošana par skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanu.

[5] Ministru kabineta 2015.gada 8.decembra noteikumu Nr.693 „Kārtība, kādā skaistumkopšanas un tetovēšanas pakalpojumu sniedzēji paziņo par saimnieciskās darbības uzsākšanu” pielikums

1. Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumi

Pakalpojumu sniedzējiem, kas veic augsta infekciju riska procedūras, jābūt izglītotiem un zinošiem par izvēlēto darbības jomu un veicamām procedūrām, lai spētu sniegt klientu veselībai drošus, kvalitatīvus un nekaitīgus pakalpojumus.

Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumus atļauts sniegt speciāli šim mērķim iekārtotā telpā vai nodalītā vietā bez nepiederošu personu klātbūtnes. Darba telpu vai vietu iekārto atbilstoši normatīvu prasībām (skatīt III. nodaļu). Higiēnas prasību ievērošana šo pakalpojumu sniegšanā ir īpaši būtiska, jo procedūras laikā tiek pārvarēta (pārdurta) viena no cilvēka ķermeņa aizsargbarjerām pret mikroorganismiem – āda – un tādā veidā palielinot infekcijas risku. Dažādu publisku pasākumu laikā kā, piemēram, skaistumkopšanas izstādēs, cilvēku daudzuma un apkārtējās vides specifikas dēļ nav iespējams nodrošināt aseptikas principu ievērošanu un veselībai drošu un higiēnisku procedūru izpildi, jo pakalpojuma sniegšanas vieta nav norobežota no apmeklētājiem, šādās vietās nav iespējams ievērot prasības lietoto darba piederumu apstrādei un procedūras veikšanas vietā nav izlietnes ar centralizētu vai autonomu karstā un aukstā ūdens padevi un sadzīves kanalizācijas sistēmu. Lai demonstrētu augsta inficēšanās riska pakalpojumus izstāžu laikā, ievērojot higiēnas un aseptikas principus, pakalpojuma sniedzējs procedūru var izpildīt noslēgtā telpā ar caurspīdīgām sienām un norises atspoguļošanai procedūru no ārpuses filmējot un komentējot. Šajā telpā obligāti jāatrodas arī iepriekš minētai izlietnei ar roku apstrādes līdzekļiem (skatīt III. nodaļas 1.1. sadaļu „Izlietnes ierīkošana darba telpā”) un atbilstošai atkritumu tvertnei asu piederumu savākšanai (skatīt III. nodaļas 3.3. sadaļu „Atkritumi un to savākšana”).

Latvijā ir aizliegts sniegt augsta inficēšanas riska skaistumkopšanas pakalpojumus (piemēram, tetovēšana, skarifikācija, mikropigmentācija, permanentais grims, pīrsings, ausu caurduršana, kosmētiskās injekcijas, elektrolīzes epilācija) personām, kas jaunākas par 18 gadiem, ja nav saņemta vecāka vai likumiskā pārstāvja piekrišana. Pakalpojumu sniedzējam ir jāveic nepilngadīgā klienta personības pārbaude un jāveic pārrunas ar bērna vecākiem. Rakstiska vecāku vai likumiskā pārstāvja atļauja var tikt izmantota par apliecinājumu tikai gadījumos, ja ir iespējams pārliecināties, ka atļauju parakstījis bērna vecāks (vai likumiskais pārstāvis).

Droša pakalpojuma sniegšanai pirms tetovēšanas, pīrsinga, mikropigmentācijas un skarifikācijas procedūras veikšanas nepieciešams izsniegt klientam aptaujas veidlapu[6] par iepriekš diagnosticētām slimībām, alerģijām, lietotajiem medikamentiem u.c. veselības aspektiem un apliecināt sniegtās informācijas patiesību, t.sk. pilngadību un saņemto informāciju par procedūras norisi un iespējamiem riskiem veselībai.

Klienta āda pirms procedūras jāsagatavo saskaņā ar aseptikas principiem augsta infekciju riska pakalpojumiem (skatīt I. nodaļu). Šādās procedūrās izmantotajiem daudzreizējās lietošanas piederumiem jābūt ar gludu virsmu, veidotiem no nerūsējoša materiāla un, kas spēj izturēt sterilizāciju, piemēram, ķirurģiskais nerūsējošais tērauds.

[6] Ministru kabineta 14.04.2015. noteikumu Nr.182 „Noteikumi par higiēnas prasībām tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumu sniegšanai un speciālajām prasībām tetovēšanas līdzekļiem” 3.pielikums

Lai klients izprastu konkrētās procedūras iespējamos veselības riskus un izvairītos no iespējamām komplikācijām pēc procedūras nepareizas rīcības dēļ, klientu nepieciešams informēt par infekciju kontroles pasākumiem. Pirms pakalpojuma sniegšanas jāsniedz klientam visa informācija par procedūras norisi, izmantotajiem materiāliem (krāsvielas, rotaslietas), riskiem un atbilstošu aprūpi pēc procedūras, kā arī dzīšanas procesu un laiku un tetovējuma noņemšanas iespējām (ja iespējams, informējot klientu arī par izmantotā pigmenta daudzumu %). Klientam ir jāatgādina, ja pēc procedūras rodas infekcija (vai aizdomas par infekciju), ir jāvēršas pie ārsta pēc palīdzības. Lai sniegto informāciju par veikto procedūru, izmantotajiem materiāliem, brūces aprūpi, tās dzīšanas laiku un iespējamām komplikācijām klientam būtu vieglāk atcerēties un saprast, to nepieciešams sagatavot arī rakstiski un izsniegt pēc pakalpojuma sniegšanas.

Ja procedūras laikā rodas asiņošana, ir jālieto vienreizējās lietošanas sterili materiāli un pārsēji, kā arī antiseptiski un asiņošanu apturoši līdzekļi. Zināšanas pirmajā palīdzībā un šo zināšanu pielietošana praksē sniedz klientam drošības garantiju, ka veiktā procedūra būs droša.

Papildu jāievēro, ka augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanas vietās klienta krēsls/ kušete un darba piederumu galdiņš ir jādezinficē pēc katra klienta apkalpošanas.

Augsta inficēšanās riska pakalpojumus nedrīkst veikt ārpus pakalpojuma sniegšanai paredzētai un speciāli šim mērķim iekārtotai telpai vai nodalītai vietai. Augsta inficēšanās riska pakalpojumus neveic nepiederošu personu klātbūtnē.

1.1. Pīrsings

Visa veida dekoratīvais ķermeņa pīrsings jāveic stingri ievērojot higiēnas prasības, jo tā laikā tiek caurdurta ķermeņa daļa, radot brūci (infekciju risks) un gan darba piederumi, gan pakalpojuma sniedzējs nonāk saskarē ar bioloģiskajiem šķidrumiem. Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā.

Pīrsinga veikšana ar adatu. Ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no www.wikihow.com

Vienreizējās lietošanas piederumus, t.sk. vates kociņus, vati, marli utt. uzreiz pēc lietošanas izmest atkritumu tvertnē. Pīrsinga procedūras laikā pakalpojuma sniedzējam ir jāvelk vienreizējās lietošanas cimdi un citi individuālās aizsardzības līdzekļi savai un klienta veselības aizsardzībai (skatīt V. nodaļu).

Divas biežāk izmantotās metodes pīrsinga veikšanai ir:

- katetra veida adatas,
- pīrsinga pistole (auskaru ievietošanai).

Pīrsinga procedūrā nepieciešams izmantot sterilas, vienreizējās lietošanas adatas, caurules *(angl. tube)* un adatas uztvērējus *(angl. receiving tube)*, ko pēc lietošanas izmet asiem atkritumiem paredzētā tvertnē. Katetra veida adatu izdur cauri ķermeņa daļai un caur adatas dobjo vidu tiek ievietots auskars. Infekciju profilaksei nepieciešams izmantot arī sterilu auskaru.

Pīrsinga pistoles parasti tiek izmantotas auss ļipiņu caurduršanai. Ja pīrsinga pistole paredzēta tikai auss ļipiņas caurduršanai, nav pieļaujams to izmantot citu ķermeņa daļu pīrsingam. Procedūras drošībai un infekciju pārnešanas novēršanai ir pieejamas pīrsinga pistoles ar dažādām maināmām (parasti plastmasas) vienreizējās lietošanas daļām, piemēram:

- pīrsinga pistole ar sterilu vienreizējās lietošanas kaseti *(angl. cartridge* vai *cassette)*, kurās ievietoti sterili auskari. Kaseti pēc lietošanas izmet atkritumu tvertnē;

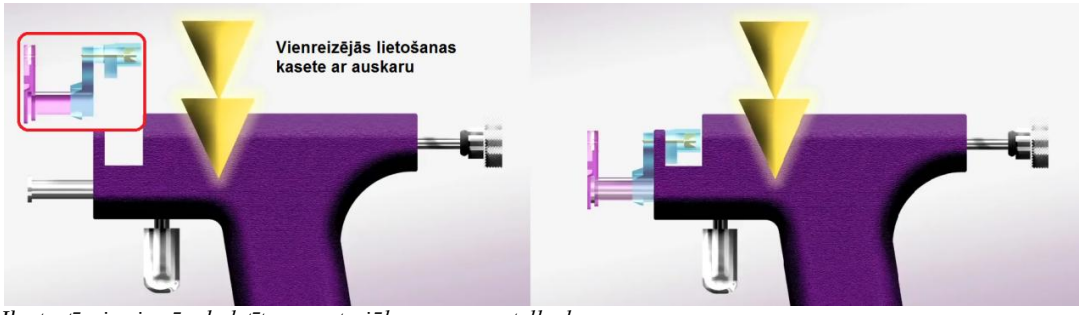

Ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no www.estelleuk.com

- pīrsinga pistole ar maināmām vienreizējās lietošanas daļām, kas nodrošina higiēnisku aizsardzību, novēršot klienta ādas (auss) pieskaršanos instrumentam (skatīt piemēru attēlā);

Pīrsinga pistole ar maināmām vienreizējās lietošanas daļām Ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no www.studex.eu

- kā arī pīrsinga pistoles, kas paredzētas vienai lietošanas reizei.

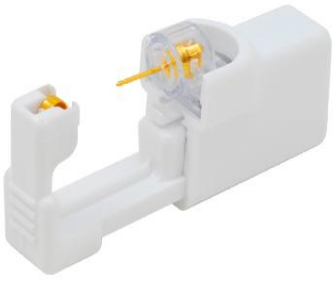

Vienreizējās lietošanas pīrsinga pistole. Ilustratīvie piemēri balstīti uz materiālu no www.studex.eu

Pīrsinga pistole bez maināmām detaļām.

Nav pieļaujams izmantot pīrsinga pistoles bez maināmām vienreizējās lietošanas detaļām, jo tās nav iespējams atbilstoši tīrīt, dezinficēt un sterilizēt. Šādas ierīces rada infekciju pārnešanas risku un nav uzskatāmas par drošām klienta veselībai. Pīrsinga pistoli pēc katra klienta noslauka ar vidēja līmeņa dezinfekcijas salveti, ja saskaņā ar ierīces lietošanas instrukciju nav pieļaujama tās mērcēšana ūdenī un dezinfekcijas šķīdumā, kā arī sterilizēšana autoklāvā. Ja uz pīrsinga pistoles ir redzams vizuāls notraipījums, pirms dezinfekcijas virsmu nomazgā ar mitru salveti un mazgāšanas līdzekli. Dienas beigās pīrsinga pistoli nomazgā ar ūdenī samitrinātu salveti un dezinficē, ja ražotājs nav noteicis citādāk. Jāievēro arī ražotāja instrukcijas par rekomendācijām attiecībā uz izmantojamiem līdzekļiem, kurus drīkst izmantot apstrādei, kā arī pašu apstrādes veidu.

Pīrsinga rotaslietu izvēlē liela nozīme ir materiālam, lai tas neradītu kairinājumu, iekaisumu un alerģiskas reakcijas. Ieteicamie materiāli ir augstas kvalitātes nerūsējošais tērauds (316L), 585. vai 750. proves (jeb 14k un 18k) baltais vai dzeltenais zelts, titāns, niobijs vai blīva, mazas porainības plastmasa. Pīrsinga rotaslietām jābūt sterilām un niķeli nesaturošām.

1.2. Tetovēšana un mikropigmentācija

Tetovēšanas un mikropigmentācijas procedūras ir augsta inficēšanās riska pakalpojumi, jo to laikā tiek pārdurta āda, darba piederumiem un pakalpojuma sniedzējam nonākot saskarē ar cilvēka bioloģiskajiem šķidrumiem. Tetovēšanas laikā krāsas pigments tiek ievadīts aptuveni 0,5 – 2 mm dziļumā ādas vidējā slānī (dermā), savukārt mikropigmentācijas pigments tiek ievadīts nedaudz seklāk, t.i. epidermā (ādas ārējā slānī). Līdz ar to tetovēšanas un mikropigmentācijas procedūras jāveic stingri ievērojot higiēnas prasības.

Ja tetovēšanas un mikropigmentācijas krāsviela paredzēta vairākkārtējai lietošanai, tai jābūt iepakotai atbilstošā traukā, kas novērš piesārņojumu. Procedūrai nepieciešamo krāsvielas daudzumu iepilda atsevišķos, vienreizlietojamos trauciņos.

Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā.. Visus vienreizējās lietošanas piederumus, t.sk. vates kociņus, marli utt. uzreiz pēc lietošanas izmest atkritumu tvertnē. Tetovēšanas un mikropigmentācijas laikā pakalpojuma sniedzējam ir jāvelk vienreizējās lietošanas cimdi un citi individuālās aizsardzības līdzekļi (skatīt V. nodaļu).

Trafaretus un šablonus zīmējumu pārnešanai uz ādas, kā arī pigmenta un krēmu trauciņus pēc katra klienta apkalpošanas ir jāizmet atkritumu tvertnē. Ja trauciņi ir paredzēti daudzreizējai lietošanai, tiem jābūt izgatavotiem no tāda materiāla, ko iespējams sterilizēt. Nav pieļaujama trauciņā pāri palikušās krāsas, krēma vai pigmenta lietošana citam klientam vai pārliešana oriģinālajā iepakojumā – attiecīgie produkti pakalpojuma sniegšanas laikā ir kontaminēti ar klienta bioloģiskajiem šķidrumiem. Ja krēmu uzklāj ar vienreizējās lietošanas spātulu, to pēc lietošanas izmet atkritumu tvertnē.

Izmantojot izmidzināmus līdzekļus (pudelēs) pakalpojumu sniegšanā, tos rekomendējams ietīt vienreizējās lietošanas plēvē, lai novērstu kontamināciju. Pēc procedūras veikšanas plēvi noņem un līdzekļa iepakojumu notīra ar mitru lupatiņu.

Pēc katras klienta apkalpošanas no tetovēšanas mašīnas un mikropigmentācijas *pildspalvas* noņem (skatīt piemēru attēlos) adatu, rokturi *(angl. grip)* un uzgali ar cauruli *(angl. tip* un *tube)*. Ja minētās detaļas ir daudzreizlietojamas (metāla), tās mazgā, dezinficē un sterilizē, vienreizlietojamās detaļas izmet atkritumu tvertnē. Adatu izmet asiem piederumiem paredzētā atkritumu tvertnē. Pašu

tetovēšanas mašīnas rāmi, mikropigmentācijas *pildspalvu* un tās vadības iekārtu noslauka ar vidēja līmeņa dezinfekcijas salveti, pat ja tetovēšanas mašīna (un vadi) procedūras laikā bija ietīti vienreizējās lietošanas plēvē. Ja uz tetovēšanas mašīnas rāmja un mikropigmentācijas *pildspalvas* virsmas ir redzams vizuāls notraipījums, pirms dezinfekcijas virsmu nomazgā ar mitru salveti un mazgāšanas līdzekli. Dienas beigās tetovēšanas mašīnas rāmi un mikropigmentācijas *pildspalvu* nomazgā ar ūdenī samitrinātu salveti un dezinficē, ja ražotājs nav noteicis citādāk. Jāievēro arī ražotāja instrukcijas par rekomendācijām attiecībā uz izmantojamiem līdzekļiem, kurus drīkst izmantot apstrādei, kā arī pašu apstrādes veidu.

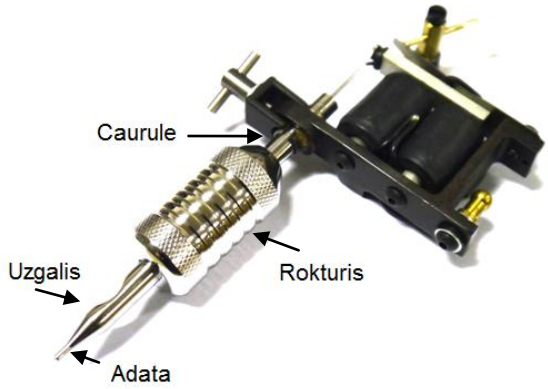

Tetovēšanas mašīna (ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no www.tattoomachineequipment.com)

Mikropigmentācijas pildspalva un vadības iekārta (ilustratīvie piemēri balstīti uz materiālu no https://en.ecuri.com)

1.3. Elektrolīzes epilācija

Elektrolīzes epilācijas (elektroepilācijas) procedūras laikā adata, pārdurot ādu, tiek ievadīta mata saknītes jeb folikula maisiņā, kas atrodas dermā (ādas vidējā slānī), tādējādi adata saskaras ar bioloģiskajiem šķidrumiem un ir iespējams infekciju slimību pārnešanas risks. Elektrolīzes epilācijas laikā nepieciešams izmantot vienreizējās lietošanas sterilas adatas, kuras uzreiz pēc procedūras veikšanas izmet asiem piederumiem paredzētā atkritumu tvertnē. Daudzreizējās lietošanas piederumiem, kas nonāk saskarē ar steriliem piederumiem (piemēram, adatas turētājs un pincete, ar kuru ierīcē tiek ievietota adata), arī jābūt steriliem. Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā. Pēc procedūras elektrolīzes epilācijas *pildspalvu* un ierīci noslauka ar vidēja līmeņa dezinfekcijas salveti. Ja uz elektroepilācijas *pildspalvas* virsmas ir redzams vizuāls

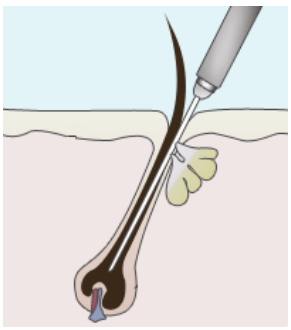

Elektrolīzes procedūra (ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no www.clearmedical.co.uk)

notraipījums, pirms dezinfekcijas virsmu nomazgā ar mitru salveti un mazgāšanas līdzekli. Dienas beigās elektroepilācijas *pildspalvu* nomazgā ar ūdenī samitrinātu salveti un dezinficē, ja ražotājs nav noteicis citādāk. Jāievēro arī ražotāja instrukcijas par rekomendācijām attiecībā uz izmantojamiem līdzekļiem, kurus drīkst izmantot apstrādei, kā arī pašu apstrādes veidu.

Procedūras laikā pakalpojuma sniedzējam ir jālieto individuālās aizsardzības līdzekļi (skatīt V. nodaļu).

1.4. Kosmētiskās injekcijas

Kosmētiskās injekcijas kā, piemēram, biorevitalizācija un mezoterapija ir augsta inficēšanas riska skaistumkopšanas pakalpojumi, jo šo procedūru laikā tiek pārdurta āda, veicot zemādas injekcijas. Pirms pakalpojuma sniegšanas jāievēro I. nodaļā aprakstītie aseptikas principi. Procedūras veikšanā jāizmanto tikai vienreizējai lietošanai paredzētas, sterilas adatas un šļirces, kas pēc lietošanas uzreiz jāizmet asiem piederumiem paredzētā atkritumu tvertnē. Izmantojot dermapenu (mikroadatu injekciju *pildspalvu*), kārtridžu ar vienreizējās lietošanas adatām izmet asiem piederumiem paredzētā atkritumu tvertnē, dermapena *pildspalvas* virsmu noslauka ar vidēja līmeņa dezinfekcijas salveti. Ja uz dermapena virsmas ir redzams vizuāls notraipījums, pirms dezinfekcijas virsmu nomazgā ar mitru salveti un mazgāšanas līdzekli. Dienas beigās dermapena *pildspalvu* nomazgā ar ūdenī samitrinātu salveti un dezinficē, ja ražotājs nav noteicis citādāk. Jāievēro arī ražotāja instrukcijas par rekomendācijām attiecībā uz izmantojamiem līdzekļiem, kurus drīkst izmantot apstrādei, kā arī pašu apstrādes veidu.

Mikroadatu injekciju (dermapena) pildspalva (ilustratīvie piemēri balstīti uz materiālu no www.renewmetoday.com)

Procedūru laikā pakalpojuma sniedzējam ir jālieto individuālās aizsardzības līdzekļi (skatīt V. nodaļu).

2. Manikīrs un pedikīrs

Klienta rokas un pēdas pirms procedūras veikšanas apstrādā ar ādas antiseptisku līdzekli. Piederumu izvēlē rekomendējami vienreizējās lietošanas instrumenti (īpaši vīlītes). Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā.

Nagu sēnītes slimības manikīra, pedikīra pakalpojumos ir bieži sastopamas, kuras var izplatīties gan no klienta uz pakalpojuma sniedzēju (un otrādi), gan no klienta uz klientu, ja nav veikta pietiekama lietoto darba piederumu apstrāde. Nepilnīgas piederumu apstrādes dēļ klienti var inficēties arī ar slimībām, kas izplatās ar asins starpniecību (vīrushepatīti, HIV) un bakteriālām infekcijām. Klientus ar redzamām ādas un nagu infekcijas slimībām pakalpojumu sniedzējam nepieciešams aicināt vērsties pie ārsta pēc palīdzības.

Ja pedikīra veikšanai tiek izmantotas pēdu SPA burbuļvanniņas, nepieciešams veikt to rūpīgu tīrīšanu, mazgāšanu, dezinfekciju un skalošanu (īpaši ūdens recirkulācijas vietās) pēc katra klienta apkalpošanas, jo pastāv liels risks bakteriālu infekciju izplatīšanai. Šāda veida burbuļvannas pedikīra veikšanai no higiēnas un drošības aspekta netiek rekomendētas. Klienta veselībai drošāka alternatīva pedikīra veikšanai burbuļvannas vietā ir parasta bļoda vai vanniņa.

Piemērs pedikīra SPA burbuļvannas tīrīšanai un dezinfekcijai (ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no Foot Spa Cleaning - Local Hazardous Waste Management Program in King County, Washington).

Ja manikīra vai pedikīra laikā nejauši tiek traumēta klienta āda un rodas asiņošana, lieto vienreizējas lietošanas sterilus materiālus, antiseptiskus un asiņošanu apturošus līdzekļus. Manikīra un pedikīra piederumus (šķērītes, knaiblītes, vīles) dezinficē ar augsta līmeņa dezinfekcijas līdzekli. Ja ar kutikulu knaiblītēm netīši iegriezts ādā, papildu drošībai var veikt to apstrādi karstā gaisa sterilizatorā vai autoklāvā, tomēr kvalitatīva un rūpīga šādu darba piederumu mazgāšana un dezinfekcija ar augsta līmeņa dezinfekcijas līdzekli ir pietiekama, lai novērstu inficēšanās risku.

Ņemot vērā, ka manikīra un pedikīra pakalpojumu sniedzēji saskaras ar dažādu ķīmisku vielu izgarojumiem (nagu lakas, līmes) un putekļiem, veselības aizsardzībai nepieciešams izmantot individuālās aizsardzības līdzekļus (skatīt V. nodaļu). Telpās nepieciešams nodrošināt labu ventilāciju.

Informatīvu materiālu par darba vides riskiem darbā, strādājot par manikīru, skatīt tīmekļa vietnē stradavesels.lv >> Plakāti >> Svarīgākie riski, ja Tu strādā par manikīru.

3. Vaksācija

Vaksācijas laikā pastāv infekciju izplatīšanās risks no viena klienta uz otru. Ķermeņa apmatojums ir saistīts ar mikroorganismu uzkrāšanos. Uz augšlūpas, kaunuma zonā un padusēs ir lielāks mikroorganismu skaits mitruma un svīšanas dēļ. Vaksācijas procesā, noņemot apmatojumu, reizē tiek noņemti arī mikroorganismi, ādas virsējais slānis un brūču kreveles, tādā veidā piesārņojot vasku. Matiņu izraušanas procesā līdzi var tikt izvilktas arī asinis, kas ne vienmēr būs redzamas. Pirms vaksācijas veikšanas klienta āda ir jāapstrādā ar ādas antiseptisku līdzekli. Vaksācijas laikā pakalpojuma sniedzējam ir jālieto vienreizējās lietošanas cimdi un pēc nepieciešamības citi individuālās aizsardzības līdzekļi (skatīt V. nodaļu).

Tiklīdz spātula saskaras ar klienta ādu, to nedrīkst atkārtoti iemērkt vaskā, ja vasks no viena trauka tiek izmantots vairākiem klientiem. Atkārtoti lietojot spātulu (iemērcot vaskā), vaska bundža var tikt piesārņota ar ādas atliekām un mikroorganismiem no viena klienta, kas tālāk tiek pārnestas uz citu klientu. Pakalpojuma sniedzējam nepieciešams nodrošināt, ka vaksācijas laikā izmantotie piederumi un metodes samazina iespējamo inficēšanās risku klientam.

Lai novērstu šo krustenisko kontamināciju klientu vidū, pakalpojuma sniedzējam:

- konkrētā klienta vaksācijas procedūrai nepieciešamais vaska daudzums ir jāiepilda atsevišķā (vēlams vienreizējās lietošanas) traukā, ko pēc lietošanas izmet atkritumu tvertnē (ar visu pāri palikušo vasku). Šādos gadījumos var izmantot arī daudzreizlietojamu spātulu, kuru pēc katra klienta apkalpošanas mazgā un dezinficē. Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības

visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā;

- ja vasks vairākiem klientiem tiek izmantots no viena trauka (bundžas), spātulu nedrīkst vaskā iemērkt atkārtoti *(angl. re-dipping, double dipping)*, t.i. vaska uzklāšanā izmanto vienreizējās lietošanas koka spātulas, kuras pēc katras vaska uzklāšanas reizes izmet atkritumu tvertnē, neveicot atkārtotu lietotas spātulas iemērkšanu vaskā;
- vasku var uzklāt tieši uz depilācijas papīra, tādā veidā spātula nesaskaras ar klienta ādu.

Atkārtota lietotas spātulas iemērkšana vaskā nav pieļaujama (ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no no National Collaboration centre for environmental health. Waxing. Promising practices fact sheet)

Šķidrā vaska kasetēs *(angl. roll-on)* darbības pamatā ir veltnīša aplikatora rotējoša kustība – aplikatora galviņa nonāk tiešā kontaktā ar klienta ādu un, rotējot apkārt, saskaras ar kasetē esošo vasku, tā radot piesārņojumu un risku nākamajam klientam inficēties, ja tiek izmantota tā pati kasete ar aplikatoru. Šķidrais vasks kasetēs ir paredzēts vienreizējai lietošanai (t.i. vienam klientam). Vaksācijas higiēniskuma nodrošināšanai ir pieejamas gan maināmas veltnīša *(roll-on)* aplikatora galviņas, gan atkārtoti uzpildāmas kasetes.

Vaksācijā izmantotos daudzreizējās lietošanas piederumus (piemēram, metāla spātulas, traukus, pincetes) pēc katra klienta apkalpošanas nepieciešams apstrādāt saskaņā ar IV. nodaļā noteikto kārtību. Ja vaksācijas laikā tiek izņemti ieauguši matiņi, jāizmanto vienreizējas lietošanas sterilas adatas (lancetes), ko pēc katra klienta apkalpošanas izmet asiem piederumiem paredzētā atkritumu tvertnē. Iesāktu vaska trauku (bundžu), kad tā netiek lietota, uzglabā noslēgtu, lai novērstu iespējamo piesārņojumu ar putekļiem. Vaska sildierīces un traukus uztur tīrus.

Aizliegts sniegt skaistumkopšanas pakalpojumus klientiem ar redzamām ādas, matu un gļotādas slimību pazīmēm, ja netiek uzrādīta ārsta izziņa, kas apliecina, ka slimība nav lipīga. Aizliegts sniegt friziera pakalpojumus klientiem, kuriem ir pedikuloze. Pakalpojumu sniedzējam nepieciešams aicināt klientu vērsties pie ārsta pēc palīdzības pirms skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanas.

4. Sejas un ķermeņa kosmētiskās procedūras, t.sk. grima uzklāšana

Lielākoties sejas un ķermeņa procedūrās notiek saskare ar veselu un nebojātu klienta ādu. Tomēr ir procedūras, kuru laikā āda tiek bojāta un ir lielāks infekcijas risks, piemēram, komedonu ekstrakcija un ķīmiskais pīlings, ja netiek ievērotas higiēnas prasības.

Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā. Vienreizējās lietošanas piederumus uzreiz pēc lietošanas izmet attiecīgā atkritumu tvertnē. Procedūras higiēniskumam komedonu ekstrakcijai var izmantot arī vienreizējās lietošanas ekstraktoru, jo piederuma uzbūves īpatnības dēļ bioloģiskais materiāls var piekalst uz virsmas, apgrūtinot tīrīšanas, mazgāšanas un dezinfekcijas procesu. Daudzreizējās lietošanas komedonu ekstraktoram rekomendējama apstrāde ultraskaņas tīrīšanas

iekārtā. Ja tiek sniegtas augsta inficēšanas riska procedūras, skatīt II. nodaļas 1. sadaļu „Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumi”.

Procedūrās izmantoto iekārtu virsmas apstrādā atbilstoši ražotāja rekomendācijām. Ja instrukcijā nav noteikts citādāk, izmantotās iekārtas virsmas pēc katra klienta apkalpošanas dezinficē. Ja uz iekārtas ir redzams vizuāls notraipījums, pirms dezinfekcijas virsmu nomazgā ar mitru salveti un mazgāšanas līdzekli. Dienas beigās iekārtas virsmu nomazgā ar ūdenī samitrinātu salveti un dezinficē, ja ražotājs nav noteicis citādāk. Pakalpojumu sniedzējs savai veselības aizsardzībai lieto vienreizējās lietošanas cimdus un citus individuālās aizsardzības līdzekļus. Atkritumu savākšanu veic saskaņā ar III. nodaļu.

Procedūrās izmantotie produkti (piemēram, krēmi, losjoni, maskas) jālieto tā, lai netiktu piesārņots viss iepakojumā esošais produkts, piemēram, attiecīgajai procedūrai nepieciešamo līdzekļa daudzumu iepilda atsevišķā traukā vai izmanto vienreizējās lietošanas spātulu, kuru pēc katras aplikācijas reizes izmet atkritumu tvertnē, neveicot atkārtotu iemērkšanu produktā. Vienreizējas lietošanas trauku ar pāri palikušo produktu izmet atkritumu tvertnē – to neievieto atpakaļ oriģinālajā iepakojumā un neizmanto citam klientam. Produktu iepakojumi tūbiņās vai ar dozatoru uzskatāmi kā higiēniskāki.

Sniedzot grima uzklāšanas pakalpojumus, t.sk. demonstrācijas un apmācības, grima uzklāšanai pēc iespējas censties izmantot vienreizējās lietošanas piederumus, piemēram, aplikatorus un sūkļus, īpaši gadījumos, ja uz sejas ir sīkas brūcītes vai infekcija (akne, herpes, kreveles). Jebkuru grima produktu, piemēram, skropstu tušu, lūpu krāsu, acu ēnas un pūderi, lietot tā, lai netiktu piesārņots viss produkta oriģinālais iepakojums, piemēram, skropstu tušu var uzklāt ar vienreizējās lietošanas birstīti, acu ēnas un pūderi var nokasīt nepieciešamajā daudzumā vai izmantot kosmētikas paleti, uz kuras uzliek kosmētiku vienam klientam. Acu un lūpu zīmuļi pēc katra klienta ir jāuzasina (īpaši būtiski gadījumos, ja tiek krāsota plakstiņa iekšējā līnija). Daudzreizējās lietošanas otas un aplikatorus pēc katra klienta apkalpošanas mazgā ar šim mērķim paredzētu tīrīšanas līdzekli un žāvē vai izmanto spirtu saturošus otu tīrīšanas līdzekļus, ja nav iespējams otas starp klientiem nomazgāt. Žāvēšanai neizmanto ultravioletā starojuma iekārtas. Daudzreizējās lietošanas kosmētikas paleti pēc katra klienta mazgā ar tīrīšanas līdzekli.

5. Friziera un bārddziņa pakalpojumi

Frizieri un bārddziņi pakalpojumu sniegšanā izmanto piederumus, kas nejauši var traumēt klienta ādu (bārdas naži, šķēres, skuvekļi, trimmeri). Jāatceras, ka asinis un ķermeņa šķidrumi var arī nebūt redzami uz kontaminēta (piesārņota) piederuma un virsmām, bet infekcija var tikt pārnesta. Daudzreizējās lietošanas bārdas naži netiek rekomendēti, ja vien tiem nav maināmi asmeņi (vai vienreizējās lietošanas bārdas naži), ko pēc katra klienta apkalpošanas izmet asiem piederumiem paredzētā atkritumu tvertnē. Vienreizējās lietošanas skuvekļus pēc lietošanas izmet atkritumu tvertnē.

Pirms pakalpojuma nepieciešams precizēt, vai klientam nav kādi ādas bojājumi, brūces (piemēram, akne, herpes, kreveles) un lielas dzimumzīmes, kuras procedūras laikā varētu tikt traumētas. Ja klientam uz skalpa, sejas un kakla ir ādas infekcija (vai pedikuloze), tā var izplatīties tālāk uz citiem klientiem, ja darba piederumi netiek pietiekami apstrādāti pēc katra klienta. Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā. Vienreizējās lietošanas piederumus uzreiz pēc lietošanas izmet atkritumu tvertnē. Daudzreizējās lietošanas apmetņus (neilona, poliestera) klientu

matu un bārdas griešanai un matu krāsošanai mazgā reizi nedēļā vai biežāk, ja katram klientam tiek izmantotas vienreizējās lietošanas apkaklītes vai mazgā pēc katra klienta apkalpošanas.

Ņemot vērā, ka frizieri saskaras ar matu krāsām un balinātājiem, veselības aizsardzībai nepieciešams izmantot individuālās aizsardzības līdzekļus (skatīt V. nodaļu). Telpās nepieciešams nodrošināt labu ventilāciju.

Informatīvu materiālu par darba vides riskiem darbā, strādājot par frizieri, skatīt tīmekļa vietnē stradavesels.lv >> Plakāti >> Svarīgākie riski, ja Tu strādā par frizieri.

6. Mobilie skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzēji

Pakalpojuma sniedzēja pienākums ir sniegt tikai drošu, cilvēka dzīvībai un veselībai nekaitīgu pakalpojumu. Pakalpojuma sniedzējs ir atbildīgs par sniegtā pakalpojuma drošumu, tādēļ domājot par skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanu mājās vai izbraucot pie klienta, jāizvērtē, kā tiks nodrošinātas higiēnas prasības un vai pakalpojums būs drošs.

Ja pakalpojuma sniedzējs savā dzīvesvietā ir iekārtojis darba kabinetu atsevišķā telpā, kas ir pilnībā aprīkots un pielāgots tikai skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai, t.sk. telpā ir nodrošināta izlietne (ar centralizētu vai autonomu karstā un aukstā ūdens padevi un sadzīves kanalizācijas sistēmu), pakalpojuma sniedzējam jāievēro visas higiēnas prasības, kas attiecas uz skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanu, un ir pieļaujams sniegt arī augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumus. Šai telpai ir jāmaina arī tās lietošanas funkcija Būvvaldē (skatīt III. nodaļu).

Ja darba vieta pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā ir pielāgota, piemēram, dzīvojamā istabā starp sadzīves lietām skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai ir novietota kušete un darba piederumu galdiņš, pakalpojuma sniedzējam jāievēro higiēnas prasības, kas attiecas uz mobilajiem skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējiem. Šādos gadījumos nav pieļaujams sniegt augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumus, jo nav iespējams nodrošināt higiēnas prasībām atbilstošus un klienta veselībai drošus apstākļus. Augsta inficēšanās riska pakalpojumus nesniedz arī klienta dzīvesvietā.

Sniedzot mobilos skaistumkopšanas pakalpojumus, ir jāspēj nodrošināt gan tīru, gan lietotu darba piederumu drošu uzglabāšanu un nogādāšanu līdz klientam un atpakaļ uz darba piederumu apstrādes vietu, piemēram, atsevišķas slēgtas tvertnes ar norādi „tīri” un „lietoti” darba piederumi. Tas pats attiecas arī uz auduma dvieļiem un palagiem, piemēram, netīros dvieļus var savākt atsevišķā marķētā maisā. Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā. Atkritumu savākšanu veic saskaņā ar III. nodaļu (ja nepieciešams, noslēdzamu atkritumu tvertni ņem līdzi, izbraucot pie klienta).

Atsevišķos konteineros un tvertnēs ieteicams uzglabāt arī darbā izmantotos piederumus un līdzekļus, piemēram, matu krāsas, ķemmes, krēmus un kosmētiku, īpaši gadījumos, kad veic izbraukumu pie klienta. Tvertnes un vietu, kur tās uzglabā, uztur tīrībā un kārtībā. Bojātas tvertnes piederumu uzglabāšanai un transportēšanai neizmanto.

No higiēnas un drošības viedokļa darba piederumu apstrādē izlietne būtu rekomendējama darba telpā vai vismaz tāda, kuru neizmanto citi cilvēki. Ja tas nav iespējams, izmantotās dezinfekcijas un sterilizācijas iekārtas un līdzekļi jānovieto tā, lai nenotiktu to kontaminācija, kā arī, veicot darba piederumu apstrādi, telpai un virsmām jābūt tīrām un darba kārtībā, lai nenotiktu apkārtējās vides un darba

piederumu piesārņošana. Ja dienā paredzēti izbraukumi pie vairākiem klientiem un nav iespējams nodrošināt darba piederumu transportēšanu atpakaļ uz to apstrādes vietu, nepieciešams sagatavot vairākus darbam gatavus darba piederumu komplektus nepieciešamo pakalpojumu sniegšanai. Izbraucot pie klienta, nepieciešams sagatavot šķidrās ziepes un vienreizējās lietošanas roku susināšanas līdzekļus, lai varētu veikt roku apstrādi pirms un pēc pakalpojuma sniegšanas. Ja tekošs ūdens nebūs pieejams, izmanto mitrās salvetes un roku dezinfekcijas līdzekli.

Pakalpojumu sniedzējs veselības aizsardzībai lieto vienreizējās lietošanas cimdus un citus individuālās aizsardzības līdzekļus (skatīt V. nodaļu).

III. TELPAS UN TO IEKĀRTOJUMS

Skaistumkopšanas salonu (kabinetu) iekārto ēkā, kas ir pieņemta ekspluatācijā un tiek izmantota atbilstoši tās projektētam lietošanas veidam. Tas nozīmē, ja pakalpojums tiek sniegts, piemēram, biroju vai daudzdzīvokļu mājā, ir jāmaina telpas funkcija[7] (jāvēršas attiecīgās pašvaldības Būvvaldē). Nepieciešamības gadījumā lēmuma pieņemšanai Būvvalde var lūgt nodrošināt Veselības inspekcijas atzinumu par projekta izskatīšanu attiecībā uz higiēnas jautājumiem (maksas pakalpojums). Ja ir šaubas par izvēlētās ēkas vai telpu atbilstību paredzēto skaistumkopšanas pakalpojumu īstenošanai, pēc salona (kabineta) īpašnieka brīvprātīga pieprasījuma Veselības inspekcija veic salona (vai kabineta) higiēnisko novērtēšanu, izsniedzot atzinumu par objekta darbības uzsākšanu (bezmaksas pakalpojums). Par izvēlēto telpu atbilstību un pielāgošanu higiēnas prasībām var konsultēties arī Veselības inspekcijā (un tās teritoriālajās struktūrvienībās), līdzi ņemot telpu (projekta) plānu.

Salonu (kabinetu) iekārto telpās, kurās ir centralizēta vai autonoma aukstā un karstā ūdens padeve ar sadzīves kanalizācijas sistēmu. Aprīkojumam, mēbelēm, grīdām un sienām jābūt piemērotām uzkopšanai (mitrajai tīrīšanai, dezinfekcijai), izgatavotām no materiāla, kas nav porains. Mīkstais grīdas segums skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanas vietās netiek rekomendēts. Ja tas jau ir ieklāts un bioloģisko šķidrumu un asiņu izšļakstīšanās risks ir mazs, mīksto grīdas segumu var noklāt ar gludu paklāju no, piemēram, polivinila. Grīdas krāsojums ieteicams tāds, lai varētu viegli pamanīt šķidrumus un nokritušus asus piederumus. Plānojot telpas iekārtojumu un funkcijas, jāparedz telpa vai vieta darba piederumu tīrīšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas veikšanai ar izlietni un dezinfekcijas un sterilizācijas aprīkojumu, nodrošinot piederumu vienvirziena apriti (t.i. no netīrās zonas → uz tīro zonu → sterilo zonu).

Darba telpu vēdināšanā, apgaismojuma, darbinieku palīgtelpu un pirmās palīdzības aptieciņas[8] nodrošināšanā ievēro normatīvajos aktos par darba aizsardzības prasībām darba vietās noteikto (informāciju skatīt Valsts darba inspekcijas tīmekļa vietnē www.vdi.gov.lv). Informatīvu Neatliekamās Medicīniskās palīdzības dienesta sagatavotu materiālu par pirmās palīdzības aptieciņas saturu skatīt tīmekļa vietnē stradavesels.lv >> Materiāli >> Pirmās palīdzības aptieciņas saturs. Tās atrašanās vietu telpā norāda ar drošības zīmēm[9]. Darba telpai jābūt labi apgaismotai un

[7] Ministru kabineta 12.06.2018. noteikumi Nr.326 „Būvju klasifikācijas noteikumi”

[8] Ministru kabineta 03.08.2010. noteikumi Nr.713 „Noteikumi par kārtību, kādā nodrošina apmācību pirmās palīdzības sniegšanā, un pirmās palīdzības aptieciņas medicīnisko materiālu minimumu”

[9] Ministru kabineta 28.04.2009. noteikumi Nr.359 „Darba aizsardzības prasības darba vietās” un Ministru kabineta 03.09.2002. noteikumu Nr.400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā” 2.pielikums

ventilētai, kā arī pietiekami lielai, lai varētu izvietot visas darbam nepieciešamās lietas un lai netīrie darba piederumi nesaskartos ar tīrajiem.

Informāciju par skaistumkopšanas nozarē saistošajām prasībām darba aizsardzībā un piemērus par drošu un veselībai nekaitīgu darba vietas iekārtošanu skaistumkopšanas salonā (kabinetā) skatīt tīmekļa vietnē stradavesels.lv >> Materiāli >> Informatīvie materiāli >> Prakses standarts „Darba aizsardzības prakses standarts skaistumkopšanas nozarei”.

1. Prasības telpām

Salonā (vai kabinetā) klientu ērtībām ierīko uzgaidāmo telpu vai vietu, kur novietot personīgās mantas, drēbes un, ja nepieciešams, apavus. Klientu vajadzībām nodrošina arī tualetes telpu pieejamību, kas var būt kopīgas ar darbiniekiem vai citiem apmeklētājiem. Ja tiek sniegti augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumi, kuru laikā tiek pārdurta āda, piemēram, biorevitalizācija, elektrolīzes epilācija, mikropigmentācija, ausu caurduršana, tie jāveic atsevišķā telpā vai nodalītā vietā bez nepiederošu personu klātbūtnes.

Pakalpojumu higiēniskuma nodrošināšanai salonā (vai kabinetā) jāparedz telpa vai vieta darba piederumu apstrādei (mazgāšanai, dezinfekcijai un, ja nepieciešams, sterilizācijai) un uzglabāšanai, kā arī uzkopšanas inventāra uzglabāšanai.

Ja pakalpojuma sniegšanā tiks izmantoti auduma dvieļi un palagi, kurus plānots mazgāt salona (kabineta) telpās, nepieciešams ierīkot telpu vai vietu veļas mašīnas un žāvētāja izvietošanai.

1.1. Izlietnes ierīkošana darba telpā

Veselībai drošu un higiēnisku skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai jābūt ierīkotai centralizētai vai autonomai aukstā un karstā ūdens padevei un sadzīves kanalizācijas sistēmai. Izlietne ir nepieciešama gan roku higiēnai (mazgāšanai pirms un pēc klienta apkalpošanas un, ja nepieciešams, pakalpojuma sniegšanas laikā), gan lietoto darba piederumu apstrādei. Atkarībā no pakalpojuma sniegšanas vietas lieluma, piedāvāto pakalpojumu klāsta un sanitārtehniskām iespējām, izlietnes roku higiēnai un darba piederumu apstrādei rekomendējams ierīkot atsevišķas (t.i., divas), taču pieļaujams izmantot arī vienu izlietni šīm abām funkcijām. Kā alternatīva ūdens padeves ar sadzīves kanalizāciju ierīkošanai un izlietnes nodrošināšanai darba telpā nav pieļaujama:

- situācija, kad roku higiēnai un darba piederumu apstrādei tiek izmantotas tualetes telpas;
- pārvietojamo (mobilo) izlietņu uzstādīšana un lietošana (tās parasti sastāv no tvertnes tīrajam ūdenim un netīrajam ūdenim, kājas sūkņa).

Ja darba telpā nevar ierīkot izlietni ar tekošu auksto un karsto ūdens padevi un sadzīves kanalizācijas sistēmu, telpa nav uzskatāma par skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai atbilstošu.

Pārvietojamās izlietnes pieļaujams izmantot tikai ikdienas sadzīves situācijās, piemēram, kā pagaidu risinājumu ēkā, kurā vēl nav ierīkota kanalizācijas sistēma vai kad nepieciešams nodrošināt roku higiēnu publisku pasākumu laikā.

Izlietnei ar tekošu auksto un karsto ūdens padevi un sadzīves kanalizācijas sistēmu jābūt pieejamai **katrā darba telpā**, neatkarīgi no sniegtā skaistumkopšanas pakalpojumu veida. Pie tās izvieto piederumus roku higiēnas nodrošināšanai:

- šķidrās ziepes (dozatorā),

- roku dezinfekcijas līdzekli (dozatorā),
- vienreizējās lietošanas dvieļus vai salvetes,
- atkritumu tvertni.

Ja, piemēram, tiek sniegti tikai vaksācijas vai skropstu pieaudzēšanas pakalpojumi, izlietnei jābūt nodrošinātai darba telpā. Arī pakalpojumu sniegšanas vietā, kurā strādā tikai frizieris, papildus matu mazgātnei nepieciešams ierīkot atsevišķu izlietni (vai matu mazgāšanai vairs neizmantotu matu mazgātni), kas paredzēta roku higiēnai un darba piederumu apstrādei (ja abām funkcijām tiks izmantota viena izlietne).

Darba piederumu apstrādei rekomendējams ierīkot atsevišķu telpu, jo, izmantojot mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļus piederumu apstrādes procesā, rodas dažādi ķīmisko vielu izgarojumi, kas negatīvi var ietekmēt gan darbinieku, gan klientu veselību. Darba piederumu apstrādes telpā vai vietā jābūt nodrošinātai dabīgai vai mākslīgai ventilācijai, izlietnei un dezinfekcijas un sterilizācijas aprīkojumam, piemēram, mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļiem, ultraskaņas tīrīšanas un sterilizācijas iekārtām, dezinfekcijas traukiem un tīrīšanas, susināšanas piederumiem.

Ja gan roku mazgāšanai, gan piederumu apstrādei tiks izmantota viena izlietne, tai jābūt pietiekami lielai, lai kvalitatīvi varētu veikt lietoto darba piederumu tīrīšanu un mazgāšanu (t.i., nav ierīkota ļoti maza izlietne, kas paredzēta tikai roku mazgāšanai). Šajos gadījumos pie darba telpā esošās izlietnes jābūt novietotiem:

- piederumiem roku higiēnas nodrošināšanai,
- dezinfekcijas un sterilizācijas aprīkojumam.

Darba piederumu apstrādi nav pieļaujams veikt tualetes telpās.

2. Iekārtas, darba piederumi un līdzekļi

Skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanā pakalpojumu sniedzējam jāizmanto tikai tādus darba piederumus, materiālus un kosmētikas līdzekļus, kas atbilst normatīvo aktu, t.sk. par skaistumkopšanas un kosmētikas līdzekļu nozarē piemērojamām prasībām un lietošanas mērķim, nerada kaitējumu cilvēka veselībai un ir nodrošinātas ar ražotāja lietošanas instrukciju. Jebkuru ierīci, piederumus, līdzekļus un materiālus lieto saskaņā ar ražotāja instrukciju un norādēm.

Valsts valodas likums nosaka, ka ikvienai importētai precei (t.sk. medicīnas ierīcēm, kosmētikas un tetovēšanas līdzekļiem), kuras marķējumā, lietošanas instrukcijā, garantijas dokumentos vai tehniskajā pasē ietvertā informācija ir svešvalodā, pievienojams šīs informācijas tulkojums valsts valodā.

Strādājot ar dažādām iekārtām, kas tiek izmantotas tiešai pakalpojuma sniegšanai klientam, primāri ir jāņem vērā ražotāja sniegto informāciju par iekārtas paredzēto mērķi vai nolūku, piemēram, izmantošanai skaistumkopšanā vai ārstniecībā, kā arī, vai ir norādes par personu, kura drīkst strādāt ar šīm iekārtām, piemēram, tikai ārstniecības persona vai kosmētiķi.

Iegādājoties iekārtu, kuru darbina no strāvas avota (ar elektroenerģiju), ir jāpievērš uzmanība, vai tai ir piešķirts CE marķējums jeb zīme (no franču valodas *„Conformité Européenne”*, kas nozīmē „Eiropas Atbilstība”). CE zīmei ir jābūt uz produkta, bet noteiktos gadījumos tā var būt arī uz iepakojuma, pavaddokumentos vai lietošanas instrukcijā. CE zīme norāda, ka produkts (iekārta) atbilst minimālajām prasībām, ko nosaka Eiropas Savienības dalībvalstu un Eiropas Brīvās tirdzniecības

asociācijas valstu (Norvēģija, Islande, Lihtenšteina, Šveice) saskaņotie tiesību akti. CE zīme apliecina, ka iekārta ir novērtēta un atbilst Eiropas Savienības drošuma, veselības un vides aizsardzības prasībām. Iekārtu importētājiem ir jāgādā par to, lai viņu ievestie produkti atbilstu spēkā esošajām prasībām un neapdraudētu Eiropas Savienības iedzīvotājus. Importētājam jāpārbauda, vai ārpus Eiropas Savienības esošais ražotājs ir veicis vajadzīgos pasākumus un vai dokumenti ir pieejami pēc pieprasījuma. Izplatītājiem ir jābūt pamatzināšanām par to, kuri izstrādājumi ir jāmarķē ar CE zīmi un kādiem jābūt pavaddokumentiem, kā arī jābūt spējīgiem identificēt ražojumus, kas neatbilst attiecīgajām prasībām. Ja iekārta ir ražota ārpus Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas pēc konkrētās ražotājvalsts noteiktajiem iekšējiem normatīviem un tai nav veikta atbilstības novērtēšanas procedūra, kā arī nav norādīts ražotāja pārstāvis Eiropas Savienībā, tad iekārta nav uzskatāma par atbilstošu un drošu skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai, kā arī lietotājam.

Ar CE zīmi marķē arī medicīnas ierīces un individuālās aizsardzības līdzekļus. Ja iekārtas lietošanas instrukcijā vai ražotāja atbilstības deklarācijā ir norādīts, ka tā ir **medicīnas ierīce**, tai jābūt nodrošinātai ar ražotāja atbilstības deklarāciju *(Declaration of Conformity)* un paziņotās iestādes sertifikātiem par atbilstības novērtēšanas procedūras veikšanu[1] (atsauci skatīt 9 lp). Uz medicīnas ierīces etiķetes jābūt CE marķējumam ar paziņotās iestādes četru ciparu kodu vai uz tās sterilā iesaiņojuma ērtā un redzamā vietā, kā arī uz lietošanas instrukcijas. Ja nepieciešams, CE zīme ir arī uz tirdzniecības iesaiņojuma. Informācijai par medicīniskās ierīces lietošanu jābūt nodrošinātai valsts valodā. Arī sterilizatori ir medicīnas ierīces.

Medicīnas ierīču CE zīme ar paziņotās iestādes četru ciparu kodu.

Ja medicīnas ierīci ražotājs ir paredzējis ārstēšanai vai veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai (piemēram, atsevišķas lāzeriekārtas), ar šādu ierīci, sniedzot veselības aprūpes pakalpojumu, var strādāt tikai reģistrēta ārstniecības persona ar atbilstošu izglītību un ārstniecības iestāžu reģistrā reģistrētā ārstniecības iestādē. Šādos gadījumos ārstniecības personai ir jābūt apliecinošam dokumentam ar atbilstošas speciālās apmācības konkrētās medicīniskās ierīces lietošanā apgūšanu, ja ražotājs šādu prasību ir noteicis ierīces dokumentācijā. Ja pakalpojuma sniedzējs pats iegādājas IIa, IIb un/ vai III klases medicīnisko ierīci no ražotāja vai izplatītāja ārpus Latvijas teritorijas, tad pakalpojuma sniedzējam par šo iegādāto un Latvijā ieviesto medicīnisko ierīci jāsniedz informācija Zāļu valsts aģentūrai.

2020. gada 26. maijā stāsies spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 5. aprīļa Regula 2017/745 par medicīniskām ierīcēm, nosakot, ka regula būs jāpiemēro konkrētām izstrādājumu grupām, kuras saskaņā ar ražotāja sniegto informāciju ir izmantojamas tikai estētiskam vai citam ar medicīnu nesaistītam nolūkam, bet kuri darbības un riska profila ziņā ir pielīdzināmi medicīniskām ierīcēm. Līdz ar to skaistumkopšanas procedūrās izmantotajām ierīcēm jābūt nodrošinātām ar:

- CE zīmi ar paziņotās iestādes četru ciparu kodu;
- informāciju par ierīces ražotāju vai reģistrētā pilnvarotā pārstāvja nosaukumu un adresi Eiropas Savienībā (to nosaka gadījumos, ja ražotāja juridiskā adrese ir ārpus Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas);
- lietošanas instrukciju (latviešu valodā) papīra vai elektroniskā formā (tajā minēta informācija par, piemēram, ierīces paredzēto nolūku, pareizu lietošanu, indikācijām, ierobežojumiem, apstrādi, apkopi);

- etiķeti uz ierīces virsmas (piemēram, informācija par ierīces nosaukumu, ražotāju, sērijas nr., brīdinājumiem);
- ražotāja izsniegtu Eiropas Savienības atbilstības deklarāciju (tajā minēta informācija par ražotāja un/vai pilnvarotā pārstāvja nosaukumu, ierīces nosaukumu, kodu, riska klasi u.c.);
- ražotāja izstrādātu tehnisko dokumentāciju (ierīces nosaukums un nolūks, lietotāji, darbības principi, funkcionālie elementi utt.);
- par ierīces apkopes un remonta pakalpojumiem ekspluatācijas laikā.

Papildu informācijai par skaistumkopšanas jomā izmantotajām medicīnas ierīcēm un tām noteiktajām prasībām sazināties ar Veselības inspekcijas Medicīnas ierīču nodaļu, zvanot pa informatīvo tālruni 67081600.

Pakalpojuma sniegšanas vietā ir jābūt ne mazāk kā diviem darbam sagatavotiem, t.i. tīriem, dezinficētiem un, ja nepieciešams, sterilizētiem darba piederumu komplektiem (pirms pakalpojuma sniegšanas konkrētajai procedūrai paredzētos piederumus vēlams izkārtot uz šālītes). Vairāki darba komplekti ir nepieciešami, jo lietotos darba piederumus pēc katra klienta apkalpošanas ir jāapstrādā un ne vienmēr ir pietiekami ilgs pārtraukums kvalitatīvai darba piederumu apstrādei starp klientiem, turklāt viens no tīrajiem darba piederumu komplektiem var nejauši tikt piesārņots. Divi darba piederumu komplekti nenozīmē, ka tetovēšanas procedūrās obligāti nepieciešamas divas tetovēšanas mašīnas. Pietiekamā daudzumā ir jābūt tās maināmām detaļām (piemēram, sterilām, vienreizlietojamām adatām, rokturim un uzgalim ar cauruli (*angl. grip, tip* un *tube*). Tas pats attiecas arī uz pīrsinga pistoli un mikropigmentācijas *pildspalvu*.

Tetovēšanas un mikropigmentācijas līdzekļiem (krāsvielu pigmentiem, tintēm) ir jābūt steriliem. Tetovēšanas un mikropigmentācijas līdzekļu marķējumā jābūt informācijai par tā izmantošanas veidu (piemēram, tetovēšanas vai permanentā grima krāsa). Marķējumā jābūt arī norādījumam par sterilitāti, sastāvdaļu nosaukumiem, minimālajam derīguma termiņam, partijas numuram vai kodam. Ja iepakojums ir maza izmēra, tad informācija par sastāvu un lietošanas nosacījumi vai brīdinājumi var būt līdzeklim pievienotajā anotācijā, kartē, lentē vai etiķetē. Ja tetovēšanas līdzeklis ražots ārpus Eiropas Savienības, jābūt norādītam ne vien ražotājam, bet arī tās personas nosaukumam un adresei, kas atbildīga par tetovēšanas un mikropigmentācijas līdzekļa laišanu tirgū. Ja nepieciešams, līdzekļa marķējumā norāda uzglabāšanas režīmu. Krāsvielas marķējumam jābūt nodrošinātam latviešu valodā.

Latvijā atklāto bīstamo preču saraksts pieejams Patērētāju tiesību aizsardzības centra tīmekļa vietnē www.ptac.gov.lv >> Patērētājiem >> Latvijā atklātās bīstamās preces.
Latvijā reģistrēto medicīnas ierīču katalogs pieejams Zāļu valsts aģentūras tīmekļa vietnē www.zva.gov.lv >> Reģistrs >> Medicīnisko ierīču reģistrs >> Medicīnisko ierīču reģistrs LATMED

Arī kosmētiskajiem līdzekļiem un vielām jābūt izgatavotām un marķētām saskaņā ar Eiropas Savienībā noteiktajām prasībām. Kosmētikas līdzekļu marķējumā obligāti jābūt norādītam atbildīgās personas uzņēmuma nosaukumam un adresei (atbildīgā persona ir ražotājs Eiropas Savienībā vai importētājs, kas atbildīgs par kosmētikas līdzekli, kas ražots trešajās valstīs). Attiecībā uz kosmētikas līdzekļiem, kas ražoti ārpus Eiropas Savienības, obligāti jābūt norādītai izcelsmes (ražošanas) valstij. Ar visām prasībām kosmētisko līdzekļu marķējumā var iepazīties

informatīvajā materiālā Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Ķīmija un kosmētika >> Kosmētikas līdzekļi >> Kosmētikas līdzekļu marķējums.

Informāciju par prasībām mazgāšanas līdzekļu marķējumā skatīt Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Ķīmija un kosmētika >> Ķīmiskās vielas un maisījumi >> Ķīmisko vielu un maisījumu ražotājiem, importētājiem un izplatītājiem >> Prasības mazgāšanas līdzekļiem.

Eiropas Savienībā konstatēto bīstamo kosmētikas līdzekļu un ķīmisko maisījumu (piemēram, matu krāsas, tetovēšanas tintes, nagu lakas un mākslīgo nagu līmes, sejas krēmi) saraksts ir pieejams Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Datubāzes >> Bīstamo preču saraksts.

Informāciju par prasībām dezinfekcijas līdzekļiem skatīt IV. nodaļā un informatīvajā materiālā Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Infografikas >> Biocīdi un galvenie elementi to marķējumā.

3. Darba vides uzturēšanas kārtība

Salona vai kabineta telpu uzkopšanu visbiežāk veic pakalpojumu sniedzējs vai cits salona darbinieks (administrators, apkopējs). Ja telpa tiek īrēta, piemēram, biroju kompleksā vai lielveikalā, telpu uzkopšanu var veikt arī ēkas apsaimniekotāja nolīgts darbinieks. Visos gadījumos ir svarīgi iepazīstināt attiecīgo darbinieku ar normatīvajos aktos noteikto uzkopšanas kārtību, t.sk. nepieciešamajiem drošības pasākumiem, īpaši, ja tiek sniegti augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumi, kur higiēnas prasību ievērošana ir būtiska gan darbinieka, gan klientu drošībai.

Neatkarīgi no pakalpojuma sniegšanas vietas lieluma un sniegto pakalpojumu veidiem, visas telpas un tā aprīkojumu uztur tīru un darba kārtībā. Izmantotos tīrīšanas, mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļus lieto saskaņā ar to lietošanas instrukciju, lai sasniegtu maksimālo iedarbības efektu un novērstu iespējamo veselības apdraudējumu un vides piesārņošanu nepareizas rīcības dēļ. Uzkopšanas darbos izmantot individuālos aizsardzības līdzekļus saskaņā ar norādījumiem produktu (mazgāšanas, dezinfekcijas līdzekļu) lietošanas instrukcijā.

3.1. Veļa, dvieļi un kušetes pārklāji

Lai novērstu kosmētiskā krēsla vai kušetes piesārņošanu (kontamināciju), izmanto pārklājus (vienreizējās lietošanas vai auduma dvieļus). Vienreizējās lietošanas un auduma dvieļi, pārklāji un palagi ir jāmaina pēc katra klienta. Nav pieļaujama situācija, kad kušeti pārklāj tikai ar, piemēram, auduma dvieli, ko nomaina dienas beigās pēc vairāku klientu apkalpošanas, jo, atkarībā no sniegtā pakalpojuma, uz tā virsmas nonāk dažādi netīrumi, mikroorganismi, cilvēka epitēlijs, mati un bioloģiskie šķidrumi, lietoto kosmētisko produktu paliekas u.tml.

Vienreizējās lietošanas dvieļus un palagus pēc lietošanas izmet atkritumu tvertnē ar vāku, atkārtoti lietojamos auduma dvieļus un palagus pēc lietošanas savāc speciālā aizvākojamā lietotās veļas tvertnē vai maisā un uzglabā līdz mazgāšanai. Veļu mazgā automātiskajā veļas mašīnā vismaz 60 ^{o}C. Pieļaujama arī veļas mazgāšana mājās, nodrošinot atsevišķu salona (kabineta) veļas mazgāšanu no privātās. Ja veļa ir piesārņota ar bioloģiskiem šķidrumiem, mazgāšanā izmanto dezinfekcijas līdzekļus. Tīro veļu, t.sk. vienreizējās lietošanas palagu ruļļus, uzglabā salona (kabineta) telpās atsevišķi no netīrās veļas (piemēram, skapī, plauktā, uz paaugstinājuma).

3.2. Telpu un aprīkojuma uzkopšana

Telpu uzkopšanā iekļauj grīdu, darba un iekārtu virsmas, galdus, skapjus, plauktus utt. Salona (kabineta) telpas uzkopj katru dienu ar tīrīšanas līdzekļiem. Ikdienas telpu uzkopšanā dezinfekcijas līdzekļi netiek rekomendēti. Tualetes telpu uzkopšanai izmanto atsevišķu uzkopšanas inventāru (t.i., gan lupatiņas, slotas, spaiņus) – to nedrīkst izmantot citu telpu uzkopšanai. Lai nesajauktu uzkopšanas inventāru, uz tā izvieto marķējumu ar norādēm, piemēram, „Tualetes telpām”, „Darba kabinetam”.

Visas darba virsmas (piemēram, krēslu, galdu, kušeti) mazgāt ar siltu ūdeni un piemērotu mazgāšanas līdzekli, noskalot un nosusināt ar lupatiņu. Uzgaidāmo telpu, darba telpu, sanitārās telpas tīra dienas beigās un kad redzami netīras. Klienta krēslu un citas darba virsmas (piemēram, manikīra galds), kas saskārās ar klienta ādu, tīra pēc katra klienta ar zema līmeņa dezinfekcijas līdzekli. Ja virsmas ir apklātas ar vienreizējās lietošanas pārklājiem (piemēram, kušetes virsma), pārklāju pēc katra klienta izmet. Šādas virsmas tīra dienas beigās un kad redzami netīras. Procedūrā izmantoto darba piederumu galdiņu un palielinājuma lampas tīra reizi dienā vai biežāk, ja nepieciešams.

Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanas vietās klienta krēslu/ kušeti dezinficē pēc katra klienta, pat ja tika izmantots pārklājs. Arī darba piederumu galdiņu ar zema vai vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekli dezinficē pēc katra klienta apkalpošanas.

Dienas beigās galdus, krēslus un kušetes ieteicams nomazgāt ar ūdenī samitrinātu salveti un dezinficēt. Jāievēro arī ražotāja instrukcijas par rekomendācijām attiecībā uz izmantojamiem līdzekļiem, kurus drīkst izmantot apstrādei (īpaši attiecībā uz ādas virsmām), kā arī apstrādes veidu.

Ja uz kādas no darba virsmas (piemēram, kušetes, kosmētikas galdiņa, grīdas) vai iekārtas virsmas ir nokļuvuši bioloģiskie šķidrumi, ar papīra dvieli piesārņojumu notīra un konkrēto virsmu apstrādā ar mitru lupatiņu un mazgāšanas līdzekli un vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekli Dezinfekcijas līdzekļi jāizmanto stingri ievērojot tā lietošanas instrukciju (par virsmas pirmapstrādi, līdzekļa iedarbības laiku, pēcapstrādi utt.). Pēc šādu virsmu apstrādes izmantotās lupatiņas, drānas vai švammes izmest atkritumu tvertnē. Informāciju par lietoto darba piederumu apstrādi skatīt IV. nodaļā.

3.3. Atkritumi un to savākšana

Uz skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējiem attiecas šādi ar atkritumu apsaimniekošanu saistītie regulējošie normatīvie akti:

- Atkritumu apsaimniekošanas likums;
- Ministru kabineta 22.05.2012. noteikumi Nr. 353 „Ārstniecības iestādēs radušos atkritumu apsaimniekošanas prasības” (MK noteikumi Nr.353);
- Ministru kabineta 19.04.2011. noteikumi Nr. 302 „Noteikumi par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus” (MK noteikumi Nr.302);
- Ministru kabineta 07.08.2018. noteikumi Nr.494 „Atkritumu pārvadājumu uzskaites kārtība” (MK noteikumi Nr.494).

Skaistumkopšanas salonu (kabinetu) darbībā radušos atkritumus klasificē atbilstoši MK noteikumu Nr.302 pielikumam „Atkritumu klasifikators”. Atkarībā no atkritumu veida un atkritumu klases koda medicīniskie atkritumi var tikt klasificēti gan kā bīstamie, gan nebīstamie atkritumi saskaņā ar pielikuma 18.nodaļu. Par produkta (ķīmiskā maisījuma) bīstamību liecina uz iepakojuma un drošības datu lapās esošie apzīmējumi jeb piktogrammas un signālvārdi.

Bīstamības piktogrammas ar signālvārdiem

Lai gan nav ieviesti atsevišķi noteikumi skaistumkopšanas salonos radušos atkritumu apsaimniekošanai, ir izstrādāti Ministru kabineta noteikumi ārstniecības iestādēs radušos atkritumu apsaimniekošanai. Turklāt daļā salonu (kabinetu) tiek veiktas darbības, kuru rezultātā rodas atkritumi, uz kuriem būtu attiecināmi MK noteikumi Nr.353 (piemēram, pakalpojumi, kuru laikā tiek izmantotas adatas, šļirces). Skaistumkopšanas salona (kabineta) darbības rezultātā radušies bīstamie atkritumi vai atkritumi, ar kuriem rīkojas kā ar bīstamajiem atkritumiem, ir:

- asi priekšmeti (piemēram, adatas, šļirces, skalpeļi, saplēsts medicīniskais aprīkojums no stikla);
- infekciozi atkritumi (atkritumi, kas satur vai var saturēt mikrobus, vīrusus, parazītus, sēnītes, atkritumi, kas satur asinis vai citus bioloģiskos šķidrumus);
- nekvalitatīvi vai nederīgi medikamenti un ārstnieciskie preparāti, kuri netiek atdoti atpakaļ piegādātājiem;
- bīstamas ķīmiskās vielas, t.sk. smagos metālus saturoši atkritumi (piemēram, nederīgi vai nevajadzīgi dezinfekcijas līdzekļi, sadzīves ķīmija, nagu lakas, matu krāsas, spuldzes, baterijas, elektriskas un elektroniskas iekārtas).

Skaistumkopšanas salonos (kabinetos) radušies bīstamie atkritumi jāsavāc un jāuzglabā atsevišķi no sadzīves atkritumiem slēgtās tvertnēs (konteineros, mucās, kastēs u.c.) atbilstoši MK noteikumu Nr.494 prasībām un jānodod atkritumu apsaimniekotājam, kas saņēmis atbilstošu atļauju bīstamo atkritumu apsaimniekošanai. Bīstamo atkritumu savākšanai paredzēto maisu vai konteineru marķē atbilstoši MK noteikumu Nr.494 prasībām. Salons (kabinets) arī veic tajā radušos bīstamo atkritumu uzskaiti īpašā žurnālā papīra vai elektroniskā veidā (MK noteikumu Nr.494 1.pielikums). Ja salonā, veicot darbības ar atkritumiem, tiek sajaukti sadzīves un bīstamie atkritumi, visi sajauktie atkritumi ir uzskatāmi par bīstamajiem atkritumiem, sajauktus atkritumus atdalīt ir aizliegts.

Salonā radušos sadzīves atkritumus (piemēram, pārtikas produkti, kartons, plastmasa, mati) savāc un uzglabā konteineros, kas novietoti iestādes teritorijā tikai tam paredzētās vietās uz ūdensnecaurlaidīga virsmas seguma. Līgumu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu jānoslēdz ar tādu sadzīves atkritumu apsaimniekotāju, kurš ir noslēdzis līgumu ar pašvaldību par atkritumu apsaimniekošanu attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Pakalpojuma sniedzējs (vai salona īpašnieks), slēdzot līgumu ar atkritumu apsaimniekotāju, vienojas par iepakojumu, ko izmantot radušos atkritumu savākšanai, uzglabāšanai un transportēšanai, tajā skaitā par minētā iepakojuma marķēšanu. Ir

iespējams arī slēgt vienošanos ar, piemēram, ārstniecības iestādi par radušos bīstamo atkritumu nodošanu iznīcināšanai.

Atkarībā no sniegto skaistumkopšanas pakalpojumu veida, izlietoto darba piederumu un citu atkritumu savākšanai ir nepieciešamas atkritumu tvertnes, kas paredzētas:

A. Bīstamiem atkritumiem:

- asi vienreizlietojami piederumi (t.sk. bioloģiskos šķidrumus saturoši), piemēram, adatas, šļirces, lancetes, žiletes;
  Konteineram jābūt aizvākojamam, neplīstošam, dūrienizturīgam, šķidrumus aizturošam un attiecīgi marķētam. Drošības dēļ konteinera vākam vēlamas divu veidu aizdares: pagaidu (piemēram, atkritumi tiek ievietoti caur mazu atveri) un galīgā.
- atkritumi, kas nav asi, bet satur bioloģiskos šķidrumus, mikroorganismus (piemēram, asinis saturoša vate);

Atkritumus ievieto ūdensizturīgā atšķirīgas krāsas maisā vai konteinerā.

- bīstamas ķīmiskas vielas saturoši atkritumi, ja tas norādīts iepakojuma marķējumā (piemēram, neizlietoti dezinfekcijas līdzekļi, tīrīšanas līdzekļi matu krāsas un nagu lakas);

Atkritumus vāc konteinerā vai tvertnē atbilstoši atkritumu agregātstāvoklim, lai novērstu atkritumu radīto apdraudējumu cilvēku dzīvībai un veselībai, kā arī videi.

B. Videi kaitīgo preču atkritumiem (piemēram, baterijas, spuldzes, elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi).

C. Sadzīves atkritumiem:

- pārējie atkritumi (t.sk. nogrieztie mati, bārda un kutikulas, vaska plāksnes), kas nav uzskatāmi kā asi, bioloģiskos šķidrumus saturoši un videi kaitīgi.
  Atkritumus ievieto atkritumu tvertnē ar vāku, kas atverama bez pieskāršanās ar rokām, bet, piemēram, ar pedāli vai sensoru.

Atbrīvojoties no asiem piederumiem, kā, piemēram, šļircēm, jābūt uzmanīgiem, lai nenotiktu nejauša saduršanās, kā rezultātā var tikt pārnesta infekcija, kas izplatās ar asiņu starpniecību. Lai izvairītos no nelaimes gadījumiem, asos darba piederums uzreiz pēc procedūras ir jāievieto tam paredzētajā atkritumu tvertnē, bet pašu atkritumu tvertni nepieciešams novietot iespējami tuvu procedūras veikšanas vietai, vismaz 1 m augstumā, neradot apdraudējumu ne klientam, ne pakalpojumu sniedzējam. Atkritumu tvertni neuzglabāt atvērtu. Bīstamiem piederumiem paredzētais konteiners nedrīkst būt pārpildīts. Tas jānodod iznīcināšanai, kad aizpildīts par trīs ceturtdaļām.

Papildu skaidrojošo informāciju par atkritumu apsaimniekošanu un šķirošanu var iegūt vortālā www.atkritumi.lv un Valsts vides dienestā.

IV. DARBA PIEDERUMU APSTRĀDE

Viens no būtiskākajiem veselībai droša un higiēniska skaistumkopšanas pakalpojuma nosacījumiem ir darbam sagatavotu un tīru darba piederumu

izmantošana. Visi vienreizējās lietošanas piederumi uzreiz pēc lietošanas ir jāizmet atkritumu tvertnē, savukārt daudzreizējās lietošanas piederumi pēc katra klienta apkalpošanas ir jāapstrādā atbilstoši to inficēšanās riskam, t.sk. ievērojot ražotāja norādījumus par pieļaujamo apstrādes veidu.

Ja darba piederums nokrīt zemē, tas atkārtoti ir jāapstrādā, bet vienreizējās lietošanas piederumu izmet atkritumu tvertnē.

Ja netiek veikta pilnvērtīga lietoto darba piederumu apstrāde vai tā vispār netiek veikta, klientiem būtiski palielinās risks inficēties ar:

- vīrusu infekcijām (piemēram, herpes, B un C hepatīts, HIV),
- bakteriālām infekcijām (piemēram, streptokoku, stafilokoku infekcijas),
- sēnīšu infekcijām (ādas un nagu sēnīte),
- parazītu invāzijām (kašķis, utis).

Infekcijas slimību izraisītāji ārējā vidē var saglabāties samērā ilgi tiem labvēlīgos apstākļos, piemēram, herpes vīruss uz sausas virsmas var izdzīvot no pāris stundām līdz 8 nedēļām, streptokoka baktērija – no pāris dienām līdz 6 mēnešiem, savukārt B hepatīta vīruss savu infekciozitāti var saglabāt līdz 7 dienām. Tādēļ būtiska ir gan darba virsmu regulāra uzkopšana, gan lietoto darba piederumu atbilstoša apstrāde.

Visus darbā izmantotos piederumus (gan vienreizējās, gan daudzreizējās lietošanas) iedala atbilstoši iespējamam inficēšanās riskam konkrētās procedūras laikā – zemam, vidējam vai augstam (skatīt informāciju 1.tabulā). Pēc procedūras veikšanas, lietotos daudzreizējās lietošanas piederumus ievieto netīrajiem piederumiem paredzētos traukos vai konteineros un veic apstrādes darbības atbilstoši attiecīgajam inficēšanās riskam.

Darba piederumu iedalījums atbilstoši iespējamam inficēšanās riskam

1.tabula.

Klasifikācija	Tīrīšana*	Dezinfekcija**	Sterilizācija
Zems inficēšanās risks			
Tieši nesaskaras ar klienta ādu vai saskaras tikai ar veselu (nebojātu) ādu	Mazgā (mehāniski vai automātiski)	Ja saskaras ar klienta ādu, tad dezinficē ar zema līmeņa dezinfekcijas līdzekli	—
Paredzēts kontaktam tikai ar veselu (nebojātu) ādu, bet ir iespēja nejaušam kontaktam ar bojātu ādu	Mazgā (mehāniski vai automātiski)	Dezinficē ar vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekli	—
Vidējs inficēšanās risks			
Saskaras ar bojātu ādu, gļotādu un asinīm, bet necaurdur to	Mazgā (mehāniski vai automātiski)	Dezinficē ar augsta līmeņa dezinfekcijas līdzekli	Nav obligāti. Papildu drošībai var veikt neiepakotu piederumu apstrādi karstā gaisa sterilizatorā vai autoklāvā
Augsts inficēšanās risks			
Caurdur ādu, iekļūst sterilos audos vai pirms ieejas saskaras ar citu sterilu piederumu	Mazgā (mehāniski vai automātiski)	Dezinficē ar vidēja vai augsta līmeņa dezinfekcijas līdzekli	Veic sterilizāciju autoklāvā jeb tvaika sterilizatorā

** – veic mazgāšanu, ievērojot tīrīšanas procesa soļus.*

*** – piederumu apstrādei var izvēlēties ieteiktā līmeņa dezinfekcijas līdzekli vai augstāku.*

„—„ – sterilizāciju veikt nav nepieciešams.

Darba piederumu un aprīkojuma apstrādi veic saskaņā ar pakalpojuma sniedzēja izstrādātu tīrīšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas plānu (skat. 4.pielikumā), aprakstot procedūrās izmantoto piederumu un iekārtu paredzēto apstrādi un biežumu. Visu daudzreizējās lietošanas darba piederumu apstrādi veic secīgi. Vispirms ir tīrīšana, tad skalošana. Pēc tam piederumi tiek dezinficēti, skaloti un žāvēti. Mazgāšanu un dezinfekciju ir iespējams veikt vienlaicīgi, ja izmantojamais ķīmiskais līdzeklis ir gan ar mazgājošām, gan dezinficējošām īpašībām. Pēc tam piederumus atkarībā no to riska līmeņa sagatavo glabāšanai (zema un vidēja riska līmeņa piederumi) vai arī iepako un sterilizē (augsta riska līmeņa piederumi).

Informatīvu grafiku par lietoto darba piederumu klasifikāciju dezinfekcijai un sterilizācijai atbilstoši inficēšanās riskam skatīt 5.pielikumā.

Arī jaunus daudzreizējās lietošanas darba piederumus pirms to pirmreizējas lietošanas nepieciešams apstrādāt. Ja darba piederums ir iepakots un uz tā ir ražotāja norāde, ka piederums ir dezinficēts vai sterils un gatavs lietošanai, papildu apstrādi nav nepieciešams veikt. Piemēru ar lietoto darba piederumu un aprīkojuma uzskaitījumu atbilstoši iespējamam inficēšanas riskam skatīt 3.pielikumā.

Pēc darba piederumu apstrādes lietotās birstes, izlietni un tvertnes rūpīgi mazgā un, ja nepieciešams, dezinficē. Papildu skaidrojošo informāciju par tīrīšanu, dezinfekciju un sterilizāciju un šo procesu noriti un riskiem var skatīt Infekciju Kontroles un Sterilizācijas asociācijas izstrādātajā materiālā „Medicīnisko ierīču materiālu apstrādes (transportēšanas, sagatavošanas, tīrīšanas, dezinfekcijas, sterilizācijas un glabāšanas) labas prakses rekomendācija” šeit: ej.uz/Iericu-apstrade.

Sterilu darba piederumu uzglabāšana (ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no Henry Schein Medical, Crosstex prezentācijas „Cleaning, Packaging & Sterilization of Instruments”)

Tīros, dezinficētos un sterilizētos darba piederumus uzglabā atsevišķi no lietotajiem, lai nenotiktu tīro darba piederumu saskare ar netīrajiem. Uzglabāšanas vietai jābūt tīrai, brīvai no putekļiem, netīrumiem un saules gaismas. Piederumus uzglabā tīros un slēgtos traukos/ konteineros/ kastītēs vēlams slēgtā skapī vai atvilktnē. Darba piederumus atbilstoši to apstrādes veidam uzglabā atsevišķi pa grupām, t.i. sterilie (iepakojumos), sterilizētie (bez iepakojuma), tīrie un dezinficētie. Darba piederumus neuzglabā to sākotnējā ražotāja tirdzniecībai paredzētā iepakojumā (piemēram, biezā plastmasas maciņā).

1. Darba piederumu veidi

Darba piederumus iedala vienreizējās lietošanas un daudzreizējās lietošanas piederumos. Vienreizējās lietošanas piederumi paredzēti tikai viena klienta apkalpošanai un nav izmantojami atkārtoti. Tos nedrīkst apstrādāt un izmantot tālāk citu klientu apkalpošanai. Šādi piederumi parasti ir izgatavoti no materiāla, kas nespēj izturēt apstrādes procesu Ja piederumu nevar apstrādāt, tas jāuzskata kā vienreizējai lietošanai paredzētu. Kartona un papīra piederumi, poraini materiāli, sūkļi, putu sūkļi un koks ir paredzēti vienai lietošanas reizei. Adatas un lancetes aizliegts izmantot atkārtoti. Dermarollera lietošana atkārtoti (pēc mazgāšanas un dezinfekcijas saskaņā ar ražotāja norādēm) ir pieļaujama tikai vienam un tam pašam klientam.

Vienreizēji sterili darba piederumi paredzēti infekciju slimību pārnešanas (transmisijas) riska samazināšanai, t.sk., ja piederumus nevar atbilstoši apstrādāt to uzbūves vai materiāla dēļ, kā arī gadījumos, ja pakalpojuma sniedzējam nav

pietiekami daudz laika, lai varētu veikt piederumu apstrādi saskaņā ar prasībām (mazgāšana, dezinfekcija, sterilizācija). Ja vienreizējās lietošanas sterilā darba piederuma iepakojums ir bojāts, mitrs, beidzies tā glabāšanas termiņš vai pats piederums izskatās netīrs vai ar bojājumiem, to nedrīkst izmantot pakalpojuma sniegšanā. Ja ir pieļaujams, to var atkārtoti sterilizēt, ja nē – to izmet atkritumu tvertnē.

Daudzreizējās lietošanas piederumus *(angl. reusable)* ražotājs ir paredzējis atkārtotai izmantošanai, tādēļ tie parasti ir izgatavoti no materiāla, kas spēj izturēt apstrādes procesu. Visbiežāk šādus piederumus izgatavo no metāla, stikla, cietas plastmasas. Metāls ir piemērots dažādiem apstrādes veidiem – mazgāšanai, tīrīšanai ultraskaņas tīrīšanas iekārtās, dezinfekcijai un sterilizēšanai. Jāņem vērā, ka tādi piederumi, kas paredzēti griešanai (kutikulu knaiblītes, šķēres), sterilizācijas iekārtās ātrāk nolietojas. Piederumi no nerūsējošā tērauda ar hroma vai niķeļa pārklājumu būs izturīgāki pret koroziju. Metāla piederumi ar dobu vidu, kā, piemēram, pīrsinga procedūrā izmantotie adatas uztvērēji *(angl. receiving tube)*, ir grūti tīrāmi un mazgājami. Šādu piederumu tīrīšanā rekomendējams izmantot ultraskaņas tīrīšanas iekārtu.

Strādājot ar piederumu, vienmēr jāievēro ražotāja dotās norādes par apstrādes rekomendācijām.

Ja ražotājs ir norādījis, ka konkrētais piederums ir paredzēts vienai lietošanas reizei *(angl. single use, disposable)*, to nedrīkst tīrīt un izmantot atkārtoti.

2. Tīrīšana un mazgāšana

Darba piederumu tīrīšanas mērķis ir procedūras laikā uz piederuma nonākušo netīrumu, aplikuma, ķermeņa audu, bioloģisko šķidrumu un mikroorganismu noņemšana, tos tīrot manuāli, piemēram, ar birstīti un mazgājot ar mazgāšanas līdzekli un siltu ūdeni vai mehāniski (speciālās iekārtās, piemēram, ultraskaņas tīrīšanas iekārtās). Atkarībā no piederuma uzbūves, piederums tiek pilnībā atvērts vai izjaukts. Lietoto piederumu rūpīga tīrīšana un mazgāšana ir svarīga pirms dezinfekcijas un sterilizācijas procesa. Ja uz piederuma palicis aplikums, dezinfekcijas un sterilizācijas process nesasniegs vajadzīgo rezultātu.

Lietotos darba piederumus līdz to apstrādei uzglabā konteineros vai traukos, kurus pēc tam kārto atbilstoši paredzētajam apstrādes veidam. Lai atvieglotu apstrādes procesu, pakalpojuma sniedzējs var izvēlēties iespēju konteinerus arī marķēt atbilstoši lietoto piederumu iespējamam inficēšanas riskam, tādā veidā piederumi uzreiz pēc lietošanas jau būs sakārtoti un zināms to apstrādes veids. Piemēram, manikīra pakalpojumu laikā tiks izmantota vienreizējās lietošanas kartona vīlīte, metāla kutikulu atbīdītājs un knaiblītes, kā arī stikla trauks pirkstu mērcēšanai. Pēc lietošanas vīlīti izmet atkritumu tvertnē, metāla kutikulu atbīdītāju un knaiblītes ievieto pie vidēja inficēšanās riska piederumiem, bet stikla trauku – pie zema inficēšanās riska piederumiem.

Tīrīšanas procesā var izmantot arī ultraskaņas tīrīšanas iekārtu saskaņā ar tās lietošanas instrukciju, t.sk. ar darba piederuma kopšanas norādēm. Piederumus, kurus nevar mērcēt, tīrīt saskaņā ar ražotāja norādījumiem.

Darba piederumu tīrīšanas laikā nepieciešams lietot individuālos aizsardzības līdzekļus un cimdus. Parastie mājsaimniecībā izmantojamie mazgāšanas līdzekļi nav pieļaujami profesionālai lietošanai. Obligāti ir jāizvēlas mazgāšanas līdzekļus, kas paredzēti profesionālai lietošanai un atbilst Eiropas Savienības prasībām. Birstes, universālos gumijas cimdus un citas lietas, ko izmanto darba piederumu tīrīšanā, uztur

tīrus un darba kārtībā. Tīrīšanas līdzekļus uzglabā tīrā, sausā un tumšā vietā un izmanto saskaņā ar ražotāja norādēm. Tīrīšanas līdzekļa darba šķīdumu jāmaina ne retāk kā 1 reizi diennaktī vai, ja šķīdums zaudējis krāsu, vai pilnībā pazudušas putas.

Manuālas tīrīšanas procesa soļi:

1. **Skalot** piederumus siltā tekošā ūdenī, lai noņemtu jebkādus bioloģiskos ķermeņa šķidrumus un organisko aplikumu. Karsts ūdens izraisīs vielas koagulāciju un pielipšanu uz virsmas, savukārt auksts ūdens taukus padarīs cietākus un tīrīšanu grūtāku.
2. **Mazgāt** piederumus izlietnē, kas piepildīta ar siltu ūdeni un mazgāšanas līdzekli, lai noņemtu redzamus netīrumus (stipri sārmaini līdzekļi var bojāt atsevišķus piederumus, vēlams tādi, kas maz puto, nav abrazīvi un korozīvi). Ievērot ražotāja norādes mazgāšanas līdzekļa izmantošanā (skatīt informāciju līdzekļa datu drošības lapā par tā sastāvu, lietošanu, individuālās aizsardzības līdzekļiem un saderību ar noteiktiem piederumiem). Tīrīšanas laikā piederumu turēt zemāk izlietnē, lai mazgāšanas un beršanas laikā samazinātu šļakstīšanos. Tīrīšanas procesā var izmantot neabrazīvas tīrīšanas lupatiņas, švammītes, birstītes.
3. **Skalot** piederumu siltā (vai karstā) tekošā ūdenī.
4. **Nosusināt** piederumus (vēlams ar vienreizējās lietošanas lupatiņu vai salveti, kas neatstāj pūkas un šķiedras uz virsmas vai žāvēt speciālā iekārtā).
5. **Uzglabāt** piederumus noslēgtā konteinerā (ja piederumam nav nepieciešams veikt tālāku apstrādi, t.i. dezinfekciju, sterilizāciju) tīrā, sausā vietā bez putekļu klātbūtnes.

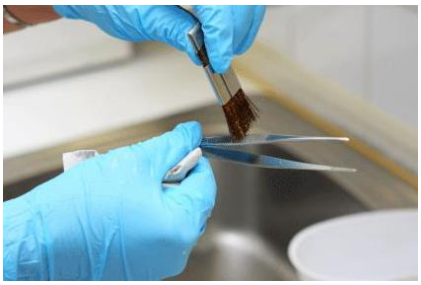

Ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no Henry Schein Medical, Crosstex prezentācijas „Cleaning, Packaging & Sterilization of Instruments”

2.1. Ultraskaņas tīrīšanas iekārtas

Ultraskaņas tīrīšanas iekārtu izmanto kā automatizētu metodi darba piederumu tīrīšanā. Tā atvieglo personāla darbu un paaugstina tīrīšanas efektivitāti, īpaši notīrot vietas, kur ar birsti vai citiem mehāniskiem tīrīšanas līdzekļiem netiek klāt. Ultraskaņas tīrītāju darbības pamatā ir piederuma pakļaušana augstai frekvencei un augstas enerģijas skaņu viļņiem, kas izraisa netīrumu atbrīvošanos no virsmas un nosēšanos iekārtas apakšā jeb netīrumi no piederuma virsmas tiek atdalīti ar akustisko viļņu palīdzību. Šie viļņi veido burbuļus, kuri plīstot rada triecienvilni un iedarbojas uz virsmas esošo piesārņojumu.

Ultraskaņas apstrāde pamatā ir tīrīšanas metode, bet to var izmantot kā zema un vidēja līmeņa dezinfekcijas metodi, ja iekārtā tiek izmantots atbilstošs dezinfekcijas līdzeklis. Ultraskaņas tīrīšanas iekārtā drīkst izmantot tikai iekārtas ražotāja rekomendētos tīrīšanas vai tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļus. Neatbilstoši līdzekļi var bojāt iekārtu vai nedot vēlamo apstrādes rezultātu. Ultraskaņas tīrīšanas iekārtu drīkst izmantot tikai tiem piederumiem, kuru ražotājs apstrādes rekomendācijās ir atļāvis to darīt. Pēc ultraskaņas cikla beigām piederumus

nepieciešams skalot zem ūdens, jo uz piederuma virsmas atrodas tīrīšanas līdzekļa un atdalīto netīrumu pārpalikumi.

Tīrīšanas procesa soļi ultraskaņas tīrīšanas iekārtā:

- iepilda iekārtā ūdeni un mazgāšanas šķīdumu un sagatavo iekārtu darbam saskaņā ar ražotāja norādēm;
- piederumus ar lielu piesārņojumu, piemēram, vaksācijas vasku, noskalo izlietnē zem tekoša ūdens un ievieto iekārtas sietiņā (nelikt pārāk daudz piederumu vienā reizē). Piederumus izkārto atvērtā vai izjauktā veidā iekārtas tvertnē vienā slānī tā, lai neveidotos t.s. „ēnas zonas” – lai lielāki un masīvāki piederumi (piemēram, bļodiņa) neatrastos starp viļņu izstarošanas avotu un sīkākiem instrumentiem, bet gan aiz tiem;
- ievieto sietiņu ar piederumiem ultraskaņas tīrīšanas iekārtā;
- aizver iekārtas vāku un veic piederumu tīrīšanas funkciju saskaņā ar ražotāja norādēm;
- beidzoties tīrīšanai, izceļ iekārtas sietiņu ar piederumiem un noskalo tos zem tekoša silta ūdens;
- nosusina piederumus (ar plūksnas neveidojošu salveti vai drānu).

Ultraskaņas tīrīšanas iekārtas nav sterilizācijas iekārtas un tās neveic piederumu sterilizāciju.

Darbu beidzot, šķīdumu no ultraskaņas tīrīšanas iekārtas izlej, iekārtu skalo, dezinficē ar tai atbilstošu līdzekli saskaņā ar iekārtas ražotāja rekomendācijām, skalo un nosusina.

3. Dezinfekcija. Dezinfekcijas veidi

Dezinfekcijas līdzekļa lietošana neaizvieto darba virsmas, iekārtas vai piederuma tīrīšanu un mazgāšanu. Dezinfekciju var veikt ķīmiski, izmantojot dezinfekcijas līdzekļa šķīdumus, un termiski (saskare ar ūdeni 60-100^{0}C temperatūrā speciālās iekārtās).

Ir dažādi dezinfekcijas līdzekļi – virsmām, instrumentiem, rokām un ādai. Tie var būt lietošanai gatavi vai koncentrāti, šķidri vai pulverveida. Dezinfekcijas līdzekļus uzglabā tumšā, vēsā vietā.

Katram dezinfekcijas līdzeklim ir jābūt lietošanas instrukcijai un pieejamai datu drošības lapai (prasīt tirgotājam!) par sastāvdaļām, brīdinājumiem veselībai, nepieciešamajiem individuālās aizsardzības līdzekļiem, pirmās palīdzības pasākumiem, uzglabāšanu utt. Gan lietošanas instrukcijai, gan datu drošības lapai jābūt latviešu valodā. Informāciju par prasībām ķīmisko maisījumu datu drošības lapām skatīt Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra tīmekļa vietnē www.meteo.lv >> Vide >> Ķīmiskās vielas un maisījumi >> Drošības datu lapas.

Dezinfekcija ir process, kā laikā tiek iznīcināta lielākā daļa slimību izraisošo mikroorganismu un daļa baktēriju sporu līdz līmenim, kas nekaitē apkārtējai videi.

Lai varētu strādāt ar dezinfekcijas līdzekli, lietošanas instrukcijā jābūt informācijai par:

- iedarbības spektru (uz kādiem slimību izraisītājiem iedarbojas – vīrusi, sēnītes, baktērijas);

- kādam mērķim līdzeklis ir paredzēts (virsmām, piederumiem, rokām);
- kādiem materiāliem konkrēto dezinfekcijas līdzekli drīkst izmantot;
- informācijai par darba šķīduma koncentrāciju (ja izmanto koncentrātu);
- darba šķīduma derīguma laikam (ja izmanto koncentrātu);
- iedarbības (ekspozīcijas) laikam;
- vai pēc lietošanas nepieciešams noskalot apstrādātās virsmas un priekšmetus;
- nepieciešamiem individuālās aizsardzības līdzekļiem darba veicējam.

Papildu informāciju saistībā ar norādāmo informāciju dezinfekcijas līdzekļa marķējumā skatīt Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē www.vi.gov.lv >> Infografikas >> Biocīdi un galvenie elementi to marķējumā.

Ja piederumu un virsmu mazgāšanas procesā tiek izmantoti mazgāšanas līdzekļi, vienmēr pirms dezinfekcijas veikšanas piederumu nepieciešams noskalot vai noslaucīt ar ūdenī samitrinātu lupatiņu (un pēc tam nosusināt). Dažādu ķīmisku vielu sajaukšana savā starpā var radīt veselībai bīstamus ķīmiskus savienojumus. Arī dažādus dezinfekcijas līdzekļus nedrīkst jaukt kopā.

Atbilstoši lietotā piederuma, iekārtas vai darba virsmas iespējamam inficēšanās riskam, izmanto attiecīgus dezinfekcijas līdzekļus, kas pēc iedarbības spektra un stipruma iedalīti trīs līmeņos: zema, vidēja un augsta līmeņa.

Zema līmeņa dezinfekcijas līdzeklis nonāvē lielāko daļu baktēriju, dažas sēnītes, apvalkotos (lipīdu) vīrusus un dažus neapvalkotos (lipīdus nesaturošos) vīrusus. Tie parasti nenonāvē mikobaktērijas[10] un baktēriju sporas. Zema līmeņa dezinfekcijas līdzekļus izmanto zema inficēšanas riska piederumu un virsmu dezinfekcijai.

Vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzeklis nonāvē baktērijas, mikobaktērijas (ieskaitot tuberkulozes izraisītāju *Mycobacterium tuberculosis*), lielāko daļu sēnīšu, apvalkotos (lipīdu) vīrusus un lielāko daļu neapvalkotos (lipīdus nesaturošos) vīrusus. Tie parasti nenonāvē baktēriju sporas. Vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekļus izmanto piederumiem, kas paredzēti saskarei ar nebojātu (veselu) ādu, bet nejaušības dēļ var saskarties ar bojātu ādu vai bioloģisko šķidrumu izšļakstīšanos.

Augsta līmeņa dezinfekcijas līdzeklis nonāvē baktērijas, mikobaktērijas (ieskaitot tuberkulozes izraisītāju *Mycobacterium tuberculosis*), sēnītes, apvalkotos (lipīdu) un neapvalkotos (lipīdus nesaturošos) vīrusus un daļu no baktēriju sporām. Augsta līmeņa dezinfekcijas līdzekļus izmanto piederumiem, kas paredzēti saskarei ar bojātu ādu, gļotādu un asinīm, kā arī piederumiem, kas caurdur ādu vai saskaras ar citu sterilu piederumu.

Par precīzu dezinfekcijas līdzekļa iedarbības spektru (t.i. pret kādiem mikroorganismiem tas iedarbojas) jāpārliecinās ražotāja instrukcijā. Dezinfekcijas līdzekļu iedalījumam zema un vidēja līmeņa līdzekļos par kritēriju bieži tiek izmantota iedarbība uz mikobaktērijām.

Infekcijas slimību izraisītāju nonāvēšana dezinfekcijas procesā

2.tabula.

Dezinfekcijas līdzeklis	Baktērijas	Mikobaktērijas	Sēnītes	Apvalkotie vīrusi	Neapvalkotie vīrusi	Baktēriju sporas
Zema līmeņa	Lielākā daļa	—	Dažas	Visi	Daži	—
Vidēja līmeņa	Visas	Visas (4 log)	Lielākā daļa	Visi	Lielākā daļa	—
Augsta līmeņa	Visas	Visas (6 log)	Visas	Visi	Visi	Dažas

[10] Mikobaktērija ir nūjiņveida baktērija, kura izraisa, piemēram, tuberkulozi, lepru

Ja ir nepieciešams veikt dezinfekciju, vispirms jāizvēlas mērķim atbilstošs līdzeklis (t.i., vai tas nepieciešams rokām, virsmām (kādām) vai piederumiem). Apstrādē drīkst izmantot tos dezinfekcijas līdzekļus, kurus izmanto medicīnā Saskaņā ar piederumu vai iekārtas iespējamo inficēšanās risku (skatīt 1.tabulu) izvēlēties atbilstoša līmeņa dezinfekcijas līdzekli (zems, vidējs vai augsts).

Izmantojot dezinfekcijas līdzekļa koncentrātu, svarīgi ievērot ražotāja norādes par tā pagatavošanu:

- nepieciešamais līdzekļa koncentrāta un ūdens daudzums,
- iedarbības ilgums (cik ilgi jātur šķīdumā),
- pēcapstrāde (vai līdzekļa atlikumi ir jānoslauka vai jānomazgā),
- gatava šķīduma uzglabāšanas ilgums.

Pievērst uzmanību arī izmidzināmu dezinfekcijas līdzekļu uzklāšanas veidam (jāuzklāj ar salveti vai lupatiņu, vai jāsmidzina pa tiešo uz virsmas/ ādas), iedarbības ilgumam un pēcapstrādei. No neizlietotā un vecā dezinfekcijas līdzekļa atbrīvoties saskaņā ar ražotāja norādēm, lai novērstu vides piesārņojumu un veselības apdraudējumu. Dezinfekcijas veikšanas laikā lietot individuālās aizsardzības līdzekļus saskaņā ar ražotāja norādēm, piemēram, cimdus.

3.1. Dezinfekcijas šķīduma pagatavošana. Dezinfekcijas veikšana.

Dezinfekcijas darba šķīduma pagatavošanai no koncentrāta ir nepieciešams mērtrauks, lai precīzi nomērītu nepieciešamo dezinfekcijas līdzekļa daudzumu un atšķaidīšanai paredzēto (mēreni siltu) ūdens daudzumu saskaņā lietošanas instrukcijas norādēm (skatīt dezinfekcijas līdzekļu dozēšanas tabulu 8.pielikumā). Šķīduma pagatavošana „uz aci” nav pieļaujama! Dezinfekcijai, protams, var izmantot arī līdzekļus, kas nav jāšķaida ar ūdeni jeb lietošanai gatavus.

Dezinfekcijas šķīdumu no koncentrāta var pagatavot:

- ilgākam periodam (piemēram, nedēļai);

Šādā gadījumā šķīdumu gatavo lielākā, tīrā, izlejamā, noslēgtā traukā (pudelē) un novieto uzglabāšanai tumšā un vēsā vietā saskaņā ar ražotāja norādēm. Uz pudeles norāda dezinfekcijas līdzekļa nosaukumu un koncentrāciju (%), paredzēto iedarbības laiku (minūtēs), pagatavošanas datumu un derīguma termiņu saskaņā ar ražotāja norādēm. Gatavo dezinfekcijas šķīdumu iepilda piederumu dezinfekcijas veikšanai paredzētā traukā.

- vienai lietošanas reizei jeb katru dienu pagatavojot jaunu šķīdumu.

Veicot dezinfekciju, ļoti svarīgi ir ievērot dezinfekcijas līdzekļa lietošanas instrukciju (iedarbības spektrs (baktērijas, vīrusi, sēnītes), lietošanas veids, pagatavošanas koncentrācija, iedarbības ilgums utt.), lai tiktu sasniegts vēlamais iedarbības rezultāts. Jāievēro arī lietošanas instrukcijā norādītais dezinfekcijas līdzekļa iedarbības laiks – ja darba piederumi šķīdumā jātur, piemēram, 5 minūtes, no piederumu ievietošanas brīža precīzi uzņem laiku. Neturēt piederumus šķīdumā ilgāk par noteikto laiku, tādā veidā tie tiek bojāti. Piederumu izņemot ātrāk par noteikto iedarbības laiku, dezinfekcija nav notikusi līdz galam. Ja pagatavotā dezinfekcijas līdzekļa koncentrācija būs par vāju (pārāk maza), netiks nonāvēti visi infekciju izraisošie mikroorganismi (pat turot piederumus šķīdumā ilgāk par noteikto laiku). Ja pagatavotā dezinfekcijas līdzekļa koncentrācija būs par stipru (pārāk liela) vai iedarbības laiks pārāk garš, var tikt bojāti darba piederumi. Tos var bojāt arī nepiemērota dezinfekcijas līdzekļa izvēle. Piemēram, spirti var padarīt cietus gumijas izstrādājumus.

Nepilnīgi un nepareizi veikta dezinfekcija, t.sk. dezinfekcijas līdzekļa lietošana pēc tā derīguma termiņa beigām vai mērķim neatbilstoša dezinfekcijas

līdzekļa lietošana (piemēram, piederumu dezinfekcijai tiek izmantots līdzeklis, kas paredzēts rokām), rada klientam lielāku inficēšanās risku ar dažādām infekcijas slimībām, t.sk. vīrushepatītiem, jo nav sasniegts vēlamais dezinfekcijas līmenis – uz darba piederuma joprojām atrodas mikroorganismi, kas var izraisīt saslimšanu.

Darba piederumu dezinfekciju veic marķētā traukā (piemēram, ar norādi „Piederumu vidēja līmeņa dezinfekcijai”) ar vāku. Traukam jābūt pietiekami lielam (augstumā, platumā un garumā), lai tajā varētu ievietot piederumus un pagatavotajam dezinfekcijas šķīdumam tādā daudzumā, lai tas pilnībā pārklātu traukā ievietotos darba piederumus. Tikai vietās, kur dezinfekcijas līdzeklis saskaras ar piederuma virsmu, notiek dezinfekcija.

Uz darba piederumu mērcēšanai paredzētā trauka norāda arī informāciju par:

- līdzekļa nosaukumu un koncentrāciju (%),
- paredzēto iedarbības laiku (minūtēs),
- šķīduma iepildīšanas (traukā) datumu un laiku.

Darba piederumu mērcēšanas traukā iepildītajam dezinfekcijas šķīdumam derīguma termiņu nenorāda un šķīdumu maina:

- vēlams pēc 24h (tas sāk zaudēt savas funkcijas);
- ja tam mainījusies krāsa;
- ja pazūd putas.

Pēc dezinfekcijas piederumus izņem no trauka, rūpīgi noskalo un nožāvē vai nosusina ar plūksnu neveidojošu salveti. Piederumus novieto tīriem un dezinficētiem piederumiem paredzētā vietā (konteinerā).

Procesa izpildes nodrošināšanai, informāciju par katru darba piederumu dezinficēšanas reizi fiksē speciālā žurnālā (skatīt 12.pielikumā), aizpildot ierakstus par apstrādātajiem piederumiem saskaņā ar izstrādāto darba piederumu tīrīšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas plānu.

Darba piederumi pirms apstrādes ar dezinfekcijas līdzekli obligāti ir jātīra un jāmazgā.

Dezinfekcijas procesa soļi:

- pirms dezinfekcijas vienmēr ir jāveic darba piederumu tīrīšana un mazgāšana;
- pēc tam, kad daudzreizējās lietošanas darba piederumi ir notīrīti un nomazgāti, tos nosusina (uz piederuma vai virsmas palikušais mitrums atšķaida dezinfekcijas šķidruma koncentrāciju un samazina dezinfekcijas efektivitāti) un ievieto traukā, kurā iepildīts sagatavotais dezinfekcijas šķīdums;
- mazgāšanas un dezinfekcijas procesu var apvienot, ja dezinfekcijas līdzeklis ir reizē arī mazgājošs (piemēram, kvartārie amonija savienojumi, aktīvo skābekli saturošie līdzekļi);
- dezinfekcijas procesa uzsākšanas brīdi fiksē un līdz pat procesa beigām nepievieno un neizņem piederumus;
- kad ražotāja noteiktais iedarbības laiks pagājis, piederumus izceļ no dezinfekcijas trauka un novieto uz tīras (vēlams dezinficētas) paplātes nosusināšanai. Pirms susināšanas piederumus obligāti ir jāskalo ar ūdeni, lai noņemtu dezinfekcijas līdzekļa paliekas uz piederuma virsmas un novērstu ādas un gļotādas kairinājumu no dezinfekcijas līdzekļa paliekām;
- pēc skalošanas piederumus nosusina (vēlams ar vienreizējās lietošanas lupatiņu vai salveti, kas neatstāj plūksnas un šķiedras uz virsmas) vai žāvē

speciālā iekārtā. Piederuma nosusināšana arī novērš tā bojāšanu sterilizācijas laikā;
- nožuvušos dezinficētos piederumus uzglabā slēgtā, tīrā konteinerā vietā bez putekļu klātbūtnes;
- dezinfekcijas veikšanu fiksē dezinfekcijas žurnālā;
- dezinficētos darba piederumus pārvieto uz sterilizācijas zonu, ja nepieciešams veikt darba piederumu sterilizāciju.

Augsta līmeņa dezinfekcijas sasniegšanai var izmantot arī sterilizācijas iekārtas – veic lietoto darba piederumu apstrādi kā parasti (t.i., tīrīšana, mazgāšana un dezinfekcija) un pēc tam sausus piederumus bez iepakojuma ievieto sterilizācijas iekārtā. Par sterilizācijas metodēm un piederumu iepakošanu skatīt 4. sadaļā „Sterilizācija. Sterilizācijas veidi” un „Sterilizācijas veikšana (iepakošana, ielāde, uzglabāšana)”.

Darba piederumu un iekārtu virsmu dezinfekcijai, kurus saskaņā ar lietošanas instrukciju vai to uzbūves īpatnību dēļ nevar mērcēt, var izmantot:
- lietošanai gatavu-izsmidzināmu dezinfekcijas līdzekli,
- dezinfekcijas salvetes,
- dezinfekcijas šķīdumā samitrinātu tīru drānu.

Citu piederumu un virsmu dezinfekcijai izsmidzināmi līdzekļi netiek rekomendēti, jo aerosola daļiņas nepārklāj piederuma virsmu tik labi kā iegremdēšana šķidrumā. Turklāt tas nenonāk piederumu locījumu un savienojumu daļās, piemēram, šķērīšu savienojuma daļās. Izsmidzināmi dezinfekcijas līdzekļi netiek rekomendēti arī tāpēc, ka to aerosola dēļ tiek ieelpotas ķīmiskās vielas, radot veselības riskus (dezinfekcijas līdzekļa ieelpošana uzskatāma par bīstamāku nekā tā nonākšana uz ādas). Izsmidzināšanas tehniku var izmantot virsmām, aparatūrai un sīkiem piederumiem, ko grūti noslaucīt to uzbūves dēļ.

Ja darba piederumu dezinficēšanai tiek lietots izsmidzināms dezinfekcijas līdzeklis, ir nepieciešams marķēts trauks dezinfekcijas veikšanai – šajā gadījumā darba piederumu apsmidzināšanai. Dezinfekcija jāveic tā, lai tiktu noklāta visa darba piederuma virsma, rūpīgi apsmidzinot piederumu no abām pusēm (piederumu ievieto kastītē, apsmidzina tā vienu pusi, ar salvetīti izlīdzina dezinfekcijas līdzekļa pilienus, nogaida uz līdzekļa norādīto iedarbības laiku un tad, apgriežot otrādi, apsmidzina piederuma otru pusi, atkal nogaidot norādīto iedarbības laiku). Pēc dezinfekcijas piederumu uzmanīgi un rūpīgi noskalo.

Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas procedūrās izmantotās iekārtas kā, tetovēšanas mašīnas, mikropigmentācijas *pildspalvas*, pīrsinga pistoles, dermapena (mikroadatu injekcijas) *pildspalvas* un elektrolīzes epilācijas *pildspalvas* apstrāde ar dezinfekcijas līdzekli ir obligāta, pat ja iekārta bija apklāta, jo pastāv risks, ka pārklāja noņemšanas laikā uz virsmas nonāk bioloģiskie šķidrumi vai tas kļuvis caurs procedūras laikā.

Attiecībā uz termisko dezinfekciju, to var veikt piederumiem, kurus drīkst pilnībā iemērkt ūdenī augstā temperatūrā. Šī dezinfekcijas metode uzskatāma par veselībai un videi drošāku. Termiskā dezinfekcija nav sterilizācijas metode – vārīšana uzskatāma par augsta līmeņa dezinfekciju, ja veic piederumu vārīšanu 100^0C 1 minūti. Vairāk informāciju par termisko dezinfekciju skatīt Infekciju Kontroles un Sterilizācijas asociācijas izstrādātajā materiālā „Medicīnisko ierīču materiālu apstrādes (transportēšanas, sagatavošanas, tīrīšanas, dezinfekcijas, sterilizācijas un glabāšanas) labas prakses rekomendācija” šeit: ej.uz/Iericu-apstrade.

4. Sterilizācija. Sterilizācijas metodes.

Sterilizācija ir pilnīga mikroorganismu (baktēriju un to sporu, vīrusu un sēnīšu) inaktivēšana. Darba piederumu sterilizācijas mērķis ir izvairīties no iespējamās inficēšanās tādu skaistumkopšanas procedūru laikā, kurās mērķtiecīgi tiks pārdurta āda, iekļūstot sterilos audos un gļotādā (piemēram, tetovēšana, pīrsings, mikropigmentācija, elektrolīzes epilācija, kosmētiskās injekcijas, skarifikācija). Neadekvāti un nepareizi veikta piederumu apstrāde, t.sk. sterilizācija, klientam rada lielāku inficēšanās risku ar slimībām, kas izplatās ar asins starpniecību (B un C vīrushepatīti, HIV).

Sterilizācija ir visu mikroorganismu, t.sk. baktēriju sporu inaktivēšana.

Visiem piederumiem, kas tiks izmantoti augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas procedūrās ādas caurduršanai vai sterila piederuma turēšanai, jābūt sterilizētiem un steriliem. Skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanā jāizmanto tikai vienreizējas lietošanas sterilas adatas (piemēram, injekciju veikšanai, ieaugušu matiņu izņemšanai, tetovēšanai, mikropigmentācijai, pīrsingam, elektrolīzes epilācijai). Augsta inficēšanas riska daudzreizējās lietošanas piederumus pēc katras lietošanas reizes sterilizē. Ja procedūrā izmantotais sterilais piederums, ar kuru tiks caurdurta āda, saskarsies ar citu piederumu pirms ieejas sterilos audos vai gļotādā, arī tam jābūt sterilam.

Par sterilizācijas iekārtām netiek uzskatītas UV starojuma iekārtas, ultraskaņas tīrīšanas iekārtas, stikla/ pērlīšu „sterilizatori”, mikroviļņu krāsnis, spiediena katli, inkubatori, cepeškrāsnis, trauku mazgājamās mašīnas.

Ir dažādas sterilizācijas metodes. Visplašāk izmantotā un drošākā metode ir piesātināts ūdens tvaiks (autoklavēšana). Citas metodes ir, piemēram, karsts gaiss, etilēna oksīda gāze, ūdeņraža peroksīda tvaiki un gāzes plazma. Skaistumkopšanas pakalpojumu jomā piemērotākās sterilizācijas metodes ir autoklavēšana un sterilizācija ar karstu gaisu. Autoklāvs sterilizē piederumus, pakļaujot piesātināta ūdens tvaikam paaugstinātā temperatūrā (~ 134^0 C) un paaugstinātā spiedienā noteiktu laiku, bet karstā gaisa sterilizators – cirkulējot karstam gaisam augstā temperatūrā (~180^oC) noteiktu laiku.

Autoklavēt var piederumus, kas ir izturīgi pret mitrumu un augstu temperatūru. Jāņem vērā, ka ūdens tvaiks var izraisīt koroziju uz metāla virsmām. Tirgū gan ir pieejami arī speciāli līdzekļi (eļļas, spreji), ko paredzēts lietot pēc dezinfekcijas piederumu aizsargāšanai sterilizācijas laikā.

Sterilizāciju ar karstu gaisu neizmanto piederumiem, kas tiks izmantoti augsta inficēšanās riska procedūrās, jo šai sterilizācijas metodei ir vairāki būtiski trūkumi, piemēram, neprognozējams iedarbības laiks uz mikroorganismiem, augstās temperatūras dēļ nav izmantojama visiem materiāliem un procesa atbilstība nav apstiprināma.

Procesa uzmanīšanai un novērošanai (monitoringam), informāciju par katru veikto sterilizācijas ciklu fiksē sterilizācijas dokumentos (piemēram, žurnālā), aizpildot ierakstus par sterilizācijas datumu, cikla laiku, veidu un ilgumu. Ja sterilizācijas iekārtā ir integrēts printeris, minētā informācija par cikla norisi un parametriem tiek sniegta automātiski (izdrukas veidā). Piemēru manuāli aizpildāmam sterilizācijas uzskaites žurnāla ietvaram skatīt 13.pielikumā.

Par Eiropas Savienībā noteiktajām prasībām sterilizatoriem skatīt informāciju šo vadlīniju III. nodaļā. Visas darbības ar sterilizatoru jāveic saskaņā ar ražotāja norādēm (piemēram, uzstādīšana, ikdienas darbības testēšana, lietošana, funkcijas, apkopes utt.). Ja sterilizācijas iekārta netiek atbilstoši uzturēta un kopta, tā nevar nodrošināt pilnvērtīgu sterilizācijas procesu. Sterilizācijas iekārtu apkopes un remontu veic īpaši apmācīts personāls. Visas veiktās sterilizatora darbības pārbaudes, profilaktiskās apkopes un remontus dokumentē tehniskās apkopes žurnālā (skatīt piemēru 14.pielikumā). Lai atvieglotu darbības ar sterilizatoru un tā uzturēšanu, sterilizācijas iekārtu ieteicams iegādāties uzņēmumā, kas nodrošina piegādātās sterilizācijas iekārtas uzstādīšanu un apmācību darbam ar to, iekārtas garantijas un pēc garantijas laika servisu, profilaktiskās apkopes un dažādu testu pārbaudes.

4.1. Sterilizācijas veikšana (iepakošana, ielāde, uzglabāšana)

Augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumos izmantotajiem augsta inficēšanās riska piederumiem *(kas caurdur ādu, iekļūst sterilos audos vai pirms ieejas saskaras ar citu sterilu piederumu)* jābūt sterilizētiem un steriliem, t.sk. pīrsinga rotām. Šādu piederumu sterilizāciju veic autoklāvā.

Lai darba piederums līdz pakalpojuma sniegšanas brīdim būtu sterils, to pirms sterilizācijas **iepako** (piemēram, papīra-plastikāta vai plastikāta iepakojumā, kreppapīrā vai neaustā materiālā). Katrai sterilizācijas metodei ir savi pieļaujamie iepakošanas materiāli (karstā gaisa sterilizatoram un autoklāvam tie atšķiras). Ir pieejami maisiņi, kurus var aizvērt ar speciālu aizzīmogošanas ierīci, kas ir ieteicamākais iepakošanas veids, taču skaistumkopšanas darba piederumu sterilizēšanai ir pieļaujams izmantot arī pašlīpošus maisiņus. Svarīgi ievērot ražotāja norādes (ja tādas ir) par konkrētā piederuma iepakošanas veidu pirms sterilizācijas. Iepakošanai paredzētie materiāli un indikatori ir jāuzglabā tīrā, tiem paredzētā vietā.

Vienā iepakojuma maisiņā nedrīkst salikt pārāk daudz piederumu, jo sterilizācijas laikā paciņa izplešas – maisiņa sānu malām jābūt brīvām vismaz viena pirksta platumā un no piederuma gala līdz paciņas aizlīmētajai malai aptuveni 2,5 cm platumā. Ja maisiņš ir par lielu, piederums iekšpusē pārvietosies un var bojāt iepakojumu. Pārāk mazs maisiņš neļauj gaisam atbilstoši cirkulēt un žūt. Pašlīpošo maisiņu nepieciešams rūpīgi un precīzi aizlīmēt. Ja to izdara paviršī (šķībi), netiek nodrošināta iepakojuma sterilitāte (paliek sīkas, vaļējas malas). Ja tiek iepakoti vairāki piederumi vienā maisiņā, ievietot tajā tikai vienai procedūrai paredzētos piederumus, piemēram, piederumi, kas tiks izmantoti tetovēšanas mašīnas salikšanai viena klienta apkalpošanai. Iepakojumi nav paredzēti atkārtotai izmantošanai.

Papildu drošībai un sterilā piederuma derīguma termiņa pagarināšanai var izmantot piederumu dubultu iepakošanu (divās kārtās). Dubultā var iepakot: kreppapīrā; neaustā materiālā; kreppapīrā un neaustā materiālā; papīra-plastikāta iepakojumā. Pakojot divos papīra-plastikāta iepakojumos, ārējam maisiņam jābūt daudz lielākam par iekšējo (tā, lai iepakojums nesalocītos) un virzienā papīrs pret papīru, plastikāts pret plastikātu. Iekšējo maisiņu ir jāaizkausē vai jāaizlīmē. Ievietojot maisiņā asus piederumus, piemēram, šķēres, vēlams to galiem uzlikt speciālas šim mērķim paredzētas uzmavas (kas iztur attiecīgo sterilizācijas procesu) vai aizsargpakas, lai novērstu iepakojuma bojājumus.

Visiem piederumiem, kas paredzēti mērķtiecīgai ādas pārduršanai vai citādai traumēšanai, jābūt steriliem. Arī pīrsinga rotām jābūt sterilām. Šādus piederumus pirms sterilizācijas iepako.

Sterilizācijas procesa monitoringam (kontrolei un uzraudzībai), t.i., lai pārliecinātos, ka visas darbības sterilizācijas iekārtā tiek veiktas atbilstoši un piederumi procesa beigās ir sterilizēti, tiek izmantotas dažādas testēšanas sistēmas: **ķīmiskie** un **bioloģiskie indikatori** (skatīt arī 11.pielikumu). Kopumā ir 6 ķīmisko indikatoru tipi. Sterilizācijas laikā izmantotie indikatori maina krāsu, tā informējot par sterilizācijas darbības efektivitāti. Indikatoriem jābūt nodrošinātai ražotāja informācijai, ko katra krāsas maiņa nozīmē.

Pirmā tipa indikators ataino, vai konkrētais iepakojums ir ticis sterilizēts jeb lai atšķirtu sterilizētu produktu no nesterilizēta (tas nenorāda sterilitāti!). Tie parasti ir līplentu vai uzlīmju veidā. Papīra-plastikāta iepakojumiem tie ir iestrādāti maisiņa malās.

Otrā tipa indikators ataino gaisa izvadīšanu sterilizācijas procesā vai tvaika caurspiešanos (*Bowie&Dick* tipa tests). To izmanto tvaika sterilizatora ikdienas testēšanai.

Trešā tipa indikators ataino vienu sterilizācijas procesa parametru (visbiežāk temperatūru). Tos reizēm izmanto iepakojumos karstā gaisa sterilizācijā. Pārējām sterilizācijas metodēm iepakojumos izmanto vismaz 4. tipa indikatorus.

Ceturtā tipa indikators parasti parāda divus vai vairāk no sterilizācijas procesa parametriem, piemēram, temperatūru un laiku.

Piektā tipa indikators atainos būtiski svarīgo parametru vērtību summu visa sterilizācijas cikla laikā (piemēram, ka tika sasniegta atbilstoša temperatūra, spiediens un procesa ilgums). Šis indikators imitē bioloģisko indikatoru. Ikdienas ielādes jeb sterilizācijas cikla kontrolei ieteicams izmantot 5. vai 6. tipa indikatorus.

Sestā tipa indikators ataino sterilizācijas procesa parametru vērtības – tvaika, temperatūras un laika attiecību, piemēram, ka ir notikusi sterilizācija tvaikā 134^0 C 3,5 min.

Bioloģiskie indikatori satur dzīvotspējīgus mikroorganismus ar noteiktu izturību pret konkrētu sterilizācijas procesu. Tie visbiežāk ir kapsulu veidā, kuras satur barotni un baktēriju sporas. Dažādām sterilizācijas metodēm tiek izmantotas dažādas baktēriju sporas (jāpārliecinās, vai indikators atbildīs izvēlētajai metodei). Nepieciešams ievērot ražotāja norādes par bioloģiskā indikatora izvietojumu sterilizācijas iekārtā. Ja bioloģiskā monitoringa tests ir negatīvs, tas norāda, ka jaunas sporu kolonijas neveidojas un iekārtu drīkst izmantot.

Zema inficēšanās riska piederumus nesterilizē, savukārt vidēja inficēšanās riska piederumu sterilizācija nav obligāta, turklāt tiem nav jābūt steriliem. Piemēram, ja pakalpojumu sniedzējs papildu drošībai vēlas veikt kutikulu knaiblīšu (vidēja inficēšanās riska piederums) sterilizāciju (nejauši tika iegriezts ādā un bija asiņošana), to pirms sterilizēšanas var neiepakot, jo piederumam nav jābūt sterilam. Taču katra sterilizācijas cikla kontrolei tik un tā nepieciešams izmantot ķīmisko indikatoru (karstā gaisa sterilizatoram 4.klase, autoklāvam – 5. vai 6.klase), ko novieto sterilizācijas iekārtā uz plaukta. Šādos gadījumos darba piederums būs sterilizēts, bet ne sterils, jo tiks uzglabāts bez iepakojuma.

Piederumu ievietošana (ielāde) sterilizatorā:

Pareiza darba piederumu ievietošana sterilizatorā nodrošina korektu sterilizācijas norisi (tvaika cirkulācija un evakuācija, kondensāta žūšana un žāvēšanas cikls). Tā jāveic stingri ievērojot ražotāja norādes. Ja sterilizatorā būs ievietots pārāk liels darba piederumu skaits, sterilizācijas process nenotiks pilnīgi. Iepakotie (t.sk. neiepakotie) piederumi uz paplātes jāizkārto vienmērīgi un nesaskaroties (vai saskaroties minimāli) savā starpā. Iepakojumus neizkārto vienu virs otra. Iepakotie piederumi nedrīkst saskarties ar sterilizatora sienām, jo uz iepakojuma nonāks

kondensāts. Piederumus, kas iepakoti papīra-plastikāta maisiņā, uz sterilizācijas paplātes vēlams izkārtot šādos veidos vai saskaņā ar iekārtas ražotāja norādēm:

- novietotus uz sāniem statīvā vai sietā (plastikāta puse pret plastikāta pusi un papīrs pret papīru). Ja paciņas ir ievietotas sietā, tās nedrīkst sablīvēt, starp paciņām ir jāspēj brīvi ievietot roku;
- guļus ar plastikāta pusi uz leju tikai gadījumos, kad to rekomendē iekārtas ražotājs.

Kreppapīrā iepakotos komplektus vienmēr liek guļus uz plaukta.

Piederumu ievietošana sterilizatorā (ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no Henry Schein Medical, Crosstex prezentācijas „Cleaning, Packaging & Sterilization of Instruments”, Scottish Dental Clinical Effectiveness Programme. Sterilization of Dental Instruments. Dental Clinical Guidance un STERIVITA video „Sterilizācija piesātinātā ūdens tvaikā”).

Iepakojot piederumus papīra-plastikāta maisiņā, to novietošana statīvā tiek uzskatīta par vislabāko ievietošanas veidu, jo nodrošina labu gaisa izvadīšanu, sterilizācijas aktīvās vielas piekļuvi virsmām un žūšanu. Ja iepakotie piederumi tiek novietoti guļus, to dara ar papīra pusi uz augšu, ja vien iekārtas ražotājs nav noteicis savādāk.

Monitoringa prasības sterilizatoriem

3.tabula.

Monitoringa veids	Monitoringa prasības
Fizikālais (mehānisks)	Saglabāt monitoringa ierakstus par temperatūru, cikla laiku, veidu un ilgumu, spiedienu, datumu un personu (ja tādas ir vairākas), kas veica konkrēto sterilizācijas ciklu. Jaunākās sterilizācijas iekārtās ar integrētu printeri informācija par procesa norisi tiek sniegta izdrukas veidā, tādos gadījumos manuāli ieraksti nav jāveic, bet tos ielīmē sterilizācijas žurnālā (plānā).
Ķīmiskais (procesa)	Katrā sterilizācijas ciklā izmantot indikatorus atbilstoši sterilizācijas iekārtas veidam.
Bioloģiskais	Sterilizators darbojas atbilstoši, ja testa laikā neveidojas jaunas sporu kolonijas (tests ir negatīvs). Bioloģisko monitoringu veic divas reizes gadā. Bioloģisko monitoringu nepieciešams veikt arī uzsākot lietot sterilizācijas iekārtu pirmo reizi, pēc remontiem, apkopēm un parametru maiņas (šādos gadījumos jāveic 3 secīgi testi). Iekārtu un darba piederumus drīkst izmantot tikai pēc indikatora rezultātu saņemšanas (pēc ~48 h). Kad iekārtai veic bioloģisko testu, piederumus sterilizatorā tajā ciklā iekšā neliek un ar iekārtu pēc testa veikšanas nedrīkst sākt strādāt, kamēr nav saņemta negatīva bioloģiskā testa atbilde.

Nosacījumi sterilizācijas veikšanai:

- sterilizācijas iekārtu vienmēr jāizmanto saskaņā ar ražotāja norādēm;
- pārliecināties, ka konkrēto darba piederumu drīkst sterilizēt;
- darba piederumam pirms sterilizācijas ir jābūt tīram un sausam;
- pirms sterilizēšanas piederumus iepakot sterilizācijas metodei piemērotos maisiņos, lai pasargātu tos no piesārņošanas pēc sterilizēšanas un saglabātu sterilitāti uzglabāšanas laikā;

- piederumus sterilizēšanai pako saliktā veidā gatavus lietošanai, ja vien piederuma ražotājs nav noteicis citādi;
- pirms sterilizācijas uz iepakojuma ar speciālu marķieri raksta: kas atrodas iepakojumā (ja iepakojums nav caurspīdīgs), ielādes numuru (identifikācijai), sterilizācijas veikšanas datumu un laiku, glabāšanas termiņu, iekārtas numuru (ja ir vairākas sterilizācijas iekārtas) un sterilizācijas ciklu. Informāciju uz kreppapīra raksta uz līplentas, bet uz papīra-plastikāta maisiņa – uz plastikāta puses (iepakojuma ārējās malas vai zem līmējuma vietas). Ielādes numura identifikācijai var izmantot secīgu ciparu un gada kombināciju, piemēram, 1-2019, ...-2019.
- var iegādāties arī pašlīmējošas etiķetes, kurās aizpilda attiecīgos laukus ar iepriekš minēto informāciju. Papīra-plastikāta maisiņiem etiķetes līmē uz plastikāta puses;
- izmantot atbilstošus ķīmiskos un bioloģiskos indikatorus (katrai sterilizācijas metodei ir savi indikatori – ievērot ražotāja norādes un konsultēties ar izplatītāju vai ražotāju);
- ievērot ražotāja norādes par vienā sterilizācijas ciklā pieļaujamo darba piederumu skaitu jeb ielādes lielumu vienā reizē. Piederumus sterilizatorā izvietot saskaņā ar ražotāja instrukciju;
- iepakotos piederumus novieto uz režģveida vai caurumotas paplātes;
- kamerā ievieto ielādes kontroles indikatoru, kas pēc tam paliek dokumentācijā. Karstā gaisa sterilizatorā indikators jāliek uz katra plaukta, tvaika sterilizatorā tuvāk pie tvaika izvades caurulēm;
- sterilizatoram jābūt nodrošinātam žāvēšanas ciklam (ja sterilizē iepakotus piederumus);
- sterilizācijas laikā aizliegts atvērt sterilizatora durvis;
- fiksēt sterilizācijas procesa norisi (manuāli vai izdrukas veidā) sterilizācijas žurnālā;
- izmantot karstumizturīgus cimdus, lai izņemtu ārā karstus sietus, turētājus vai paciņas pēc sterilizācijas;
- pēc sterilizācijas darba piederumu iepakojumam jābūt sausam, nebojātam;
- pārbaudīt ķīmisko indikatoru krāsu maiņu, lai pārliecinātos, ka sterilizācijas process ir noticis korekti;
- paredzēt vietu, kur tiks novietoti sterilizētie piederumi atdzišanai pirms to novietošanas uzglabāšanai;
- neveikt iepakojumu piespiedu dzesēšanu (piemēram, ar ventilatoru vai aukstumā)! Sterilizēto piederumu iepakojumus atdzesē istabas temperatūrā. Iepakojumiem nedrīkst pieskarties, kamēr tie vēl ir karsti! Tos izņem ārā ar visu sterilizācijas paplāti vai statīvu. Sterilus iepakojumus ņem ar rokām, kuras pirms tam dezinficē ar dezinfekcijas līdzekli;
- neuzglabāt netīrus darba piederumus sterilizatora tuvumā;
- iepakojuma atvēršanai pirms procedūras jābūt vienkāršai un aseptiskai;
- pēc sterilizācijas veikšanas un iepakojumu atdzesēšanas, tos rūpīgi pārbauda.

Iepakojums un darba piederums nav uzskatāms par sterilu un derīgu izmantošanai, ja tas:

- nav pareizi iepakots;
- iepakojums ir atvērts vai bojāts;
- tika novietots uz mitras virsmas;

- nokrita zemē vai tika novietots uz netīras virsmas;
- pēc sterilizācijas ir mitrs;
- ķīmiskie indikatori nav mainījuši krāsu saskaņā ar ražotāja norādēm;
- sterilizācijas iekārtas fizikālā monitoringa dati (temperatūra, spiediens, cikla ilgums) nav atbilstoši;
- nav pierādījumu, ka iepakojums ticis sterilizēts.

Ja darba piederuma iepakojums pēc sterilizācijas procesa neatbilst sterila iepakojuma principiem, piederumu nedrīkst izmantot pakalpojumu sniegšanā un ir jāveic atkārtots darba piederuma apstrādes process, iepakošana un sterilizēšana. Ja darba piederums sterilizācijas procesā ir bojāts, to izmet atkritumu tvertnē.

Sterilizācijas kļūdas un iespējamie risinājumi:

1. Pēc sterilizācijas veikšanas iepakojumā ir redzams mitrums.
   Sterilizētos darba piederums nedrīkst izmantot (mitrums veicina mikroorganismu piesaisti un vairošanos). Sterilizācijas iekārtas durvis drīkst atvērt tikai pēc žāvēšanas cikla beigām. Ja sterilizācijas cikls tika veikts pilnībā un iepakojumā ir redzams mitrums, tas norāda uz iekārtas darbības problēmām, pārāk lielu ielādes lielumu vai nepareizu iepakošanu. Ja problēma radusies neievērojot ražotāja norādes, darba piederumus atkārtoti apstrādā, iepako un sterilizē. Iekārtas darbības problēmu dēļ to nedrīkst izmantot un ir nepieciešams sazināties ar iekārtas apkopes servisu.
2. Ķīmisko indikatoru krāsas maiņa nav atbilstoša.
   Sterilizētos darba piederumus nedrīkst izmantot. Jānoskaidro problēmas iemesls (visbiežāk pārāk liels ielādes lielums, nepareiza iepakošana vai nepareiza iekārtas lietošana). Ja problēma radusies neievērojot ražotāja norādes, darba piederumus atkārtoti apstrādā, iepako un sterilizē. Iekārtas darbības problēmu dēļ to nedrīkst izmantot un ir nepieciešams sazināties ar iekārtas apkopes servisu.
3. Fizikālā monitoringa jeb sterilizācijas procesa norises dati nav atbilstoši.
   Sterilizētos darba piederums nedrīkst izmantot. Veikt sterilizatora darbības testu ar bioloģisko indikatoru.
4. Pozitīvs bioloģiskā indikatora tests.
   Testu atkārto. Ja arī otrreiz tests ir pozitīvs, sterilizācijas iekārtu nedrīkst izmantot. Sazināties ar iekārtas apkopes servisu.

Sterilizētos darba piederumus iepakojumos uzglabā mitruma izturīgos konteineros tīrā, sausā, no putekļiem brīvā un drošā vietā (slēgtos plauktos, atvilktnēs) vismaz 15 cm virs grīdas un vismaz 1 m attālumā no mitruma, atkritumiem un kanalizācijas sistēmas. Sterilos darba piederumu iepakojumus neuzglabāt tiešā saules gaismā un sildierīču tuvumā. Piederumu sterilitāti negatīvi ietekmē krasas temperatūras svārstības, mitrums, saulesgaisma, insektu klātbūtne u.c. faktori.

Sterilizētos piederumus iepakojumos uzglabāšanas vietā izkārto pēc to derīguma jeb glabāšanas termiņiem tā, lai nesen sterilizētie piederumi tiktu izmantoti kā pēdējie. Sterilo iepakojumu glabāšanas termiņš ir atkarīgs no izvēlētā iepakojuma veida, glabāšanas veida un vietas (piemēram, slēgtā konteinerā skapī). Glabāšanas ilgumu nosaka pēc „punktu metodes” (skatīt 10.pielikumu), norādot uz iepakojuma glabāšanas ilguma beigu datumu. Sterili iepakojumi no apstrādes vietas uz uzglabāšanas vietu, kā arī atpakaļ uz pakalpojuma sniegšanas vietu jāpārvieto tā, lai iepakojums netiktu bojāts un nesaskartos ar netīriem darba piederumiem un virsmām. Atverot iepakojumu, glabāšanas laiks beidzas. Informāciju par to, kā aprēķināt glabāšanas (derīguma) termiņu steriliem iepakojumiem skatīt 10.pielikumā.

Glabāšanas termiņu nosaka tikai autoklāvā sterilizētiem un iepakotiem darba piederumiem.

Pamācības par piederumu dezinfekciju, iepakošanu un sterilizāciju var skatīt informatīvos Infekciju Kontroles un Sterilizācijas Asociācijas sagatavotajos video materiālos šeit: ej.uz/STERIVITA

4.1.1. Sterilizācija autoklāvā

Autoklāvu izmanto vidēja un augsta inficēšanās riska piederumu sterilizācijai. Autoklāviem jāveic ikdienas rutīnas testi saskaņā ar ražotāja norādēm. Ir 3 tipu mazie autoklāvi – B tips, S tips un N tips. **B tipa sterilizatori ir vienīgie**, kuri nodrošina visu piederumu sterilizāciju un tiem ir jāveic gan vakuuma tests, gan *Bowie & Dick* tests katru dienu, darbu uzsākot.

N tipa sterilizatori ir paredzēti tikai vienkāršu (tātad šeit neder piederumi, kas ir dobi vai ar kanilēm) un neiepakotu piederumu sterilizācijai, piemēram, šķēres. N tipa sterilizatorus nedrīkst lietot piederumiem, kuriem to uzglabāšanas laikā nepieciešams nodrošināt sterilitāti. Šim sterilizatoram nav nepieciešams veikt *Bowie & Dick* un vakuuma testus.

S tipa sterilizatori ir specifiskām vajadzībām ražoti vai nu nelielām porainām ielādēm (pārsienamais materiāls, veļa), vai arī dobo piederumu sterilizācijai. Šiem sterilizatoriem ir jāveic tikai vakuuma tests, bet pirms tam ir jāpārliecinās, vai, iegādājoties S tipa sterilizatoru, varēs nodrošināt visu to piederumu sterilizāciju, kuri ir darbam nepieciešami.

Ikdienas testi un veiktspējas tests:

Tvaika sterilizatoriem veic ikdienas testus katras dienas sākumā. Vispirms tiek veikts vakuuma tests ar tukšu kameru. Pēc vakuuma testa B tipa sterilizatoriem veic standarta *Bowie & Dick* testu. Pēc tam var veikt piederumu sterilizāciju. Pēc remontiem, kuri skar sterilizācijai nozīmīgus parametrus – sensoru maiņa, vakuumsūkņa maiņa utt. vai ne retāk kā 2 reizes gadā, ir ieteicams veikt sterilizatora veiktspējas testu pēc ikdienas sagatavošanas darbam, veicot parastu sterilizācijas programmu ar iekšā ievietotiem bioloģiskajiem indikatoriem (*B.Stearotermophilus*), 1 ampula uz katra plaukta. Darbu ar sterilizatoru var turpināt tikai pēc apmierinoša rezultāta sasniegšanas.

Ielādes monitorēšana:

Katra darba cikla kontroli veic ar vienu 5. vai 6. tipa indikatoru vai izmantojot PCD ierīces, ja tiek sterilizēti dobi instrumenti, kuru pēc kameras ielādes veikšanas novieto kameras apakšā, tuvāk pie durvīm. Ja izmanto indikatoru, ieteicams iepakot līdzīgi kā piederumus, piemēram, vienkārtīgā vai dubultā papīra plastikāta pakā, lai rezultāts precīzāk atainotu sterilizācijas apstākļus iepakojumu iekšpusē.

Pēc sterilizācijas cikla beigām vispirms pārliecinās, vai ir nostrādājis cikla kontroles indikators (saskaņā ar indikatora ražotāja norādi par krāsas maiņu), ja rezultāts ir apmierinošs, pārbauda, vai sterilizētajiem piederumiem ir nostrādājuši procesa indikatori, vai iepakojums ir nebojāts un sauss un tikai tad iepakojumus atdzesē un ievieto uzglabāšanas vietā. Ja cikla kontroles indikators nav nostrādājis, ielāde ir nesterila un visi piederumi ir jāpārpako un sterilizācijas cikls jāveic no jauna. Ja cikla kontroles indikators nenostrādā arī otro reizi, ar iekārtu strādāt nedrīkst un jāsauc tehniskais dienests iekārtas kļūmes novēršanai.

Darba piederumu iepakošana un monitorēšana:

- papīra-plastikāta maisiņā, kura malās iestrādāts 1.tipa indikators,
- kreppapīrā, nostiprinot malas ar 1.tipa indikatora līplenti

- vai neaustā materiālā, nostiprinot malas ar 1.tipa indikatora līplenti.

Oficiāli ir divi kreppapīra un neaustā materiāla locīšanas veidi – horizontāls un vēstules tipa (skatīt 9.pielikumā). Kreppapīra vai neausta materiāla malas nostiprina ar 1.tipa procesa indikatora līplenti. Piederuma sterilitātes kontrolei izmanto 4., 5. vai 6.tipa indikatoru, kuru ievieto iepakojuma iekšienē.

4.1.2. Sterilizācija karstā gaisa sterilizatorā

Karstā gaisa sterilizatoru izmanto vidēja inficēšanas riska piederumu sterilizēšanai. Lai gan karstā gaisa sterilizatoriem nav ikdienas rutīnas testi kā autoklāviem, nepieciešams pārliecināties, vai ražotājs ir noteicis veikt citus ikdienas testus iekārtai, piemēram, ikdienas temperatūras pārbaudi. Sterilizācijas procesa monitoringam karstā gaisa sterilizatorā izmanto 1., 3. un/vai 4.klases indikatorus (5. un 6.klases indikatori nav paredzēti karstā gaisa sterilizatoriem). Karstā gaisa sterilizatorā piederumus pako tiem paredzētā plastikāta maisiņā (bez papīra) vai speciālā metāla kastē ar vāku. Sterilizējot piederumus, metāla kastē, nepieciešams ievietot īpašu sietiņu, lai nesakrātos kondensāts, kas var veidoties metālam strauji sakarstot. Kastes iekšpusē tiek ievietots 3. vai 4.klases indikators, 1.klases indikators tiek līmēts uz metāla kastes. Iepakojot piederumus plastikāta maisiņā, 3. vai 4.klases indikatoru ievieto maisiņa iekšpusē un 1.klases indikatoru līmē uz maisiņa, ja tas nav iestrādāts malās. Ja nav pieejami pašlīmējoši plastikāta maisiņi, tos aizvalcē ar speciālu tam paredzētu iekārtu. Katra cikla kontrolei uz katra plaukta (ja piederumi izvietoti vairākos plauktos) novieto 4.klases indikatoru. Divas reizes gadā veic bioloģisko *B.Atrophaeus* testu ciklā, kuru parasti izmanto sterilizācijai.

4.1.3. Ultravioletā starojuma iekārtas

Ultravioletā (UV) starojuma iekārtas neveic dezinfekcijas, ne arī sterilizācijas procesu, līdz ar to UV starojuma iekārtas nedrīkst izmantot ne dezinfekcijas, ne sterilizācijas veikšanai. Tas ir tādēļ, ka UV starojums nevar piekļūt piederuma virsmai visās vietās virsmas nelīdzenuma un piederuma uzbūves dēļ, jo tas ir starojums, nevis tvaiks zem spiediena vai augsta temperatūra. UV starojuma efektivitāti ietekmē gan organisko vielu klātbūtne uz virsmas, gan viļņu garums un intensitāte, turklāt dažus vīrusus UV starojums neizņīcina. UV iekārtas piederumu apstrādes procesā var izmantot tikai sasniegtā dezinfekcijas līmeņa saglabāšanai. Jāņem vērā, ka UV starojums bojā atsevišķus piederumus un materiālus (piemēram, ķemmes un sukas), līdz ar to pirms to izmantot kā uzglabāšanas vietu tīro darba piederumu sasniegtā dezinfekcijas līmeņa saglabāšanai, pārliecināties, ka UV starojums nebojās darba piederumu. **UV starojuma iekārtā aizliegts uzglabāt sterilus piederumus iepakojumā** (tiek bojāts iepakojums un vairs nav garantijas piederumu sterilitātei).

Lietojot UV iekārtas, pastāv arī acu bojājumu risks gan darbiniekiem, gan klientiem. Ja pakalpojumu sniegšanā bieži sanāk izmantot UV starojuma lampas (piemēram, nagu pieaudzēšanai, lakām), rekomendējams klienta un darbinieka acu aizsardzībai no UV starojuma izmantot speciālas aizsargbrilles. Lai mazinātu iespējamu negatīvu ietekmi uz klienta roku ādas veselību, izmantojot UV starojuma lampas nagu lakas žāvēšanai un nagu pieaudzēšanai, rekomendējams 20 min pirms procedūras uzklāt uz rokām (sauļošanās) krēmu ar aizsardzību pret UV stariem[11].

[11] S.M Bollard et.al. Skin cancer risk and the use of UV nail lamps. Australasian Journal of Dermatology. March 2018.

V. PERSONĀLA HIGIĒNA, DROŠĪBA UN INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI

1. Roku higiēna

Roku mazgāšanas mērķis ir samazināt uz tām esošo mikroorganismu skaitu, jo viens no biežākajiem infekcijas slimību izplatīšanās ceļiem ir ar roku starpniecību. Netīrumi un dažādi mikroorganismi uz rokām tiek iegūti no pieskāršanās citiem cilvēkiem, virsmām, piederumiem, dzīvniekiem utt. Ja rokas netiek nomazgātas (vai to izdara nepilnīgi), uz tām esošie mikroorganismi var izraisīt infekciju, pieskaroties acīm, degunam, mutei vai brūcēm. Netīras rokas var izplatīt mikroorganismus uz citiem cilvēkiem vai virsmām, kam pieskaras. No tā, cik rūpīgi un bieži tiks mazgātas rokas, būs atkarīga paša pakalpojuma sniedzēja un klientu inficēšanās novēršana.

Rokas mazgā:

- pirms un pēc kontakta ar klientu,
- pirms vienreizējās lietošanas cimdu uzvilkšanas,
- pirms darba piederumu sagatavošanas pakalpojuma sniegšanai,
- pēc saskares ar bioloģiskiem šķidrumiem,
- pēc vienreizējās lietošanas cimdu novilkšanas,
- pēc tualetes apmeklējuma,
- pēc atkritumu savākšanas, pārvietošanas,
- kad rokas ir vizuāli netīras vai ir sajūta, ka tās ir netīras u.c. gadījumos.

Cimdu vilkšana neaizvieto roku mazgāšanu (skatīt V. nodaļas sadaļu „Cimdi”). Roku apstrādi veic, mazgājot ar šķidrajām ziepēm un ūdeni un (vēlams) dezinficē. Pirms un pēc augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanas un pēc saskares ar bioloģiskajiem šķidrumiem rokas obligāti dezinficē. Dezinfekcijas līdzeklis ar sastāvā pievienotu glicerīnu vai cetilspirtu *(cetyl alcohol)* būs mazāk sausinošs rokām. Ilustratīvu piemēru par roku mazgāšanas un dezinfekcijas tehniku skatīt 1.pielikumā.

Roku mazgāšanas ABC

1. Novelc visas rotaslietas.
2. Noskalo rokas tekošā, siltā ūdenī.
3. Kārtīgi saziepē rokas ar šķidrajām ziepēm.
4. Rūpīgi mazgā rokas tā, lai tiktu pārklāta visa roku virsma, plaukstas, pirkstu starpas, nagi (vismaz 40 sekundes).
5. Kārtīgi noskalo rokas tekošā, siltā ūdenī.
6. Nosusini rokas ar vienreizējās lietošanas dvieli/ salvetēm.
7. Ūdens krānu aizgriez ar izmantoto vienreizējās lietošanas dvieli/ salveti, lai novērstu roku kontamināciju (piesārņošanu).

2. Vispārīgā higiēna, apģērbs

Pakalpojumu sniedzējs izmanto veicamā darba specifikai atbilstošu tīru darba apģērbu (vēlams speciālo darba formu) un maiņas apavus. Tīrs un svaigi mazgāts apģērbs satur nelielu daudzumu mikroorganismu. Ja procedūras laikā pastāv risks šķidrumu pilienu veidā izplatīties izmantotajiem produktiem vai ķermeņa šķidrumiem, nepieciešams vilkt priekšautu.

Nagiem jābūt tīriem un vēlams īsiem (zem nagiem var sakrāties netīrumi). Nepieciešams novilkt uz rokām esošās rotaslietas, īpaši gredzenus. Ja rotas netiek novilktas, roku higiēnai nepieciešams pievērst īpašu uzmanību, jo rotaslietās var

sakrāties dažādi mikroorganismi, turklāt tās arī apgrūtina roku nosusināšanu. Gredzeni ar dažādiem izvirzījumiem un akmentiņiem var pārplēst vienreizējās lietošanas cimdus.

Lai novērstu telpas piesārņošanu un nodrošinātu tās tīrību, telpā, kurā tiek veikti augsta inficēšanās riska skaistumkopšanas pakalpojumi, nav ieteicama dzīvnieku klātbūtne (izņēmums ir dzīvnieki – pavadoņi cilvēkiem ar īpašām vajadzībām).

3. Cimdi

Ja pakalpojuma sniegšanas laikā iespējams kontakts ar bojātu ādu, gļotādu un bioloģiskajiem šķidrumiem vai ir iespējams kontakts ar darba piederumiem un aprīkojumu, kas bijuši saskarē ar klienta bioloģiskajiem šķidrumiem, nepieciešams lietot vienreizējās lietošanas (nesterilus) cimdus. Tie kalpo kā fiziska barjera, lai aizsargātu pakalpojuma sniedzēja rokas no mikroorganismiem un ir būtiski gan klienta, gan pakalpojuma sniedzēja drošībai. Ja ir alerģija pret lateksu, pieejami vienreizējās lietošanas cimdi no neoprēna materiāla, vinila un nitrila.

Vienreizējās lietošanas cimdi nav sterili, ja vien tas nav norādīts uz iepakojuma (katrs cimdu pāris tiek iepakots atsevišķi). Sterilu cimdu lietošana augsta inficēšanās riska procedūrās un sterilizācijas laikā nav obligāta.

Vienreizējās lietošanas cimdus maina:

- pēc katra klienta apkalpošanas un, ja nepieciešams, vairākas reizes viena un tā paša klienta apkalpošanas laikā,
- ja cimdi ir bojāti,
- pirms pieskaršanās tīrām virsmām, ja ir aizdomas, ka cimdi ir netīri,
- ja pakalpojuma sniegšanas laikā izmanto ar konkrēto pakalpojumu nesaistītus priekšmetus (piemēram, telefonu, pierakstu žurnālu, naudu, kabatlakatiņu),

Nav pieļaujama situācija, ka viena klienta vizītes laikā netiek novilkti vai mainīti vienreizējās lietošanas cimdi vai veikta atkārtota roku apstrāde, veicot papildu dažādas citas darbības, piemēram, tiek sniegta procedūra, atbildēts uz telefona zvanu, turpināts sniegt procedūru, atzīmēts nākamais pieraksts žurnālā un veikta norēķināšanās par pakalpojumu. Tādā veidā mikroorganismi tiek pārnesti uz dažādiem priekšmetiem un uz klientu, radot infekciju slimību risku gan klientam, gan pakalpojumu sniedzējam (t.sk. viņa ģimenes locekļiem, ja pieskaras telefonam). Ja kāda iemesla dēļ procedūra tiek pārtraukta (piemēram, deguna izšņaukšana, telefona zvans), cimdi ir jānovelk, jāizmet un pirms procedūras turpināšanas vai jaunas procedūras uzsākšanas tam pašam klientam (piemēram, pēc sejas procedūras tiek veikta kāju vaksācija), rokas ir jādezinficē un jāvelk jauni cimdi, lai novērstu infekcijas pārnešanas risku.

Cimdu vilkšana neaizvieto roku mazgāšanu ne pirms, ne pēc to lietošanas, jo:

- rokas cimdu nēsāšanas laikā paliek mitras, veicinot mikroorganismu vairošanos,
- nēsāšanas laikā cimdos var rasties mazi (arī sākotnēji nemanāmi) bojājumi, radot roku piesārņošanu ar mikroorganismiem,
- cimdu novilkšanas laikā rokas var tikt kontaminētas (piesārņojumam nav obligāti jābūt redzamam).

Vienreizējās lietošanas cimdi nav paredzēti mazgāšanai un atkārtotai izmantošanai. Tie piesardzīgi jānovelk un jāizmet tvertnē, lai izvairītos no roku vai virsmu piesārņošanas ar mikroorganismiem.

Ja tiek izmantotas ķīmiskas vielas, kas var radīt kairinājumu vai bojājumus, nonākot uz ādas (piemēram, matu krāsas, dezinfekcijas līdzekļi), nepieciešams lietot cimdus (vienreizējās lietošanas vai universālos daudzreizējās lietošanas gumijas cimdus). Savai aizsardzībai, veicot telpu un iekārtu uzkopšanu, kā arī darba piederumu apstrādi, izmantot universālos gumijas cimdus, kas paredzēti saimniecības darbu veikšanai. Šādus cimdus pēc darbu beigšanas nomazgā un žāvē. Veicot virsmu un piederumu tīrīšanu un dezinfekciju, uz kurām nonākuši bioloģiskie šķidrumi, lietot vienreizējās lietošanas cimdus. Papildu informāciju par individuālās aizsardzības līdzekļiem un ādas veselību skatīt tīmekļa vietnē stradavesels.lv >> Materiāli >> Informatīvie materiāli >> Āda un darba vide.

Ja procedūras veikšanas laikā ir nepieciešams atbildēt uz telefona zvanu vai veikt citas ar konkrēto pakalpojumu nesaistītas darbības, pirms kontakta ar klientu rokas nepieciešams atkārtoti mazgāt (vai apstrādāt ar dezinfekcijas līdzekli) un vilkt jaunus vienreizējās lietošanas cimdus, ja tādi nepieciešami.

4. Sejas, acu un elpceļu individuālās aizsardzības līdzekļi

Ja, sniedzot procedūru, pastāv iespēja izplatīties šķidrumiem pilienu veidā vai putekļiem (piemēram, nagu pulēšanas, pēdu slīpēšanas laikā), pakalpojuma sniedzējs lieto sejas, acu un elpceļu individuālos aizsardzības līdzekļus – aizsargmaskas, respiratorus, aizsargbrilles. Sejas aizsargmaskas nepieciešamas arī, ja tiek izmantotas ķīmiskas vielas, kas var radīt elpceļu kairinājumu (piemēram, matu krāsas, balinātāji, nagu lakas un nagu pieaudzēšanas materiāli, dezinfekcijas līdzekļi to izgarojumu un tvaiku dēļ – īpaši izmidzināmie). Dezinfekcijas līdzekļa ieelpošana ir bīstamāka nekā tā nonākšana uz ādas. Pirms ķīmisku vielu lietošanas nepieciešams iepazīties ar produkta lietošanas instrukciju un to datu drošības lapu par brīdinājumiem veselībai un nepieciešamajiem individuālās aizsardzības līdzekļiem.

Precīzāku informāciju par individuālās aizsardzības līdzekļiem var skatīt Patērētāju tiesību aizsardzības centra sagatavotajā materiālā „Būtiskais, kas jāzina, pērkot individuālos aizsardzības līdzekļus” (www.ptac.gov.lv >> Komersantiem >> Vadlīnijas komersantiem >> Individuālie aizsardzības līdzekļi), kā arī tīmekļa vietnē stradavesels.lv >> Materiāli >> Prezentācijas >> Dezinfekcijas un mazgāšanas līdzekļu lietošanas izraisīti veselības traucējumi.

5. Traumas ar asiem piederumiem

Jebkuri asi piederumi, kas tiek izmantoti pakalpojuma sniegšanā (piemēram, adatas, šļirces, lancetes), var izraisīt inficēšanās risku pakalpojuma sniedzējam, ja uz piederuma bijušas klienta asinis vai citi bioloģiskie šķidrumi un notiek nejauša saduršanās ar attiecīgo piederumu *(angl. needlestick injuries)* vai tas nonāk kontaktā ar bojātu ādu, gļotādām (izšļakstīšanās gadījumā jeb šķidrumu-pilienu veidā arī acīs, mutē). Lai gan infekcijas attīstīšanās (saslimšanas) riska procents šādos negadījumos ir neliels, tomēr risks pastāv. Negadījums var notikt gan procedūras, gan atkritumu savākšanas, uzkopšanas laikā, tādēļ būtiski konteineru turēt aizvērtu. Jābūt arī ļoti uzmanīgiem pēc procedūras izmetot lietotos piederumus atkritumu tvertnē, īpaši gadījumos, ja aprīkojums ir daļēji jāizjauc, piemēram, lai noņemtu adatu no tetovēšanas mašīnas. Atkritumu tvertne asiem un bīstamiem piederumiem nedrīkst būt pārpildīta un atrasties neparocīgā, tālā un augstā vietā.

Drošība nav savienojama ar steigu.

Ja noticis saduršanās negadījums, nekavējoties:

- Novilkt kontaminētās drēbes un traumēto vietu mazgāt ar ziepēm un ūdeni.

Skartās gļotādas nepieciešams skalot ar lielu daudzumu ūdens. Ja uz ādas nonākušas asinis, skarto vietu mazgāt ar ziepēm un ūdeni, neatkarīgi no tā, vai uz ādas ir kādas traumas vai brūces. Ja piesārņojums nokļuvis acīs, skalot ar ūdeni, turot tās vaļā. Ja asinis nonākušas mutē, izspļaut un izskalot muti ar ūdeni vairākas reizes.

- Vērsties pēc palīdzības ārstniecības iestādē (vēlams 1-2h laikā pēc negadījuma).

Ja negadījumā vainojama adata vai cits ass priekšmets, ievietot to konteinerā/ traukā ar stingrām sienām un paņemt to līdzi, dodoties uz ārstniecības iestādi.

Par negadījumu darbā nepieciešams ziņot darba devējam (vai atbildīgajam) un Valsts darba inspekcijai. Pēc negadījuma jāizvērtē tā cēloņi un nepieciešamie pasākumi šādu negadījumu novēršanai nākotnē (piemēram, nepieciešamība uzlabot darba prasmes, mainīt darba kārtību, aprīkojumu un piederumus, apmācīt darbiniekus).

6. Darbinieku veselības aizsardzība un veselības pārbaudes

Dažādu skaistumkopšanas procedūru veikšanas laikā veselības riskam ir pakļauti arī paši pakalpojumu sniedzēji, jo iespējama saskare ar mikroorganismiem no:

- bioloģiskajiem šķidrumiem,
- ādas un gļotādu infekcijām,
- inficētiem darbā izmantotiem piederumiem *(nepilnīgi dezinficēti un sterilizēti)*,
- netīrām, inficētām darba virsmām, t.sk. durvju rokturiem *(piemēram, elpošanas ceļu, zarnu trakta infekcijas)*,
- kļūdām darba procesā *(piemēram, netīšām saduroties ar lietotu adatu)*,
- infekcijas slimību ierosinātājiem darba telpas gaisā *(ja netiek veikta regulāra telpu vēdināšana)*.

Primārie profilakses pasākumi, lai izvairītos no inficēšanās ar dažādām infekcijas slimībām darba procesā, ir:

- regulāra roku mazgāšana un, ja nepieciešams, dezinfekcija,
- darba apģērba un maiņas apavu lietošana,
- individuālo aizsardzības līdzekļu lietošana atbilstoši darba procesam un riskiem,
- darba telpu, aprīkojuma un virsmu uzturēšana tīrībā un darba kārtībā,
- lietoto piederumu un iekārtu tīrīšana, dezinfekcija un sterilizācija saskaņā ar plānu,
- droša atbrīvošanās no bīstamajiem atkritumiem,
- regulāra darba telpas vēdināšana (ja nav mehāniskā ventilācija),
- vakcinācija (piemēram, pret gripu, difteriju, B hepatītu).

  Pret B hepatītu obligāti vakcinējamas personas, kuras sniedz manikīra un pedikīra pakalpojumus, kā arī tetovēšanas un ādas caurduršanas procedūras[12] (pildot darba pienākumus vai mācībās, šīs personas nonāk tiešā saskarē ar cilvēku bioloģiskajiem šķidrumiem, kas var saturēt vai pārnest B hepatīta vīrusu, vai ar tiem piesārņotiem darba piederumiem).

Lai sekotu līdzi darbinieka veselības stāvoklim un pasargātu pašu darbinieku, tiem nodarbinātajiem, kuru veselības stāvokli ietekmē vai var ietekmēt veselībai kaitīgie darba vides faktori (piemēram, ķīmisko vielu ieelpošana no matu krāsām un ilgstoša

[12] Ministru kabineta 26.09.2000. noteikumi Nr.330 „Vakcinācijas noteikumi”

atrašanās piespiedu pozā (stāvus)), ir jāveic obligātās veselības pārbaudes[13]. Šīs veselības pārbaudes veic arodslimību ārsts. Personu uz obligātajām veselības pārbaudēm nosūta darba devējs (pirmreizējām – pirms darba tiesisko attiecību uzsākšanas un periodiskām). Saskaņā ar Darba aizsardzības likumu izdevumus, kas saistīti ar nodarbināto obligātām periodiskām veselības pārbaudēm, sedz darba devējs. Papildu skaidrojošo informāciju par obligātajām veselības pārbaudēm var iegūt Valsts darba inspekcijā www.vdi.gov.lv.

Savukārt, lai novērstu risku citu cilvēku veselībai (pakalpojuma saņēmējiem), kontaktējoties ar darbinieku, no 31.07.2018. spēkā ir stājies jauns normatīvais regulējums[14], kas nosaka darbus, kas ir saistīti ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai. Kā arī tajā noteiktas infekcijas slimības un to simptomi, kuru gadījumā aizliegts šajos darbos veikt darba pienākumus un nodarbinātās personas rīcība šādos gadījumos. Līdz šim nodarbinātajiem, kuru darbs ir saistīts iespējamu risku citu cilvēku veselībai, bija jāveic obligātās pirmreizējās un periodiskās veselības pārbaudes, noformējot personas medicīnas grāmatiņu. No 31.07.2018. personas medicīniskā grāmatiņa ir aizstāta ar ģimenes ārsta atzinumu par personas veselības stāvokļa atbilstību veicamajam darbam (veidlapa Nr. 027/u), taču skaistumkopšanā nodarbinātās personas vairs nav to darbinieku vidū, kas pakļautas šīm obligātajām pirmreizējām un periodiskām veselības pārbaudēm saistībā ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai.

Skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšana tiek iedalīta pie darbiem, kas ir saistīti ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai. Tādēļ skaistumkopšanā nodarbinātā persona ir atbildīga uzraudzīt savu veselības stāvokli un, ja tai ir kāda no infekcijas slimības pazīmēm (piemēram, caureja, vemšana, ādas, gļotādu vai acu ābolu dzelte, kas parādījusies nesen, paaugstināta ķermeņa temperatūra ar: sāpēm kaklā, iesnām, klepu, galvassāpēm vai ādas izsitumiem, kas parādījušies nesen; drudzis, ādas bojājumi (t.sk. apdegums, brūce, augonis) ar iekaisumu vai sastrutojumu, strutaini izdalījumi no acīm, ausīm, deguna), darbinieks nedrīkst veikt darba pienākumus. Šādā gadījumā darbiniekam ir nekavējoties jāziņo darba devējam par nespēju veikt darba pienākumus un jāvēršas veselības stāvokļa izvērtēšanai pie ārstējošā ģimenes ārsta, kas nepieciešamības gadījumā izsniedz darba nespējas lapu. Pēc izveseļošanās ģimenes ārsts noslēdz darba nespējas lapu un darbinieks var atsākt darba gaitas. Arī darba devējam ir tiesības nosūtīt darbinieku uz ārpuskārtas veselības pārbaudēm, lai izvērtētu iespējamo risku citu cilvēku veselībai, ja ir aizdomas par inficēšanos ar kādu no infekcijas slimībām. Ja skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējs ir pašnodarbināta persona, infekcijas slimības gadījumā persona pārtrauc darba pienākumu veikšanu, vēršas pie ģimenes ārsta, kas noformē darba nespējas lapu un darbu atsāk tikai pēc pilnīgas izveseļošanās.

[13] Ministru kabineta 10.03.2009. noteikumi Nr.219 „Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude”

[14] Ministru kabineta 24.07.2018. noteikumi Nr.447 „Noteikumi par darbiem, kas saistīti ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai, un obligāto veselības pārbaužu veikšanas kārtība”

VI. Pielikumi

1.pielikums

Roku mazgāšanas un dezinfekcijas tehnika

1) Roku mazgāšanas tehnika.
Rokas mazgā ar ziepēm 40-60 sekundes.

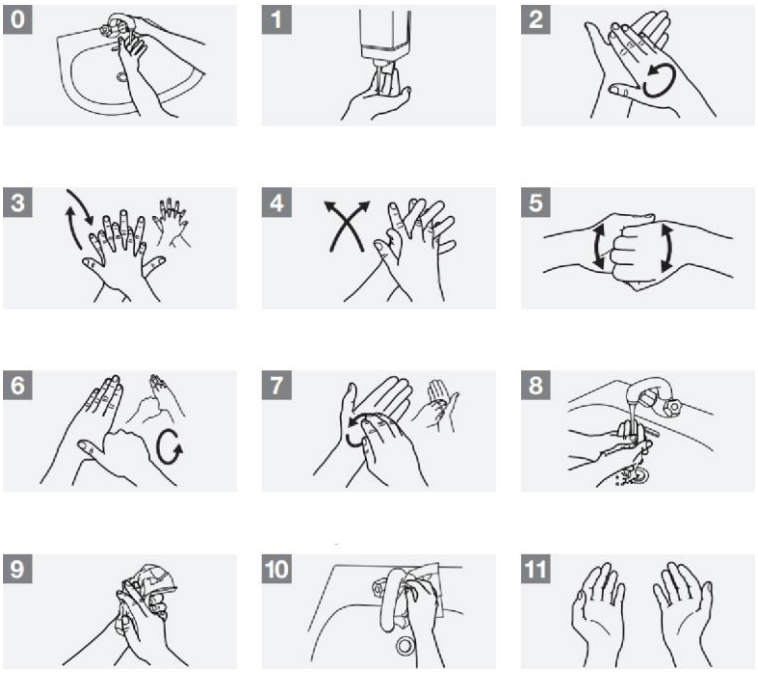

2) Roku dezinfekcijas tehnika.
Rokas dezinficē ar roku dezinfekcijas līdzekli 20-30 sekundes.

Ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no Slimību profilakses un kontroles centra. „Ieteikumi ārstniecības iestāžu higiēniskā un pretepidēmiskā režīma plānu izstrādei. Paraugplāns”, 2016.

2.pielikums

Rekomendācija darba piederumu apstrādes zonas izkārtojumam

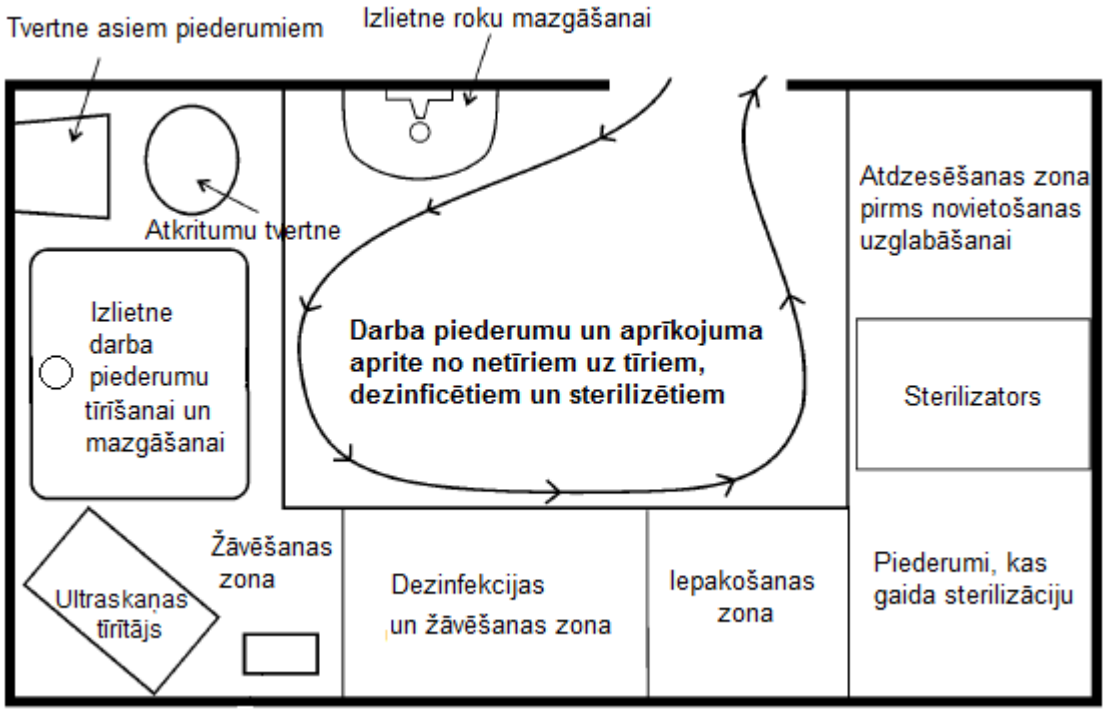

Ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no: Guidelines on the safe and hygienic practice of skin penetration. Government of South Australia, 2004.

3.pielikums

Darba piederumu un aprīkojuma uzskaitījums atbilstoši iespējamam inficēšanās riskam

(piemērs)

Neskaidrību gadījumā par izmantoto darba piederumu iedalījumu atbilstoši iespējamam inficēšanās riskam, sazināties ar Veselības inspekciju.

1. Daudzreizējās lietošanas darba piederumi *piederumi, kurus saskaņā ar ražotāja norādēm var izmantot atkārtoti vai kuru uzbūve un materiāls atļauj to atkārtotu izmantošanu un pilnvērtīgu apstrādi (mazgāšanu, dezinfekciju, sterilizāciju)*
Augsts inficēšanās risks *piederumi, kurus var mazgāt, dezinficēt un sterilizēt autoklāvā*
Piederums saskaras ar sterilu piederumu, kas paredzēts ādas caurduršanas manipulācijām (piemēram, tetovēšanas mašīnas/ mikropigmentrācijas pildspalvas metāla adatu turētāji)
Stangas, kas paredzētas sterilu piederumu (piemēram, pīrsinga adatas) satveršanai, pārvietošanai
Pīrsinga adatu uztvērēji
Tetovēšanas mašīnas, mikropigmentācijas pildspalvas rokturis un uzgalis ar cauruli *(angl. grip, tip, tube)*
Knaibles un saspiedēji ādas satveršanai pīrsinga veikšanai
Pīrsinga rotas paplašinātāj/ saspiedējknaibles
Vidējs inficēšanās risks *piederumi, kurus var mazgāt, dezinficēt un , ja nepieciešams, sterilizēt (karstā gaisa sterilizatorā vai autoklāvā)*
Pincetes, kam ir tieša saskare ar asinīm, bioloģiskajiem šķidrumiem (piemēram, ieaugušu matiņu izņemšanai)
Dimanta dermobrāzijas uzgaļi
Unna’s karote
Šķēres, knaiblītes nagiem un kutikulai
Pēdu, nagu vīles, pulētāji (izgatavotas no materiāla, kas paredzētas mazgāšanai un dezinfekcijai)
Metāla frēzes, bori
Bārdas naži
Zems inficēšanās risks *piederumi, kurus var mazgāt un dezinficēt, ja ir nejaušs kontakts ar bojātu ādu vai iedarbība no bioloģisko šķidrumu izšļakstīšanās*
Pēdu, roku vanniņas
Atkārtoti lietojami kosmētikas trauciņi, metāla špāteles
Otas, skropstu atliecējs
Elektroaparātu elektrodi, manipulas

Mainīga spiediena, vakuuma iekārtu aplikatori, kolbas
Gaisa spiediena zābaki
Matu šķēres, ķemmes, sukas
Matu veidotāji, ruļļi
Pincete uzacu korekcijai
Metāla nagu/ pedikīra pēdu vīles pamatne (bez abrazīvas virsmas – izmanto vienreizējās lietošanas pašlīmējošas abrazīvas daļas, t.s. *plāksterus, failus*)
Tetovēšanas mašīnas rāmis, pīrsinga pistoles un mikropigmentācijas pildspalvas daudzreizlietojamās daļas, kuras nevar mērcēt
Uzpildāmas krēmu pudeles, trauki
Darba virsmas, darba piederumu galdiņš, klienta krēsls, kušete, manikīra roku balsti
2. Vienreizējās lietošanas darba piederumi *piederumi, kurus saskaņā ar ražotāja norādēm nav paredzēts izmantot atkārtoti vai kuru uzbūve un materiāls neatļauj veikt pilnvērtīgu to apstrādi (mazgāšanu, dezinfekciju, sterilizāciju)*
Skuvekļi, žiletes, šļirces, lancetes, skalpeļi, injekciju adatas
Papīra dvieļi, salvetes
Vates diski, vates kociņi, marles, papīra šālītes, koka un plastikāta špāteles, sūklīši
Trafareti, korķi, gumijas
Gumijas cimdi
Kušetes pārklāji (papīra, flizelīna)
Ķermeņa ietīšanas, kompresijas plēve
Vienreizlietojamie elektroaparātu elektrodi – aplikatori
Dermarolleri
Depilācijas papīrs
Vasks, vaska kārtridži, maināmas veltnīša *(roll-on)* aplikatora galviņas
Papīra, kartona nagu un pēdu vīles (u.c. materiāla, kas nav paredzēts mazgāšanai un dezinfekcijai)
Kāju pirkstu atdalītāji nagu krāsošanai
Slīpēšanas uzmavas pedikīra un manikīra ierīcēm
Koka kutikulas atbīdītāji
Tetovēšanas, pīrsinga, elektrolīzes epilācijas adatas
Tetovēšanas, mikropigmentācijas krāsu jaukšanas trauki
Tetovēšanas mašīnas, mikropigmentācijas pildspalvas rokturis un uzgalis ar cauruli *(angl. grip, tip, tube)*
Pīrsinga cauruma izkniebēji *(angl. biopsy punch)*
Tetovēšanas, mikropigmentācijas krāsu trauciņi

4.pielikums

Darba piederumu un aprīkojuma tīrīšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas plāns

(piemērs)

Inficēšanās riska pakāpe	Darba piederumi, iekārtas	Veicamās darbības, biežums	Darba veikšanas vieta	Darba izpildītājs
Augsts inficēšanās risks	*Metāla stangas sterilas adatas satveršanai*	*Pēc katra klienta – tīrīt un mazgāt. Nosusināt. Dezinficēt ar vidēja vai augsta līmeņa dezinfekcijas līdzekli. Noskalot un nosusināt. Sterilizēt autoklāvā.*	*darba kabinets/ piederumu apstrādes vieta darba kabinetā*	
	Metāla adatas turētājs tetovēšanas mašīnai			
	Metāla stangas ādas satveršanai pīrsinga procedūrā			
	....	....		
Vidējs inficēšanās risks	*Bārdas nazis*	*Pēc katra klienta – tīrīt un mazgāt, nosusināt. Dezinficēt ar augsta līmeņa dezinfekcijas līdzekli. Noskalot un nosusināt.*	*darba kabinets/ piederumu apstrādes vieta darba kabinetā*	
	Kutikulu knaiblītes			
	Pincete (ieaugušu matiņu izņemšanai)			
	....	....		
Zems inficēšanās risks	*Matu ķemme*	*Pēc katra klienta – tīrīt un mazgāt, nosusināt. Dezinficēt ar zema līmeņa dezinfekcijas līdzekli. Noskalot un nosusināt.*	*darba kabinets/ piederumu apstrādes vieta darba kabinetā*	
	Kosmētiķa darba piederumu galdiņš (netiek sniegti augsta inficēšanās riska pakalpojumi)	*Darba dienas beigās – tīrīt un mazgāt, nosusināt. Ja vizuāli netīrs – tīra biežāk. Bioloģisko šķidrumu izšļakstīšanās gadījumā – tīrīt, mazgāt ar tīrīšanas līdzeklī samitrinātu lupatiņu. Apstrādāt virsmu ar vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekli.*		
	Tetovēšanas mašīnas rāmis	*Pēc katra klienta notīrīt ar vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekli.*		
	....	....		
Vienreizējās lietošanas piederumi	*Tetovēšanas adatas*	*Pēc katra klienta izmet asiem piederumiem paredzētā atkritumu tvertnē*	*darba kabinets/ piederumu apstrādes vieta darba kabinetā*	
	Koka špāteles (vaksācijai)	*Izmet atkritumu tvertnē pēc katras iemērkšanas reizes vaskā*		
	Papīra kušetes pārklāji	*Izmet atkritumu tvertnē pēc katra klienta apkalpošanas*		
	....	....		

Visus daudzreizējās lietošanas piederumus pēc katra klienta apkalpošanas apstrādā. Ja netiek izmantoti daudzreizējās lietošanas augsta inficēšanās riska piederumi, plānā norāda, ka tiek izmantoti tikai vienreizējās lietošanas piederumi un/vai zema un vidēja inficēšanās riska piederumi.

* Visus vienreizējās lietošanas piederumus pēc katra klienta apkalpošanas izmet atbilstošā atkritumu tvertnē.

5.pielikums

Darba piederumu klasifikācija dezinfekcijai un sterilizācijai

Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā.

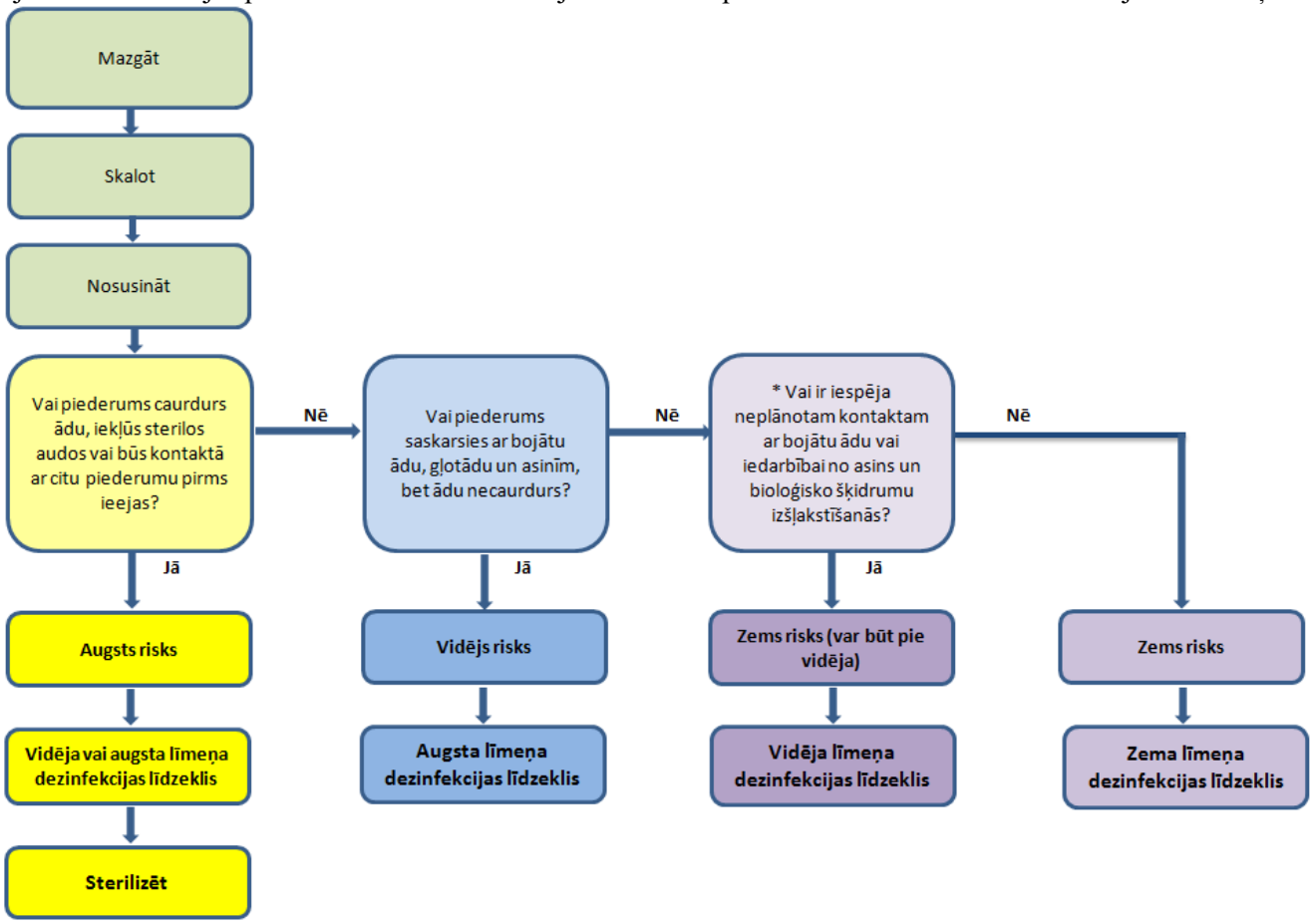

** – Nekad nelietot vidēja riska piederumiem vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekli. Augsta inficēšanās riska procedūrās izmantoto aprīkojumu daļas, kuras nevar mērcēt, piemēram, tetovēšanas mašīnas rāmis, mikropigmentācijas pildspalvas un pīrsinga pistoles korpuss, apstrādā ar vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekli, piemēram, salveti.*

Piemēri:

1. Adata (piemēram, tetovēšanas) tiek izmantota ādas caurduršanai. Iekļūstot ādā, adata kļūst kritiska jeb ar augstu inficēšanās risku, tādēļ piederumu nepieciešams sterilizēt. Ņemot vērā, ka drīkst izmantot tikai vienreizējās lietošanas adatas, to nesterilizē, bet izmet asiem piederumiem paredzētā atkritumu tvertnē.
2. Kutikulu knaiblītes tiek izmantotas ādas apgriešanai pie naga. Griešanas rezultātā tiek radīts kontakts ar traumētu ādu, padarot knaiblītes vidēji kritiskas jeb ar vidēju inficēšanās risku. Piederumu nepieciešams apstrādāt ar augsta līmeņa dezinfekcijas līdzekli. Papildu drošībai piederumu var sterilizēt (karsta gaisa sterilizatorā vai autoklāvā).
3. Pēdu vanniņa tiek izmantota pēdu mērcēšanai ūdenī. Šai ierīcei paredzēts kontakts tikai ar veselu (netraumētu) ādu, līdz ar to pēdu vanniņai ir zemu inficēšanās risks. Ja uz kājām vai pēdām ir bojājumi (piemēram, mazi iegriezumi no skūšanās, sasprēgājuši papēži), vanniņu nepieciešams tīrīt ar vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzekli.

6.pielikums

Lietoto darba piederumu apstrādes soļi

Mazgāšanas, dezinfekcijas un sterilizācijas prasības visiem daudzreizējās lietošanas piederumiem skaidrotas šo vadlīniju IV. nodaļā.

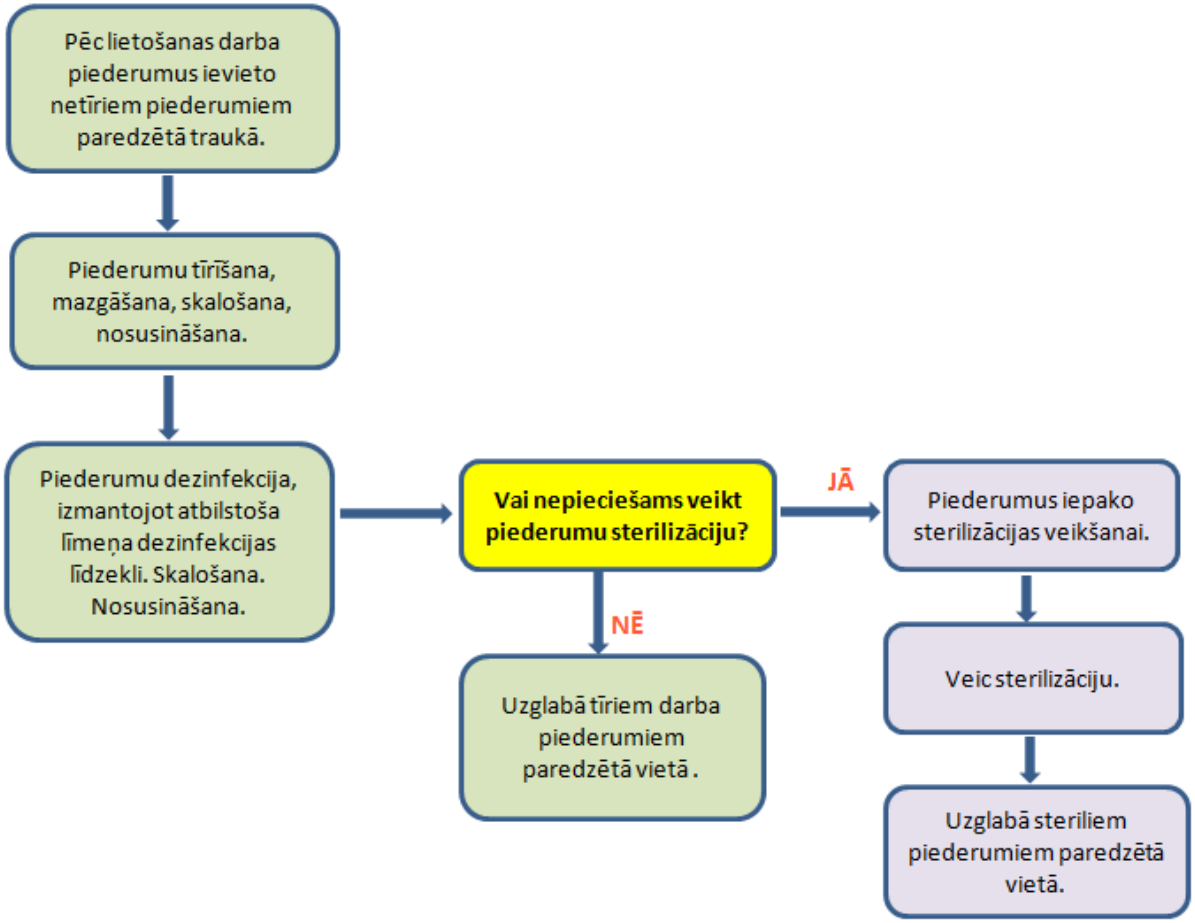

7.pielikums

Dezinfekcijas līdzekļu iedalījums

Informāciju par Latvijā tirgošanai atļautajiem dezinfekcijas līdzekļiem skatīt Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs tīmekļa vietnē www.meteo.lv >> Vide >> Ķīmiskās vielas un maisījumi >> Biocīdi >> Piešķirtie inventarizācijas numuri un atļaujas.

Dezinfekcijas līdzeklis	Iedarbības spektrs	Piemēri
Zema līmeņa dezinfekcijas līdzeklis	Iznīcina veģetatīvas baktēriju formas (piemēram, *S.aureus, P.aeruginosa),* daļu no sēnēm (piemēram, *Aspergillus, Candida*), apvalkotos vīrusus (piemēram, HIV, herpes, vīrusu hepatīts B) un dažus neapvalkotos vīrusus. Parasti **neiedarbojas uz mikobaktērijām** *(M.tuberculosis, M.terrae),* baktēriju sporām (*C.difficile*), atsevišķiem neapvalkotajiem vīrusiem (piemēram, norovīrusu).	Aktīvo hloru izdaloši (hipohlorīts), fenolu, četrkārtējo amoniju savienojumu, ūdeņraža peroksīda (0,5-3%) un biguanīda savienojumu saturoši dezinfekcijas līdzekļi
Vidēja līmeņa dezinfekcijas līdzeklis	Iznīcina veģetatīvās baktēriju formas, apvalkotos un daļu neapvalkotos vīrusus, **mikobaktērijas** un sēnes. Parasti **neiedarbojas uz baktēriju sporām**.	Aktīvo hloru izdaloši, aldehīdu*, alkilamīnu, spirtu (etilspirts, izopropilspirts), fenolu, ūdeņraža peroksīda saturoši dezinfekcijas līdzekļi
Augsta līmeņa dezinfekcijas līdzeklis	Iznīcina veģetatīvās baktēriju formas, apvalkotos un neapvalkotos vīrusus (piemēram *polio, coxsackie*) mikobaktērijas, sēnes un **daļu baktēriju sporas**.	Aktīvo hloru izdaloši (Na, Ca hipohlorīts u.c.), peroksietiķskābes, ūdeņraža peroksīda (7-7,5%) un glutāraldehīda* (2%) saturoši dezinfekcijas līdzekļi

** glutāraldehīds un formaldehīds netiek rekomendēti skaistumkopšanas piederumu apstrādē dēļ veselības riskiem un īpašajiem piesardzības pasākumiem to izmantošanā.*

Spirti – lai tiktu sasniegts nepieciešamais efekts, virsmai visu iedarbības laiku jābūt mitrai. Var sacietināt gumijas izstrādājumus, veicināt līmējumu izjukšanu. Izraisa proteīnu pielipšanu uz virsmas. Iztvaikošana var samazināt koncentrāciju.
Aktīvo hloru izdalošie līdzekļi – iedarbojas korozīvi uz metāliem. Jālieto labi ventilētās telpās. Iedarbojas kairinoši uz ādu, gļotādu. Atšķaidot, mazinās glabāšanas laiks.
Ūdeņraža peroksīds – var iedarboties korozīvi uz alumīnija, vara, misiņa un cinka piederumiem. Zaudē aktivitāti, saskaroties ar ūdeni un skābekli.
Peroksietiķskābe – var būt korozīva iedarbība. Kairinošs ādai un gļotādai. Atšķaidītā veidā ir nenoturīga.
Fenoli – negatīvi ietekmē gumijas un dažu plastmasas izstrādājumu kvalitāti. Atsevišķi sintētiski grīdas segumi var kļūt lipīgi. Var uzsūkties caur ādu, radīt iekaisumus, pigmentācijas traucējumus.

8.pielikums

Dezinfekcijas līdzekļu dozēšanas tabula*

Nepieciešamais gatavā šķīduma daudzums	**Dezinfekcijas līdzekļa koncentrācija (%) uz iepakojuma**								
	0,25%	**0,50%**	**1,00%**	**1,50%**	**2,00%**	**2,50%**	**3,00%**	**4,00%**	**5,00%**
1 litrs	*2,50 ml*	*5,00 ml*	*10,00 ml*	*15,00 ml*	*20,00 ml*	*25,00 ml*	*30,00 ml*	*40,00 ml*	*50,00 ml*
2 litri	*5,00 ml*	*10,00 ml*	*20,00 ml*	*30,00 ml*	*40,00 ml*	*50,00 ml*	*60,00 ml*	*80,00 ml*	*100,00 ml*
3 litri	*7,50 ml*	*15,00 ml*	*30,00 ml*	*45,00 ml*	*60,00 ml*	*75,00 ml*	*90,00 ml*	*120,00 ml*	*150,00 ml*
4 litri	*10,00 ml*	*20,00 ml*	*40,00 ml*	*60,00 ml*	*80,00 ml*	*100,00 ml*	*120,00 ml*	*160,00 ml*	*200,00 ml*
5 litri	*12,50 ml*	*25,00 ml*	*50,00 ml*	*75,00 ml*	*100,00 ml*	*125,00 ml*	*150,00 ml*	*200,00 ml*	*250,00 ml*
6 litri	*15,00 ml*	*30,00 ml*	*60,00 ml*	*90,00 ml*	*120,00 ml*	*150,00 ml*	*180,00 ml*	*240,00 ml*	*300,00 ml*
7 litri	*17,50 ml*	*35,00 ml*	*70,00 ml*	*105,00 ml*	*140,00 ml*	*175,00 ml*	*210,00 ml*	*280,00 ml*	*350,00 ml*
8 litri	*20,00 ml*	*40,00 ml*	*80,00 ml*	*120,00 ml*	*160,00 ml*	*200,00 ml*	*240,00 ml*	*320,00 ml*	*400,00 ml*
9 litri	*22,50 ml*	*45,00 ml*	*90,00 ml*	*135,00 ml*	*180,00 ml*	*225,00 ml*	*270,00 ml*	*360,00 ml*	*450,00 ml*
10 litri	*25,00 ml*	*50,00 ml*	*100,00 ml*	*150,00 ml*	*200,00 ml*	*250,00 ml*	*300,00 ml*	*400,00 ml*	*500,00 ml*
	Nepieciešamais dezinfekcijas līdzekļa koncentrāta daudzums (ml)								

Piemērs: Ja dezinfekcijas līdzekļa koncentrācijas daudzums (%) uz iepakojuma ir norādīts 5% un nepieciešams pagatavot 10 litrus dezinfekcijas līdzekļa šķīduma, tad nepieciešams 500 ml dezinfekcijas līdzekļa koncentrāta atšķaidīt ar 9500 ml ūdens, kas kopā veido 10 litrus (1000 ml) darbam gatava dezinfekcijas līdzekļa šķīduma.

** Informācijas sagatavošanā izmantots Infekciju Kontroles un Sterilizācijas Asociācijas rekomendācijās „Medicīnisko ierīču materiālu apstrādes (transportēšanas, sagatavošanas, tīrīšanas, dezinfekcijas, sterilizācijas un glabāšanas) labas prakses rekomendācija (II.redakcija)” iekļautais materiāls*

9.pielikums

Kreppapīra locīšanas veidi

1. Horizontālais

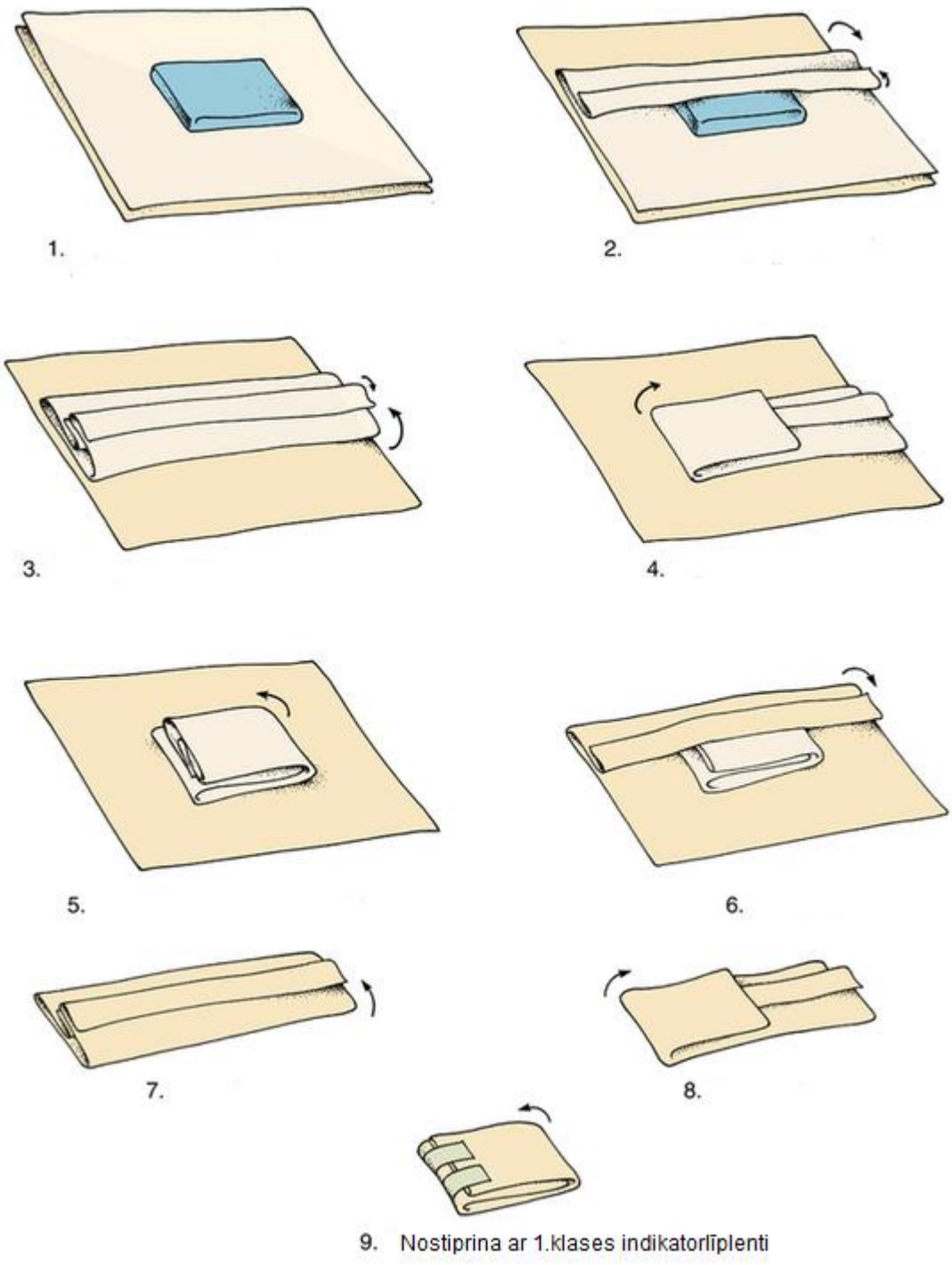

9. Nostiprina ar 1.klases indikatorlīplenti

2. Vēstules tipa

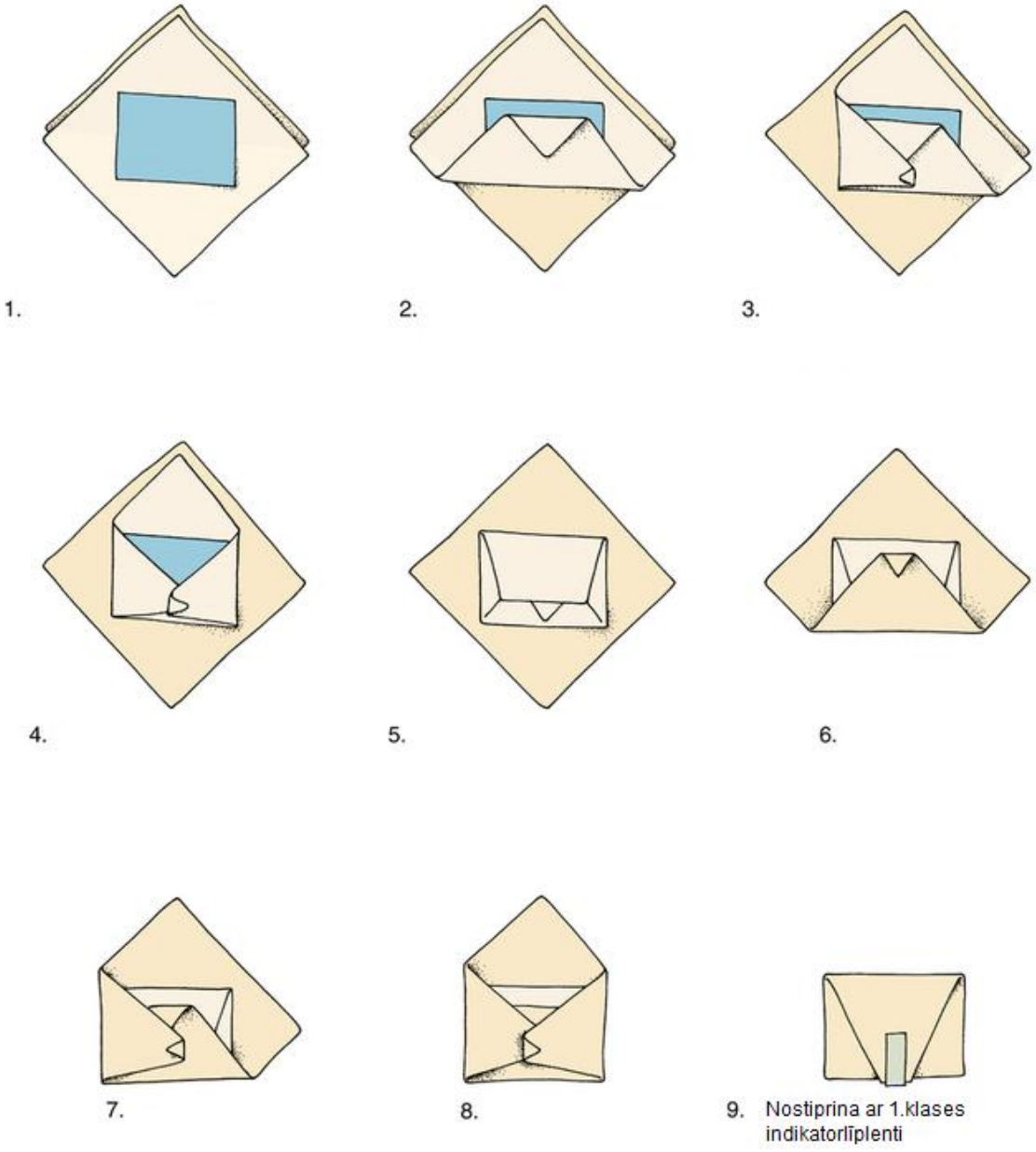

Ilustratīvais piemērs balstīts uz materiālu no: Basicmedical Key. Fastest Basicmedical Insight Engine. Sterilization. Iegūts no: https://basicmedicalkey.com/sterilization/

10.pielikums

Sterila darba piederuma glabāšanas (derīguma) termiņa noteikšana pēc punktu metodes

1. Iepakojuma ārējās kārtas materiāls

		(punkti)
1.	Kreppapīrs (viena loksne)	20
2.	Trīskārtīgs neaustais materiāls (viena loksne)	40
3.	Medicīniskā papīra maisiņš	40
4.	Papīra-plastikāta maisiņš	80
5.	Konteiners (ar filtru, bez dubultā vāka, ar iekšējo iepakojumu)	160
6.	Konteiners (ar filtru, ar dubulto vāku vai vāka ventiļu sistēmu, ar iekšējo iepakojumu)	400

2. Iepakojuma iekšējās kārtas materiāls

		(punkti)
1.	Audums	20
2.	Kreppapīrs (viena loksne)	60
3.	Trīskārtīgs neaustais materiāls (viena loksne)	80
4.	Medicīniskā papīra maisiņš	80
5.	Papīra-plastikāta maisiņš	100

3. Papildu iepakojums sterilās barjeras aizsargāšanai

		(punkti)
1.	Pretputekļu iepakojums	400
2.	Slēgts konteiners (nesterils)	250
3.	Kastes transportēšanai iestādes teritorijā	250
4.	Konteineri transportēšanai ārpus iestādes teritorijas	750

4. Uzglabāšanas metode

		(punkti)
1.	Darba piederumu galdiņš kabinetā	0
2.	Vaļējs plaukts vai galds	0
3.	Skapis, atvilktne, slēgts plaukts	100

5. Uzglabāšanas vieta

		(punkti)
1.	Uzgaidāmā telpa	0
2.	Darba kabinets	50
3.	Darba piederumu noliktava (atsevišķa telpa) salonā	75

6. Punktu skaits un atbilstošais derīguma termiņš

1.	1–25	24 stundas
2.	26–50	7 diennaktis
3.	51–100	1 mēnesis
4.	101–200	2 mēneši
5.	201–300	3 mēneši
6.	301–400	6 mēneši
7.	401–600	1 gads
8.	601–750	2 gadi
9.	>750	5 gadi

7. Aprēķina piemēri

Nr. p. k.		Punkti	Derīguma termiņš
1.	Vienkārtīgs papīra-plastikāta iepakojums skapī darba kabinetā:		
1.1.	papīra-plastikāta maisiņš	80	
1.2.	skapis	100	
1.3.	darba kabinets	50	
	Kopā	230	3 mēneši
2.	Vienkārtīgs papīra-plastikāta iepakojums (ārējā kārta), kreppapīrs (iekšējā kārta), ievietots slēgtā konteinerā darba kabineta slēgtā skapī:		
2.1.	papīra-plastikāta maisiņš (ārējā kārta)	80	
2.2.	kreppapīrs (iekšējā kārta)	60	
2.3.	slēgts konteiners (nesterils)	250	
2.4.	slēgts plaukts	100	
2.5.	darba kabinets	50	
	Kopā	540	1 gads
3.	Vienkārtīgs papīra-plastikāta iepakojums uz darba piederumu galdiņa:		
3.1.	papīra-plastikāta maisiņš (ārējā kārta)	80	
3.2.	darba piederumu galdiņš kabinetā	0	
	Kopā	80	1 mēnesis

11.pielikums

Autoklāva darbības monitoringa soļi

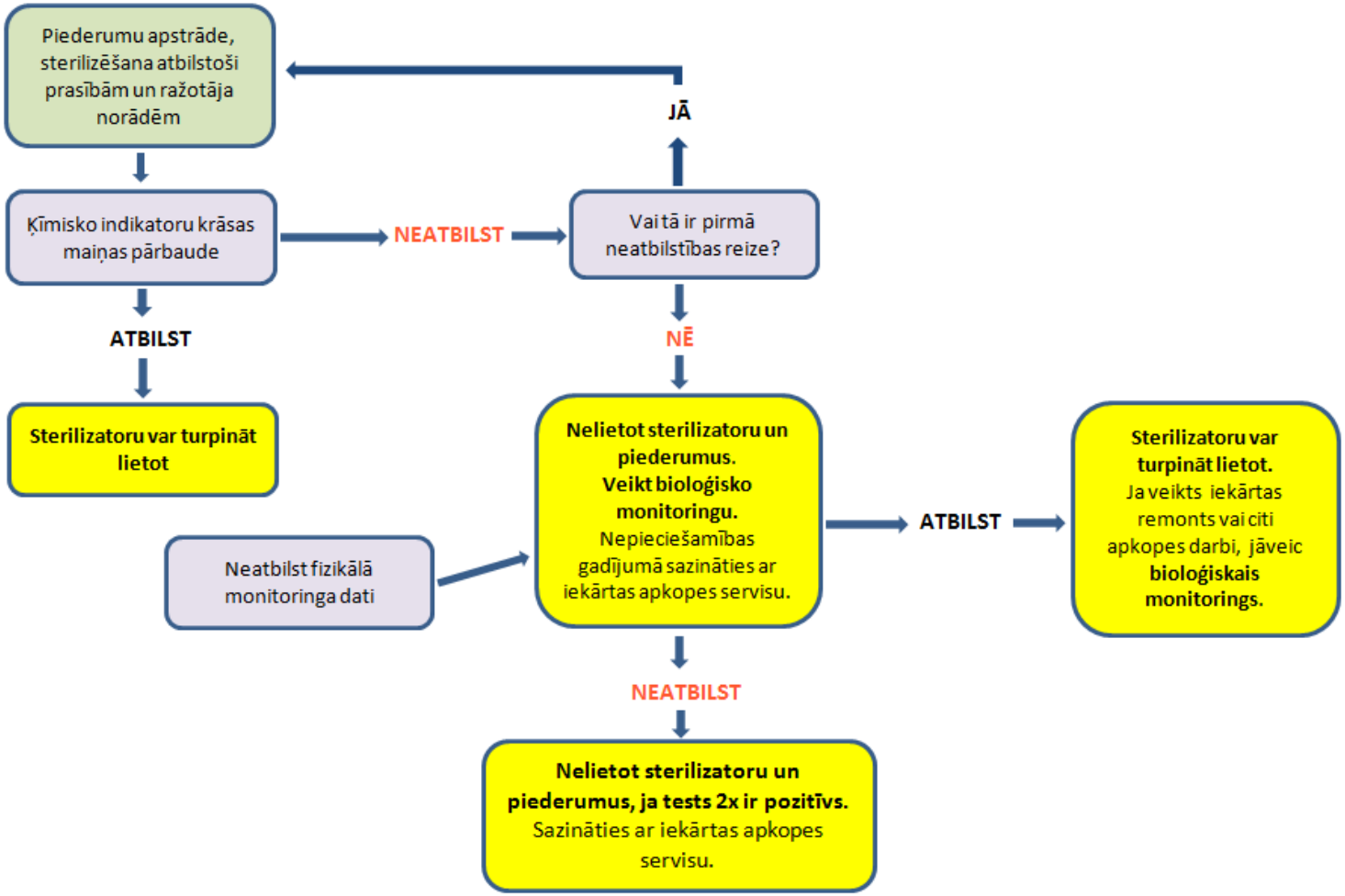

12.pielikums

Darba piederumu dezinfekcijas uzskaites žurnāls

(piemērs)

Mēnesis/ Gads: _____ **Vieta/ Kabineta nr.** _____

Datums un laiks (dd/mm/gggg, ss:mm)	**Dezinfekcijas ilgums**	**Izmantotais dezinfekcijas līdzeklis un koncentrācija**	**Darbinieka iniciāļi**	**Piezīmes**
1	*2*	*3*	*4*	*5*
				piemēram, dezinficētie darba piederumi

1., 2. un 3. ailē prasītā informācija aizpildāma obligāti[15]. Darbinieka iniciāļus norāda, ja vairāki salona darbinieki informāciju fiksē vienā žurnālā.

[15] Saskaņā ar Ministru kabineta 09.10.2018. noteikumu Nr. 631 „Higiēnas prasības skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanai” un Ministru kabineta 14.04.2015. noteikumu Nr. 182 „Noteikumi par higiēnas prasībām tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumu sniegšanai un speciālajām prasībām tetovēšanas līdzekļiem” prasībām.

13.pielikums

Darba piederumu sterilizācijas uzskaites žurnāls

(piemērs)

Mēnesis/ Gads: _____ **Vieta/ Kabineta nr.** _____

Datums (dd/mm/gggg)	**Ielādes nr.**	**Laiks**				**Temperatūra (^{0}C)**	**Spiediens**	**Darbinieka iniciāļi**	**Piezīmes**
		Sākums	**Beigas**	**Cikla garums**	**Cikla veids**				
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
									sterilizētie instrumenti/ izmantotie indikatori/ problēmas sterilizācijas laikā u.tml.

1., 3. un 6. ailē prasītā informācija aizpildāma obligāti[15]**.** Darbinieka iniciāļus norāda, ja vairāki salona darbinieki informāciju fiksē vienā žurnālā. Ja sterilizācijas iekārtai ir printeris, tad glabā tā izdrukas un žurnālā atzīmē datumu, ielādes numuru, piezīmēs norāda, vai cikls bijis veiksmīgs un ielīmē indikatoru.

6. – cikla veids ir izmantotā sterilizācijas metode, piemēram, autoklāvs vai karstā gaisa sterilizators.

Bioloģiskā monitoringa sporu testi: dd/mm/gggg ☐ *negatīvs* ☐ *pozitīvs* dd/mm/gggg ☐ *negatīvs* ☐ *pozitīvs* dd/mm/gggg ☐ *negatīvs* ☐ *pozitīvs*

14.pielikums

Sterilizatora tehniskās apkopes žurnāls

(piemērs)

Vieta/ Kabineta nr. _____ **Sterilizatora sērijas nr., modelis** _____

Datums	Problēma	Veiktās darbības	Piezīmes

VII. Atsauces

1. Communicable Disease Control Section, Department of Human Services. Health guidelines for personal care and body art industries. Victorian Government Department of Human Services, Melbourne, Victoria, 2004.
2. South Australian Health Commission. Guidelines on the safe and hygienic practice of skin penetration. Government of South Australia, Department of Health, 2004.
3. Komisijas īstenošanas regula (ES) 2015/1759 (2015. gada 28. septembris) ar ko glutāraldehīdu apstiprina par 2., 3., 4., 6., 11. un 12. produkta veida biocīdos lietojamu esošu aktīvo vielu. (Dokuments attiecas uz EEZ).
4. Durham Region Health Department. Facts About... Handwashing. Canada. 07.2017.
5. Health, Seniors and Active Living Department. Personal service facility guidelines. Manitoba, Canada. 11.2013.
6. Public Health & Emergency Services. Electrolysis and Laser Hair Removal Information Sheet. Oxford County, Canada. 04.2010.
7. Latvijas zaļā josta. Atkritumu iedalījums. 05.2009. Skatīts 29.06.2018. http://www.lzj.lv/lv/atkritumu-iedalijums
8. The New Zealand Association of registered beauty therapists. Code of practice for beauty therapy clinics, spas and Training establishments. Eleventh edition - march 2014.
9. Durham Region Health Department. Aesthetic Services. Canada. 01.2009.
10. Council of the Hunter and Central Coast Regions. Guidelines for the Construction and Operation of Hairdressing, Beauty and Skin Penetration Premises. Australia, 2015.
11. International Center for Quality Certification. CE marķējums, CE zīme. Skatīts 14.08.2018. http://www.icqc.lv/lv/sertfikacijas-iestade/ce-zime
12. European Union. CE zīme. Skatīts 14.08.2018. https://europa.eu/youreurope/business/product/ce-mark/index_lv.htm
13. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Par CE zīmi. Skatīts 15.08.2018. http://www.ptac.gov.lv/lv/content/par-ce-z-mi
14. Government of Canada. Pathogen Safety Data Sheets. Skatīts 21.08.2018. https://www.canada.ca/en/public-health/services/laboratory-biosafety-biosecurity/pathogen-safety-data-sheets-risk-assessment.html#h
15. Infekciju Kontroles un Sterilizācijas Asociācija. Medicīnisko ierīču materiālu apstrādes (transportēšanas, sagatavošanas, tīrīšanas, dezinfekcijas, sterilizācijas un glabāšanas) labas prakses rekomendācija (II. redakcija).
16. Ministry of Health, Health Protection Branch. Guidelines for personal service establishments. British Columbia, 09.2013.
17. National Collaboration Centre for Environmental Health. Waxing. Promising practices fact sheet. 09.2010.
18. Slimību profilakses un kontroles centrs. Ieteikumi ārstniecības iestāžu higiēniskā un pretepidēmiskā režīma plānu izstrādei. Paraugplāns. 1.versija. 2016.
19. Inga Buša, Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcas Centralizētās sterilizācijas un sterilo materiālu apgādes nodaļas vadītāja. Prezentācija „Medicīnas ierīču dezinfekcijas un sterilizācijas prasības saskaņā ar MK 574. Noteikumiem. Prasības infekcijas kontrolei. Prasības veicamajai sterilizācijas procesu kontrolei”. 2011.
20. Ministru kabineta 16.02.2016. noteikumi Nr.104 „Noteikumi par higiēniskā un pretepidēmiskā režīma pamatprasībām ārstniecības iestādē”.
21. Association of Ontario Midwives. Midwifery Guide to Reprocessing. Revised 03.2018.
22. Association of Surgical Technologists. AST standarts of practice for packaging material and preparing items for sterilization. 10.2009.
23. International Association of healthcare central Service Materiel Management. CRCSR Self-Study Lesson Plan. Basics of Ultrasonic Cleaning. March/April 2017.